

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSALÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

540 SAATLİK ÖZEL EĞİTİM SERTİFİKA PROGRAMIYLA
ALAN DEĞİŞTİREN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL
EĞİTİMDE YETERLİKLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ahmet TURSUN

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Nurhan CORA İNCE

BOLU, TEMMUZ – 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY SAYFASI

Ahmet TURSUN tarafından hazırlanan “540 Saatlik Eğitim Sertifika Programıyla Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Yeterlikleri Hakkındaki Görüşlerin Değerlendirilmesi” adlı çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (05.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Nurhan CORA İNCE
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan KARABULUT
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fidan Yeliz ÖZBEY

Nurhan Cora İnce
Alpaslan Karabulut
Fidan Yeliz Özbey

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, **540 Saatlik Özel Eğitim Sertifika Programıyla Alan Değıştiren Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Yeterlikleri Hakkındaki Görüşlerinin Değeriendirilmesi** başlığıyla kaleme aldığım çalışmanın hazırlanmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başka eserlerden faydalanılma halinde atıfta bulunduğumu, tarafımca yararlanılan verilerde tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir bölümünün bu üniversite yahut başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 05/07/2019

Ahmet TURSUN

Aileme ve azimle çalışıp kendi emeğiyle
bir yerlere gelmeye uğraşanlara...

TEŞEKKÜR

Çalışmanın bitirilmesine karar verdiğimde, araştırma sürecinde ve araştırmanın tamamlanmasında sürekli dönütler vererek yanırlarımın hızlı bir şekilde düzeltilmesinde zaman tasarrufu sağlayan kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Nurhan CORA İNCE'ye en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazmaktan vazgeçtiğim sırada bana emeklerimin boşa gitmemesi yönünde telkinlerde bulunan Dr. Öğretim Üyesi Alparslan KARABULUT ve Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölüm Başkanı Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÖZAK'a teşekkür ederim.

Araştırma uygulama sürecinin planlandığı gibi yürütülebilmesi için gerekli tüm koşulları sağlayanlar katılımcılara ve o katılımcıları bulmamda yardımcı olanlara teşekkürlerimi sunarım.

Beni yetiştiren anneme ve rahmetli babama ve her zaman tezimi bitirmemeye karar verme aşamasında beni motive eden eşime, yaptığım bu çalışmadan dolayı kendilerine vakit ayıramadığım oğlum Kayra ve kızım Ayşe'ye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN.	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.	vi
TABLolar... ..	ix
KISALTMALAR.....	x
ÖZET.	xi
ABSTRACT.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xv
I. BÖLÜM	
1. Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Sayıtlar.....	11
1.5. Sınırlılıklar.....	12
1.6. Tanımlar.....	12
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar.	14
2.1. Kuramsal Temeller.....	14
2.2. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim.....	14
2.2.1. Özel eğitimin amaçları ve ilkeleri.....	15
2.2.1.1. Özel eğitimin amaçları.....	15
2.2.1.2. Özel eğitimin ilkeleri.....	16
2.1.3. Türkiye’de özel eğitim öğretmeni yetiştirmenin tarihsel süreci.....	17
2.1.4. Alan değişikliğinin tarihsel süreci.....	20
2.1.5. 540 saatlik özel eğitim sertifika programı.....	23
2.1.6. Öğretmenlik mesleği yeterlik.....	24

2.1.7. Öğretmenlerin mesleki yeterliklerini belirlemeye yönelik ve alan değişikliğini konu alan araştırmalar	25
III. BÖLÜM	
3.Yöntem.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem.	34
3.3. Veri Toplama Aracı	37
3.4. Veri Toplama Süreci	39
3.5. Görüşme İlkeleri	39
3.6. Verilerin Dökümü ve Analizi.....	40
IV. BÖLÜM	
4. Bulgular	42
4.1. Özel Eğitim ve Özel Gereksinimli Çocuklar Hakkında Alan Değişikliği Yapmadan Önceki Düşünceler.	43
4.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki Başarı Durumunun Karşılaştırılması	44
4.3. MEB Tarafından Gerçekleştirilen Alan Değişikliği Uygulaması Hakkındaki Düşünceler	46
4.4. Özel Eğitim Alanına Geçerken Özel Eğitimle İlgili Bilgilendirme Yapılması Gereken Alanlar.....	47
4.5. Mahkemenin Alan Değişikliği Hakkında Yürütmeyi Durdurma Kararı Sonrasında MEB'in Sorunu Çözmek İçin Yaptıkları	50
4.6. 540 Saatlik Sertifika Programının Özel Eğitim Alanında Çalışmaya Başlayan Sınıf Öğretmenlerinde Katkısı	52
4.7. 540saatlik Sertifika Programında Görev Alan Eğitici Personelin Niteliği	54
4.8. Sertifika Programının Bitiminde Özel Eğitim Derslerindeki Öğretim Sürecine Etkisi	56
4.9. Sertifika Programlarında Verilen Eğitimin Daha Verimli Olabilmesi Yapılması Hakkında Öneriler	58
V. BÖLÜM	
5. Tartışma	62

5.1. Özel Eğitim ve Özel Gereksinimli Çocuklar Hakkında Alan Değişikliği Yapmadan Önceki Düşünceler	62
5.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki Başarı Durumunun Karşılaştırılması.....	65
5.3. MEB Tarafından Gerçekleştirilen Alan Değişikliği Uygulaması Hakkındaki Düşünceler	67
5.4. Özel Eğitim Alanına Geçerken Özel Eğitimle İlgili Bilgilendirme Yapılması Gereken Alanlar.....	69
5.5. Mahkemenin Alan Değişikliği Hakkında Yürütmeyi Durdurma Kararı Sonrasında MEB'in Sorunu Çözmek İçin Yaptıkları.....	70
5.6. 540 Saatlik Sertifika Programının Özel Eğitim Alanında Çalışmaya Başlayan Sınıf Öğretmenlerinde Katkısı	71
5.7. 540 Saatlik Sertifika Programlarında Görev Alan Eğitici Personelin Niteliği... 73	
5.8. Sertifika Programının Bitiminde Özel Eğitim Derslerindeki Öğretim Sürecine Etkisi	75
5.9. Sertifika Programlarında Verilen Eğitimin Verimliliğine Yönelik Öneriler	76
5.10. Sonuç ve Öneriler	78
5.10.1. Sonuç.....	78
5.10.2. Öneriler	82
KAYNAKLAR.	84
EKLER	
Ek-1. Uygulanan Görüşme Formu.	96
Ek-2.Özel Eğitime Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Betimsel İndeksi.....	98
Ek-3. Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İzin Onayı	102
Ek-4. Etik Kurul İzin Yazısı.....	103
Ek-5. 540 Saatlik sertifika programı ile ilgili resmi yazı ve planlar	104
Ek-6. Tez İsim Değişikliği Tutanağı	115
ÖZGEÇMİŞ	116

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Görüşme yapılan öğretmenlerin demografik bilgileri.....	35
Tablo 3.2. Görüşme yapılan öğretmenlerin okulları ve öğrencileri hakkındaki bilgiler.....	35
Tablo 3.3. Görüşme yapılan öğretmenlerin alan değişikliği ile ilgili bilgiler.....	36
Tablo 3.4. Görüşme yapılan öğretmenlerin özel eğitim öğretmenliğinde çalıştığı süre ile ilgili bilgiler.....	36
Tablo 3.5. Görüşme süreleri ve yerleri ile ilgili bilgiler	37
Tablo 4.1. Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceler.....	43
Tablo 4.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki başarı durumunun karşılaştırılması.....	45
Tablo 4.3. MEB tarafından gerçekleştirilen alan değişikliği uygulaması hakkındaki düşünceler	46
Tablo 4.4. Özel eğitim alanına geçerken özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlar	48
Tablo 4.5. Mahkemenin alan değişikliği hakkında yürütmeyi durdurma kararı sonrasında MEB'in sorunu çözmek için yaptıkları	50
Tablo 4.6. 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerinde katkısı	52
Tablo 4.7. 540 saatlik sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği ..	54
Tablo 4.8. Sertifika Programının bitiminde özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi.	56
Tablo 4.9. Sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi.....	59

KISALTMALAR DİZİNİ

A.D.Z.Y	: Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik
B.Eb	: Bedensel Engelli
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
dk.	: Dakika
D.S.	: Down Sendromu
H.D.Z.Y	: Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik
İ.E	: İşitme Engelli
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MR	: Mental Retardasyon
O.D.Z.Y	: Orta Düzey Zihinsel Yetersizlik
ÖEHY	: Özell Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
Ö.Ö.G	: Özgül Öğrenme Güçlüğü
RAM	: Rerberlik ve Araştırma Merkezi
Y.G.B.	: Yaygın Gelişim Bozukluğu

ÖZET

540 SAATLİK ÖZEL EĞİTİM SERTİFİKA PROGRAMIYLA ALAN DEĞİŞTİREN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİMDE YETERLİKLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TURSUN, Ahmet
Yüksek Lisans Tezi
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Zihin Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Nurhan İNCE
Temmuz - 2019, xv +118 Sayfa

Bu çalışma çerçevesinde alan değişikliği uygulaması ile özel eğitim okulları veya sınıflarında çalışan sınıf öğretmenlerinin MEB tarafından kendilerine verilen sertifika programı sonrasında yeterlilikleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Özel Eğitim sınıfları ve/veya Özel Eğitim okullarda alan değişikliği ile çalışan toplamda 10 öğretmen katılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine bakıldığında alan değişikliği sebeplerinin ağırlıklı olarak eş durumundan tayin olabilmek olduğu görülmüştür İlk dönemlerde sıkıntı yaşadıklarını ancak daha sonra isteyerek bu alanda kalmaya devam ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada oluşturulan temalarla yeterliliklerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları, alan değişikliği yılı, çalışılan okul ve mezun olunan okul, 540 saatlik sertifika programının içeriği, süresi, verilmiş şekli, kursta eğitim veren personelin niteliği gibi alt değişkenler arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Alan değişikliği için gerçekleştirilen sertifika programından memnun oldukları, alan değişikliği öncesinde geçecekleri alan dair bilgilendirme yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı öğretmenler kendilerine özel eğitim alanına geçtikleri için özel eğitim öğretmenleri tarafından tepki gösterildiğini söylerken bazıları kendilerini bu alanda yeterli gördükleri ve hatta okuma yazma öğretimi alanında daha iyi oldukları belirtilmişler. Alana dair kendilerini geliştirme konusunda uygulamanın önemi vurgulayan katılımcılar sertifika programlarında ağırlıklı olarak uygulamaya yer verilmesi gerektiği ve her türde engeli olan bireylerle tecrübe yaşamalarının faydalı olacağı söylenmiştir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bolu iline bağlı özel eğitim sınıfı ve özel eğitim okullarında görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise bu kurumlarda çalışan toplamda 10 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz ile temalar oluşturularak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre alan değişikliğiyle özel eğitim okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin yeterlilikleri üzerinde sertifika programında

aldıkları eğitimin üst düzeyde etkili olmadığı, programda görev alan öğretmenlerin yeterliliklerinin anlamlı bir değişikliğe sebep olmadığı, alan değişikliğinin sertifika ile yapılmasının yanlış olduğu gibi sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmenliği, Özel Eğitim Öğretmenliği, Alan Değişikliği, Mesleki Yeterlilik.

ABSTRACT**AN ASSESSMENT OF THE VIEWS OF THE CLASSROOM TEACHERS, WHO
HAVE SWITCHED FIELDS VIA 540 HOURS OF SPECIAL EDUCATION
CERTIFICATE PROGRAM, ON THEIR COMPETENCE IN THE SPECIAL
EDUCATION FIELD**

TURSUN, Ahmet

Postgraduate Thesis

Special Education Department

Field of Education of Individuals with Mental Disabilities

Thesis Advisor: Dr. Lecturer Nurhan İNCE

July- 2019, xv +118 Pages

The views on their own competence of the classroom teachers, who have switched fields thanks to the certificate program conducted by The Ministry of Education, working at Special Education Schools or Classes are examined in this research. A total of 10 field switched teachers working at Special Education Schools or Classes affiliated to Bolu Provincial Directorate of National Education participated in this research voluntarily.

When the demographical data of the participator teachers is reviewed, it has been witnessed that field-switching is preferred majorly because of spouse-related assignment rights. It was concluded that they had difficulties in the first periods but afterwards, they willingly stayed in this area. The relationship between the competence and the sub-variables such as gender, seniority, graduated school, currently working school, and the year of field-switching were examined thanks to the themes set by this research. It has been concluded that they are content with the certificate program for field-switching, but they had not been informed in advance about the field that they intended to switch to. While some teachers stated that they have received negative reactions by special education teachers, as they have switched to the field of special education, the others stated that they think they are not only competent in this field but also better at teaching how to read and write. The participants emphasized the importance of practice in improving oneself as well as the placement of it mainly in certificate program. They also stated that it would be beneficial if they had interaction with individuals with different kinds of disabilities.

Semi-structured interview model was used in this research. The participants of the study consisted of teachers working at Special Education Classes and Special Education Schools of Bolu province in 2018-2019 academic year. The sample of the study is consisted of 10 teachers working in these institutions. An "Interview Form" prepared by the researcher was used to collect the data. Themes were created by using descriptive analysis in the analysis of the data. According to the results of the research it has been concluded that the education they received by the certificate program did not

have considerable effect on the competence of the classroom teachers working at special education schools thanks to field-switching. It has also been reached that the trainers who were a part of this program did not lead a meaningful change, and field-switching by attending a certificate program is a malpractice. Various suggestions have been made in line with the results obtained.

Key Words: Classroom Teaching, Special Education Teaching, Switching Field/Branch, Field Changing, Professional Competence

ÖNSÖZ

Ülkemizde özel eğitim alanında ilerlemeler gözle görülür şekilde görülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin toplumun bir parçası olarak diğer bireyler gibi eğitim alma hakkına sahip oldukları gerçeğinden hareketle çeşitli okul kademelerinde veya bağımsız okullarda eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütülmektedir. Eğitimin en önemli unsurlarından birisi öğretmendir. Bu sebeple öğretmenin niteliği eğitim ve öğretimin de kalitesini belirleyen başlıca unsurdur. Öğretmen kalitesini artırmanın en iyi yolu öğretmenlik mesleğini icra edecek bireylerin donanımlı bir şekilde yetiştirilmesinden geçer. Ülkemizde öğretmenlik mesleğini yapabilmek için günümüzde üniversitelerin ilgili bölümlerinde lisans düzeyinde eğitim almak gerekmektedir.

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik özel eğitim verecek öğretmenlerin normal olarak kabul edilen bireylere eğitim-öğretim yapılırken kullanılan yöntemlerden daha farklı teknik ve yöntemler ile öğretim programı geliştirme gibi ekstra özelliklere sahip olmaları gerekir. Bu özellikleri de lisans düzeyinde eğitimleri boyunca kazanırlar. MEB zaman zaman kendi öğretmenlerini önceden belirlediği yönetmelik hükümlerine göre alan değişikliği uygulamasına başvurmuştur. Bu değişikliğin gerekçesi içinde bulunulan döneme göre değişmekle beraber avantaj ve dezavantajlara sebep olmuştur

2012 yılında gerçekleşen alan değişikliğinde sınıf öğretmenliği branşında olan kişilerin herhangi bir şart aranmaksızın özel eğitim alanına geçişi ile başlayan süreçte MEB mahkemenin yürütmeyi durdurma kararını vermesiyle 540 saatlik bir eğitim programı düzenleyerek sorunu çözmeye çalışmıştır. Araştırmamızda alan değişikli, alan değişikliği yapan öğretmenlerin yeterlilikleri ve sertifika programının yeni alanda öğretmenlerin yeterliliklerine ilişkin veriler toplanmıştır.

I. BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıtları ve sınırlılıkları ile araştırma içinde yer alan tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Özel eğitimin amaçlarından en önemlisi, özel gereksinimli öğrencilerin mümkün olduğu kadar bağımsız yaşamalarını sağlamaktır. Özel gereksinimli bireyler dahi diğer bireyler gibi ihtiyaçlarını en iyi biçimde karşılayacak şekilde donatıldığı eğitim hizmetlerinden faydalanma hakkına sahiptir (Batu, Kırcaali İftar ve Uzuner, 2004).

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamları farklılık göstermektedir. Özel gereksinimli bireylerin okulları, bütünleştirme yoluyla normal okullarda bulunan sınıflar ve özel eğitim sınıfları ile birlikte özel eğitim uygulama okulları ve özel eğitim mesleki eğitim merkezleridir. Özel eğitime yönelik kurumlar, özel gereksinimli bireylerin eğitim desteğini sağlamak, özel gereksinimli bireyleri iş ve meslek için hazırlamak veya örgün eğitimden yararlanamayacak olan öğrencilerin en temel yaşamsal becerilerini geliştirmeye katkıda bulunmak ve öğrenmeye yönelik ihtiyaçlarını karşılamak için açılan eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır (Karasu ve Mutlu, 2014).

Özel eğitim kurumları; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak, bütünleştirme eğitimi yapan okullar, gündüz eğitim kurumları, yatılı özel eğitim okulları, özel ve resmi kurumlar ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri yoluyla yürütülmektedir

(Baykoç Dönmez, 2010). Bu kurumlardan eğitim alan bireylerin en iyi şekilde en iyi donanıma sahip öğretmenlerle çalışmaları verilen eğitimin niteliğini artırır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri toplumun fark etmesi ve onları birey olarak kabul edip eğitim-öğretim sisteminin içine dahil etmesi ile birlikte bu alanda çalışacak donanıma sahip bireylere ihtiyaç duyulmuştur.

Türkiye’de özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitimine 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi dahilinde işitme engelli öğrencilere yönelik eğitim veren bir okulun açılmasıyla başlanılmıştır. Ardından bu okula görme engelliler ile ilgili bir bölüm eklenmiş, okul 30 yıl eğitim verip kapatılmıştır (Ataman, 1997: 1).

1921’de Özel İzmir Sağırılar - Körler Okulu eğitim öğretime başlamıştır. Bu okul 1924’ten 1950’ye dek Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde özel eğitim hizmetlerini sürdürüp 1950 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesine geçirilmiştir. 1950’den y 1980’e kadar Özel Eğitim Hizmetleri, İlköğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı bir şube müdürlüğüne yürütülmüştür. Eğitim sisteminde rehberlik kavramı gündeme gelişi II. Dünya Savaşı sonrası yıllardadır. Bu yılların müfredat programlarında; kişilerarası farklılıklarla ilgili konulardan, eğitim ve programların bu farklılıklara göre adapte edilmesi gereğinden bahis açılmaya başlanmıştır. Marshall Planı dahilinde Türkiye’ye gelen Amerikalı uzmanların eğitimdeki geliştirme ve yenileştirme çalışmalarında, eğitim ve özellikle rehberlikte kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek için Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde bir Test-Araştırma Bürosu 1955’te kurulmuştur. Bu büro rehberlik faaliyetlerinde birtakım ölçme araçları üzerinde birçok çalışma yapmıştır. Ne yazık ki takip eden yıllarda bazı düzenlemeler sırasında kapatılmıştır. 06.08.1980 tarihinde 2429 sayılı onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, 27.02.1982 tarihinde Daire Başkanlığına, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür (Ataman, 1997: 1). Yine aynı sene çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu”nda, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların yetiştirilmesine dair esaslar tespit edilmiştir. Ülke sathında özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyacın artması neticesinde, hizmeti etkin, daha yaygın olarak yürütmek

amacı ile 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ayrıca, 06.06.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle engellilere yönelik özel eğitim esasları belirlenmiştir (<http://orgm.meb.gov.tr/>, 15.05.2019).

Türkiye’de ilk özel eğitim öğretmeni yetiştirme denemesi 1950’lerde Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde Mitat Enç’in liderliğinde gerçekleştirilmiştir. Fakat bu deneme özel eğitim öğretmenlerine talep yetersizliği ve bazı bürokratik sebeplerden piki dönem mezun verdikten sonra kapatılması ile neticelenmiştir. Ardından 1953 ve 1980 y arasında özel eğitim öğretmenlerine olan ihtiyaç, hizmet içi eğitim ve sertifika programları yardımıyla çözülmeye çalışılmıştır. 1980 yılından sonra özel eğitim öğretmenliği programları kronolojik olarak Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi’nde açılmıştır (Akçamete, 1998; Altunya, 2006; Çitil, 2009; Özyürek, 2008). Bu sayede özel eğitim öğretmenliği lisans programı haline gelmiştir. Günümüzde, Türkiye’de birçok üniversitede özel eğitim öğretmeni yetiştirilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı farklı branşlara özellikle de sınıf öğretmenlerine verilen sertifika programları aracılığıyla özel eğitim öğretmeni ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Bu uygulama ile nitelikli öğretmenler yetiştirilebildiği konusu tartışmaya açıktır.

Tarihçeden de anlaşılacağı üzere ülkemizde özel eğitimin uzmanlık gerektiren bir alan olarak kabulü ve bu kabule dayanarak öğrenci yetiştirme çalışmaları geç başladığı için gerekli personelin karşılanması amacıyla dönem dönem başta sınıf öğretmenliği branşı olmak üzere birçok branştan öğretmen özel eğitim alanında görev almıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>) ve Talim ve Terbiye Kurulunun 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı kararı (Bu karar ve eklerine <http://ttkb.meb.gov.tr/www/80-sayili-karar> çerçevesinde 2012 yılında 4+4+4 siteminin tesiriyle norm fazlası olan 50 binden çok sınıf öğretmenini azaltmak ve eş durumu tayinlerinde mağdur olan öğretmenlerin mağduriyetini ortadan kaldırmak için alan değişikliği duyurusuna çıkmıştır. Yukarıda

adı geçen norm fazlası öğretmenlerin bir bölümünün üniversitede yan alan olarak nitelenen ve 30 kredi miktarında gördükleri derslerin branşlarına geçmelerine olanak sağlanmıştır. Bunun yanı sıra yan alanı olmayan birçok sınıf öğretmeni de hiçbir şart aranmaksızın o dönemdeki adıyla zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak alan değiştirilmiştir.

Bir eğitim sendikasının üyelerinin isteği ile yaptığı başvurudan sonra Danıştay bir karar almıştır. Danıştay'a açılan yürütmeyi durdurma kararı çerçevesinde mahkemece konu ile ilgili olarak şu karar alınmıştır:

“...7.7.2009 tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararının eki (10.10.2012 tarihi itibarıyla değişik) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Çizelge incelendiğinde, (sıra no:73)Sınıf Öğretmenliği ve Üstün Zekalılar Öğretmenliği bölümü mezunlarının Sınıf öğretmeni olarak atanabileceği ve sadece ilkokulların 1- 4. sınıf derslerini okutabileceğinin, (sıra no:85) Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine atanabilmek için Zihin Engelliler Öğretmenliği, Özel Eğitim Öğretmenliği ve Özel Eğitim Bölümü programlarından birinden ve (sıra no:77) Teknoloji ve Tasarım alanına atanabilmek için ise Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği, İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü ve Endüstriyel Tasarım Bölümü programlarından birinden mezun olmak gerektiğinin karara bağlandığı görülmektedir.

Mahkemece alınan kara ile Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine atanmak için farklı bir eğitime ihtiyaç duyulduğu ve bahsedilen eğitim - öğretim faaliyetinin sunulduğu öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında, 7.7.2009 tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararına aykırı şekilde dava konusu edilen 2012 yılına ait Öğretmenlerin İl İçi Alan Değişikliği Kılavuzunun 2.2. maddesinin 1.fıkrasında yer alan b) Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği alanına, bu alanda boş norm kadro bulunmaması halinde Teknoloji ve Tasarım alanına atanabilmesine olanak sağlanmasında ve 2.2. maddesinin 2. fıkrasında yer alan b) Teknoloji ve Tasarım alanına’’ şeklindeki

düzenleme ile diğer alan öğretmenlerine alan değişikliği yoluyla Teknoloji ve Tasarım alanına atanabilmesine olanak sağlanmasında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, davalı idare tarafından Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine ve Teknoloji ve Tasarım alanına atanan Sınıf Öğretmenlerinin hizmet içi eğitim yoluyla yetiştirilmelerinin sağlanacağı savunulmuş ise de; yukarıda aktarılan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esasların geçici 7. maddesi ile Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği yönünden anılan hususun düzenlendiği ve Bakanlık ile ilgili Üniversite arasında 31.10.2008 tarihinde imzalanan “Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği Sertifika Programı İş Birliği Protokolü” kapsamında 1500 kişi kontenjanlı 540 saat süreli sertifika programını başarı ile tamamlayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine atamasının yapılacağına kurala bağlandığı, dolayısıyla Sınıf Öğretmenlerinin herhangi bir eğitim sürecinden geçirilmeksizin Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine ve Teknoloji ve Tasarım alanına atanmasına imkan bulunmadığı sonucuna varılmıştır (MEB’e karşı Danıştay 2. dairesinde yürütmeyi durdurma istemli ve devamında esastan iptaline yönelik 19.10.2012 tarihinde dava kararı).

Bu karar neticesinde MEB öncelikli olarak özel eğitime geçen öğretmenleri eski alanlarına geçirmiş ardından hâlihazırda çalıştıkları özel eğitim okul ya da alt sınıflarına görevlendirilmişlerdir. Daha sonra ivedi bir şekilde “Talim ve Terbiye Kurulunun 05/12/2013 tarihli ve 198 sayılı kararı ile 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı kararına eklenen Geçici 9 uncu maddede Sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayken 540 saatlik Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği Eğitim Programını başarıyla tamamlayanların Zihin Engelliler Sınıfı alanına, öğretmen olarak görev yapmakta iken 90 saatlik Teknoloji ve Tasarım Öğretmenliği Eğitim Programını başarı ile tamamlayanların Teknoloji ve Tasarım alanında eğitim kurumlarının ihtiyacına binaen alan değişikliği yapılabilir.” şeklinde yazılan resmi yazı ile 540 saatlik sertifika programı eğitimleri başlamıştır. 2012 yılından 2014 yılına kadar peyderpey birçok sınıf öğretmeni bu programdan geçerek alan değiştirip özel eğitim alanında çalışmaya başlamıştır.

Ülkelerin eğitim sistemi niteliğinde belirleyici olan sistemi uygulayan öğretmenlerdir. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek insan kaynağına ait niteliğin üstünde hizmet üretemez gerçeği, öğretmenlerin eğitime sürecini, okullardaki eğitim faaliyetlerinin kalitesine etki eden kilit bir nokta durumuna getirmektedir (Ataç, 2003: 1).

Kalkınmayı hedeflemek için vasıflı insan gücü yetiştirilmesi, manevi ve maddi ülkelerin bütün topluma ulaştırılması ve kabul ettirilmesi öğretmenlere yani öğretmenlerin gerçekleştireceği eğitimle doğrudan ilişkilidir. (Aydın,2007:5).

Cumhuriyet döneminde eğitim sistemi 3 Mart 1924 tarihinde yasalaşan 430 sayılı “Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na” dayanmaktadır. Bu yasaya göre ilkokullar köylerde 3 yıl, köy dışındaki yerleşim yerlerinde 5 yıl, ortaokullar 3 yıl ve liseler 3 yıl olacak şekilde planlanmıştır. 1939 yılında yapılan I. Eğitim Şurasında köy okulları da 5 yıl süreli eğitim verilmesi önerilerek bütün ülkede zorunlu eğitim beş yıla çıkarılmıştır (Akyüz, 2009).

1973’te kabul edilen “1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu” öğretmenlik mesleği, eğitim - öğretim ve bunun ile ilgili yönetim görevlerini yapan özel bir uzmanlık mesleğidir” hükmünü koymuş ve öğretmenlerin hangi kademe olursa olsun yükseköğrenim görmeleri gerektiğini öngörmüştür. Yükseköğrenim görmelerini sağlamak için Temel Eğitim 1. kademe denen okullara (ilkokullara) sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere eğitim süresi uzatılıp 2 yıllık Eğitim Enstitülerinin açılmasına karar verilmiştir. 1974–1975 eğitim-öğretim yılından başlayarak bazı ilk öğretmen okullarında bu tür eğitim enstitüleri açılmış ve içinde eğitim enstitüsü açılmayanlar ise öğretmen liselerine dönüştürülmüştür. 1976 yılında sayıları elliye ulaşan 2 yıllık Eğitim Enstitüleri, eski İlk öğretmen okulları binalarını kullanmışlardır. (Akyüz, 2007: 383) 1978 ve 1980 yıllarında ihtiyaçtan dolayı mektupla eğitim adı altında öğretmen yetiştirilen bir dönem de görülmüştür. Bunun yanında 3 aylık periyotlarla çeşitli illerde öğretmen yetiştiren eğitim programlarının da uygulandığı tespit edilmiş bulunmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitime büyük önem atfedilmiş ve ülkenin kalkınması amacıyla eğitimin çıkış kapısı olduğu fikri benimsenmiştir. Bu sebeple günümüze kadar karar verici konumunda olan kişiler öğretmen ihtiyacının giderilmesi amacıyla çok çeşitli yollara başvurmak zorunda kalmışlardır. Bu yolların bazıları günü kurtarıırken eğitim sistemini ileride ortaya çıkacak önemli sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Sınıf öğretmenlerinin branş olarak nitelenen öğretmenlik türlerine farklı yollarla geçirilmeleri de bunlardan biridir. Eğitim tarihimize bakıldığında bu ve buna benzer uygulamaların fazlasıyla yapıldığına şahit olmaktayız.

Sınıf öğretmenliği lisans programlarında sınıf öğretmeni ilkökul 1-4. Sınıflardan sorumlu öğretmen olduğundan özellikle temel fen bilimleri, coğrafya, Türkçe 1 yazılı anlatım ve Türkçe 2 sözlü anlatım, ilkökulda temel matematik, bilişim teknolojileri gibi dersler yanında sadece 4. sınıfta 2 saatlik özel eğitim dersi aldıklarını görüyoruz. 2018 yılında yapılan değişiklikle dördüncü sınıftaki özel eğitim dersi ile ilköğretimde kaynaştırma dersi birleştirilip özel eğitim ve kaynaştırma adıyla programda yer almıştır. Özel eğitim alanı hakkında bilgilenmeleri olumlu bir durumdur ancak 4 yıl boyunca özel eğitim lisans programında görülen derslerin verdiği bilgi birikimi ve donanımı sağlayabildiğini söylemek mümkün değildir.

Sınıf öğretmeni olarak yetişen öğretmenlerin hızlı bir kararla değişik bir alana geçmeleri ve geçtikleri alanda bazı problemler ile ve beklemedikleri hallerle karşılaşmaları oldukça normaldir. Araştırmamızda alan değişikliği ile özel eğitime geçen öğretmenlerin geçiş sebepleri, süreçleri, alanda yeterliliklerine MEB tarafından düzenlenen sertifika programının etkisi alanda yeterlik düzeylerine ilişkin bir betimsel analiz yapmaya çalışıldı.

Alan değişikliği uygulamasına başvuran öğretmenlerin yaşadıkları, eğitimde meydana gelen olumlu ya da olumsuz gelişmeler üzerine birçok araştırma yapılarak durumun tespiti sağlanmaya çalışılmış ve önerilerle doğrusunun bulunmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu maksatla Mehmet Yılmaz, (2018) çalışmasında alan değişikliğiyle özel eğitim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin mesleki doyum düzeylerini incelemiştir. Uygulama ile alan değiştiren

öğretmenlerin yeterliklerini tespit için Sıcak, Arslan ve Burunsuz (2015), "Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi" çalışmasında; alan değişikliğinde bulunan sınıf öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Ersözlü, Maviş, Özel ve Kürşadoğlu (2014), "Alan Değişikliği Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Geçtikleri Alanla İlgili Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri" çalışmalarında; 4+4+4 sistemi ile alan değişikliği yapan öğretmenlerin yeni alana dair isteklilikleri, alan değişikliği yapma amaçları, tatmin durumları ve yeni alanlarında yaşamış oldukları problemleri belirlemek ve bunlara yönelik öneriler geliştirmektir. Öğülmüş (2014), yaptığı çalışmada alan mezunu ve alan dışı lisans programlarından mezun olan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliklerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Koçak (2018) yaptığı araştırmada araştırmaya katılan alan öğretmenlerinin, genel anlamda mesleki yeterlik düzeylerinin çok yüksek olduğunu belirlemiştir. Cora (1997), yaptığı çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin yeterlik düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yazıcı ve Gündüz (2011) "Gelişmiş Bazı Ülkeler İle Türkiye'deki Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimlerinin Karşılaştırılması" adını verdikleri çalışmada Türkiye, Almanya (Hamburg), İsviçre Danimarka, ABD (Washington), Avustralya, İngiltere, Japonya ve Fransa'daki öğretmenlerin hizmet içi eğitim sürecinin işleyişi ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Özer, B., Tüysüz, C., Bozkurt N. ve Özdemir, S.(2013) yaptıkları 'Branş Değişikliği ile Yan Alanlarına Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Bu Değişime İlişkin Görüşleri: Hatay İl Örneği' adlı çalışmayı gerçekleştirmiştir. Güneş, V. (2014) "Alan Değişikliği Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çok Boyutlu Çözümler (Bayburt İli Örneği)" adlı çalışmasında öğretmenlerin yeni branşlarındaki mesleklerine uyumları ile geçiş sürecinde ve sonrasında karşılarına çıkan sorunları belirlemiştir. Gökyer, N. (2014) "2012 Yılında Alan Değişikliği Yapan Öğretmenlerin Yeni Alanlarına ve Uygulamaya İlişkin Görüşleri" adlı çalışmayı yapmıştır. Koçak (2014) tarafından hazırlanan "Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) Kademe III' de Görev Yapan Özel Eğitim Alan Öğretmeni ve Alan Dışı Öğretmenlerin Mesleki Yeterliklerini İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.

İngiltere'de iki yıllık yüksek eğitim kurumlarından mezun olanlar için, hizmet içi eğitim ile ilköğretime öğretmen yetiştirilen programlar (Licensed Teacher Scheme

Lisanslı Öğretmen Programı) ihtiyaç duyulan yerlerde uygulanmıştır(Senemoğlu, 1992). Hizmet içi eğitim incelenen ülkelerin hepsinde vardır ancak Danimarka ve İngiltere dışında bizde alan değişikliği için yapılan bir uygulama olarak görülmez.

Silver (1984) yaptığı çalışmada kırsal kesimdeki eğitim kurumları ve hizmet içi eğitim ilgili bilgi vermeyi, hizmet içi eğitimin önemini vurgulamak, kırsal bölgelerdeki hizmet içi eğitimin zorluklarını ortaya çıkarmak ve öğretmenlere uygulanan değişik hizmet içi eğitim yaklaşımlarını incelemeye yönelik bir araştırmayı California'da yapmıştır. Sonuçta bütçedeki yetersizliğin, eğitim programlarıyla ilgili eksikliklerin çalışma takvimi oluşturmada karşılaşılan güçlüklerin, mesafenin uzak oluşunun ve öğretmen motivasyonunda yetersizliğin hizmet içi eğitim çalışmalarını aksattığı sonucuna ulaşmıştır.

Matsumoto (1986)'nın yaptığı araştırmada deneyimsiz öğretmenlerin meslek hayatlarının başından itibaren hizmet içi eğitime dahil edilmeleri, bu eğitimlerin meslek yaşamı süresince devam etmesi gerektiği görüşü noktasından Japonya'da bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonunda bir hizmet içi eğitim programı çerçevesi oluşturmuştur. Bu programda yeni başlayan öğretmenlere bir yıl hizmet içi eğitim programının uygulanmasını ve bu programın fen dersi öğretmenlerinde önemli olduğunu vurgulamıştır

Sınıf öğretmeni olarak yetişen öğretmenlerin değişik bir alana geçmesi ve geçtikleri alanda bazı sıkıntılar ve beklemedikleri durumlar ile karşılaşmaları normal bulunmalıdır. Alan değişikliği yapan sınıf öğretmenleri üzerine sınırlı sayıda araştırma yapılmış bu araştırmalarda da sadece özel eğitim alanına geçen öğretmenlerin alan değişikliği süreci, alan değişikliği ile aldıkları 540 saatlik sertifika programının etkililiği ve bu alanda kendilerini ne kadar yeterli gördüklerine dair bir araştırma yapılmamıştır. Araştırmanın sonucunda alan değişikliği ile özel eğitim alanına geçiş sürecinin başlangıcından itibaren yaşanan olumlu ya da olumsuz gelişmelere yönelik bir perspektif oluşturarak uygulamanın gelecekte de devam etmesi halinde yasa koyucu ve karar verici konumunda bulunan bireylere kılavuzluk etmek amaçlanmıştır. Bu sebeple

bu araştırmayı yapma gereği duyulmuştur. Problem cümlesi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Yukarıda kısaca belirtilen çalışmalarda alan değişikliği, öğretmen yeterliği ve hizmet içi eğitim ile ilgili çalışmalar incelendiğinde alan yazında 540 saatlik sertifika programının özel eğitim branşına alan değiştiren öğretmenlerin yeterlikleri üzerine bir çalışma tespit edilememiştir. Bu sebeple bu araştırmada 540 saatlik sertifika programı ile alan değiştiren öğretmenlerin yeterlikleri hakkında görüşleri tespit etmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırma Amacı

Bu araştırmanın amacı, 540 saatli sertifika programıyla alan değişikliği yapan sınıf öğretmenlerinin özel eğitimdeki yeterlikleri hakkında görüşlerinin incelenmesidir.

Alt Amaçlar:

1. Sertifika programından önce alana geçerken öğretmenlerin alanla ilgili bilgileri nelerdir?
2. Sertifika programından önce derse girdikleri özel eğitim sınıflarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Sertifika programından sonra özel eğitimle ilgili fikirlerinde oluşan değişiklikler nelerdir?
4. Sertifika programından sonra özel eğitimle ilgili bilgi ve becerilerindeki değişiklikler nelerdir?
5. Sertifika programında eğitim veren personelin alanında sahip olduğu yeterlilikler nelerdir?
6. Alan değişikliği uygulaması hakkında düşünceleriniz nelerdir?
7. Özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gerektiğini düşündüğünüz alanlar nelerdir?
8. 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı nelerdir?

9. Sertifika programlarına yönelik önerileriniz nelerdir?

10.540 saatlik sertifika programından sonra kendinizde gördüğünüz değişiklikler nelerdir?

1.3. Önem

Bu araştırma ile uzmanlık alanı olan ve lisans düzeyinde eğitim gerektiren bir branşa alan değiştirmek suretiyle geçen ve alan değişikliğinden sonra MEB tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim ile eğitime çalışılan bireylerin özel eğitim alanında kendilerini nerede gördüklerine, alana aldıkları eğitimin etkisi olup olmadığına yönelik sonuçlara ulaşmaktır. Ayrıca eğitim fakültelerinde araştırma verilerinden hareketle öğretmen yetiştirme programlarını planlarken alan değişikliği konusuna ışık tutması önem arz etmektedir. Yasa koyucu ve karar verici konumunda olan kişi ve kurumlara ilerde yapılması planlanan yasal düzenlemelerde ışık tutmak da önemlerden biridir. Alanda çalışacak araştırmacılara belirlediğimiz konunun farklı yönlerine ışık tutabilecekleri bir kapı aralamak da önemler arasındadır. 540 saatlik sertifika programında verilen eğitimin üniversiteler tarafından planlanan programlarda alınmasının sağlanması, öğrenci konumundaki çocuklukların eğitim hayatlarında yaşayacakları muhtemel sorunlara önlem alınması, öğretmenlerin alan değişikliği öncesi, sırası ve sonrasında karşılaşılabilecekleri problemlerle baş edebilmesi için yöntemler geliştirilmesi yönünden önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olan ve merkez ilçede bulunan Özel Eğitim Sınıfı ile Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. II. III. Kademe ve Özel Eğitim İş Okullarının oluşturduğu okullarda çalışan 70 öğretmen arasından gönüllü olan 10 öğretmeni kapsamaktadır.

2. Bolu ilinin merkezinde kadrolu olarak çalışan, lisans eğitimini sınıf öğretmeni olarak tamamlayan ancak ilerleyen yıllarda alan değişikliği yaparak özel eğitim öğretmenliği alanına geçen ve alan mezunu olan 10 öğretmenle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Öğretmenlerin görüşmede soruları içtenlikle yanıtladığı,
2. Görüşme sorularının öğretmenlerin görüşlerini ölçecek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Özel Gereksinimi Olan Bireyler: *Öğrenme* ve/ve ya davranış problemleri gösteren çocukları, bedensel özelliği ya da duyuşal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar üstün ya da özel yetenekli çocukları da içine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek, 2007).

Özel eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

Yeterlik; bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumudur (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006).

Mesleki Yeterlik; her türlü eğitim ve öğretim faaliyetinin aksatılmadan sürdürülebilmesi için gereken hazırbulunuşluk düzeyidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006).

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri; öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken genel bilgi, beceri ve tutumlardır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006).

Özel Eğitim Öğretmeni: Üniversitelerin eğitim fakültelerinden Özel Eğitim öğretmenliği bölümünden 4 yıllık lisans eğitimi almış öğretmen

Sınıf Öğretmeni: Zorunlu eğitimin ilk 4 yıllık kademesinde görev alan öğretmen

Alan değişikliği: Öğretmen olarak görev yapanların Talim ve Terbiye Kurulunun öğretmenliğe atanacakların mezun olduğu yüksek öğretim programlarına ilişkin kararı doğrultusunda öğrenimleri itibarıyla atanabilecekleri alanlara geçişlerini tanımlar (MEB atama ve yer değiştirme yönetmeliği 2006)

540 saatlik sertifika programı: Sınıf öğretmeni veya farklı alan öğretmeni olup; alan değişikliği ile zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine atanan zihinsel engelliler sınıfı öğretmenliğinin gerektirdiği temel bilgi ve beceriyi kazandırmak amacıyla düzenlenen kurs (<http://oygm.meb.gov.tr>).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Literatür

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1 .Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim

Hiçbir birey hangi coğrafyada, hangi toplumda, hangi ailede, hangi cinsiyette ve hangi özelliklere sahip olarak dünyaya geleceğine karar verememektedir. Dünyadaki her bir birey farklı özelliklere sahip bulunmakta ve bu özellikleri kişisel, bedensel ve zihinsel özellikler bakımından farklılık göstermektedir. ÖEHY'de özel gereksinimli bireyler “Çeşitli nedenler ile bireysel ve gelişim özellikleriyle eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi özel eğitime muhtaç bireyler” olarak tanımlamaktadır (MEB, 2006; ÖEHY Değişiklik: 21.7.2012 / R.G.: 28360).

Kişilerin bireysel farklılıklarının onları tanımlamada en önemli faktör olduğunu bilinmektedir. Özel gereksinimli bireyler de farklılıkları göz önünde olan bireylerdir. Bu bireylerde fiziksel, zihinsel, işitme, görme ve konuşma engeli bulunmakla birlikte, aynı zamanda her bireyin doğuştan getirmiş olduğu ortak bir hak olan ‘eğitim hakkı’ da bulunmaktadır. Farklı özelliklere sahip bireylerin aynı yöntem teknik, araç gereç ve aynı ortamlarda eğitim almaları eğitim hakkına sahip bireylere bu eğitim hakkının verildiği anlamına gelmez. Bu hakkın kendilerine tam olarak verilebilmesi için bu bireylerin özel özelliklerine uygun, ihtiyaçlarını karşılayabileceği kendilerine özel bir eğitimin sunulması gerekmektedir.

Özel eğitim özel gereksinimli bireylerin bağımsız olarak hayatlarını idame ettirmelerini mümkün olan en üst seviyeye çıkartmayı amaçlayan, bireye özel planlanıp uygulanan ve itina ile değerlendirilen hizmetlerden oluşur.

Özel gereksinimli bireylere ihtiyaçları doğrultusunda özel yetiştirilmiş personelle sunulan bu hizmetin belirli amaçlar ve ilkeler çerçevesinde sunulması gerekmektedir.

2.1.2 Özel eğitimin amaçları ve ilkeleri

2.1.2.1.Özel eğitimin amaçları

Özel eğitimin amacı özel eğitime muhtaç bireylerin bağımsız yaşama hazırlanmalarına yardımcı olmaktır. Türkoğlu (2007)'na göre özel eğitimin amacı, “Özel gereksinimli bireylerin her birinin; sosyal, kendine yeten, üst öğrenim veya hayata hazır bireyler olarak yetiştirilmesidir.”

ÖEHY'nin 5. Maddesi özel eğitimin amaçlarını şöyle sıralamıştır:

MADDE 5 – (1) Özel eğitim, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

- a) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,
- b) Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,
- c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç- gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını, amaçlar (MEB, 2006; ÖEHY Değişiklik: 21.7.2012 /

R.G.: 28360)

2.1.2.2. Özel eğitimin ilkeleri

ÖEHY'nin 6. Maddesine göre özel eğitimin ilkeleri şu şekildedir:

MADDE 6 – (1) Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır;

- a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
- e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.
- f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.
- g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

- ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır (MEB, 2006; ÖEHY Değişiklik: 21.7.2012 / R.G.: 28360).

2.1.3. Türkiye’de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirmenin Tarihsel Süreci

Özel gereksinimli bireylerin eğitimi için ilk sistemli çalışmalar 16. asırda ortaya çıksa da okullaşma 1700’lü yıllardan başlayıp 1900’lü yıllara dek hızla devam etmiştir. 1900’lerin ilk yarısı, farklı engel türlerini için özel eğitim okullarının sayılarında hızlı artış olduğu yıllardır (Kargın, 2004: 2).

Ülkemizde özel eğitim hizmetlerindeki gelişimi özel eğitim ile ilgili tarihi sürece bakarak görebiliriz. Osmanlı döneminde Enderun üstün yeteneklilerin eğitiminde, dünyada ilk sistemli eğitim misalini oluşturur. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda Osmanlı dönemi içinde başlatılan bu uygulama Cumhuriyet döneminde de karşımıza çıkar.1948’de İdil Biret, Suna Kan Yasası olarak üstün yetenekliler eğitimi kanuni güvenceye almak hususunda örnek oluşturacak bir düzenleme haline gelmiştir. Bu yasa 1956’da 6660 sayılı yasa haline dönüştürülüp kapsamı genişletilmiştir (Ataman, 1997: 1). Özel eğitim tarihçesi bakımından Osmanlı Devletinde 1889 yılında İrati Efendi İstanbul’da, Ticaret Mektebi bünyesinde işitme ve görme engelliler sınıfları açmıştır. Bu sınıflar sonra bağımsız bir okul olarak işitme ve görme engellilere 1912’ye kadar otuz yıl eğitim vermiştir (Akçamete ve Kaner, 1999: 397).

Cumhuriyette özel eğitim açısından en önemli ve çarpıcı gelişmeler 1950’li yıllarda başlamıştır. Bu dönemdeki en önemli gelişmelerden biri, özel eğitim hizmetlerinin planlanmasının ve yürütülmesinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’ndan Millî Eğitim Bakanlığı’na verilmesidir. Özel eğitim hizmetlerinin devredilmesi konunun bir sağlık sorunu olmaktan öte bir eğitim meselesi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Akçamete ve Kaner, 1999: 396). 1955’e ilişkin kayıtlarda dikkat çeken diğer gelişme de önemli görevler üstlenen Rehberlik ve

Araştırma Merkezlerinin temelini oluşturan “Psikolojik Servis Merkezi”nin kurulmasıdır (Özsoy, 1990: 126). 1957’de 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” yasalaşmıştır. 1960’lar da ise özel gereksinimli bireylerin haklarının 1961 Anayasası’nda garanti altına alınmasıdır. Anayasa’nın 48. maddesinde “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir” hükmü ile 50.maddesinde “Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” hükmü bulunmaktadır. 1970’ler daha fazla engelli öğrencinin ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır (Akçamete ve Kaner, 1999: 396).

1973’te yasalaşan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 8. maddesinde “Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” ifadesi vardır. Özel eğitim hizmetleri, 1980’de genel müdürlük bünyesine alınmıştır. 1983’te ise genel müdürlük Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür. Ancak 1992 ‘de 3797 sayılı kanun ile tekrar Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Bu yapılanmayla özel eğitim hizmetlerinin genel müdürlükle, illerde Millî Eğitim Müdürlüğü içinde bir müdür yardımcısı ile ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile yönetimi sağlanmıştır.

Özel gereksinimli bireylere yönelik ilk ayrıntılı kanunun çalışmaları 1983’te olmuştur. 1983’te 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” yasalaşmıştır. Kanunla özel eğitim ile ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve bu kurumların görevleri, özel gereksinimli çocukların belirlenmesi, yerleştirilmesi, izlenmesi ile ilgili bölümler yer almıştır. Bu kanun doğrultusunda türlü yönetmelikler yayımlanmıştır. Bir başka kanuni düzenleme de 1986’da özel gereksinimli bireylerin iş yaşamına katılımlarını artırma yönündedir. Bu yasa 3308 sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası”dır. Bu yasada bakanlık özel gereksinimli bireyleri bir işin gereklerine ve iş yaşamına hazırlayıcı kurslar düzenlenmesini hükme bağlamıştır (Kargın, 2003: 1).

1990’lar özel eğitimde çarpıcı gelişmelerin olduğu yıllardır. Bu yıllarda hem personelde hem de araştırma ve yayın sayısında önemli artışların olduğunu görmekteyiz. 1990’da g özel eğitim yetişmiş personelde artış olduğu görülmektedir. Özel eğitimdeki personel sayısı 1965 yılında 55 ön lisans mezunu, 3 yüksek lisans

mezunu ve bir doktora dereceli kişi ile sınırlıyken 1990 yılında 625 öğretmenlik sertifikası, 187 lisans, 66 yüksek lisans, 16 doktora, 2 yardımcı doçent, 6 doçent ve 5 profesör alana hizmet etmeye başlamıştır. (Özsoy, 1990: 126).

Özel eğitimin etkin ve yaygın yürütülmesi için Millî Eğitim Bakanlığı'nda daire başkanlığı olan birim, 1992 yılında 3797 sayılı kanun ile Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne dönüşmüştür. Özel eğitim ile ilgili ayrı şubeleri olan bir teşkilat oluşmuştur (Kargın, 2003: 1).

1997'de 573 sayılı KHK yürürlüğe girmiştir. 573 sayılı KHK'nın amacı "Özel gereksinimli bireylerin Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmesidir." Kapsamı engelli bireyler için eğitim hizmetleri ve bu hizmetleri gerçekleştirecek okul, kurum ve programlardır. Tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçleriyle olası eğitim ortamları tanımlanıp kaynaştırmaya ilişkin esaslar açıklanmıştır (Çitil, 2009: 58).

Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin hazırlanması sırasında, 18 Ocak 2000 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esas alınmıştır. Bu yönetmelikle engelli bireylere verilecek hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır. Yönetmeliğin amacı, "Özel gereksinimli bireylerin, Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemek" şeklindedir. Yönetmelik özel eğitim süreçlerini; eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yönlendirme, yerleştirme ve izleme şeklinde aile katılımı gözeterek tanımlamış ve genel ilkeleri belirlemiştir. Yönetmelik sonraki yıllarda yenilenmiştir (Kargın, 2003: 1). 2 Mayıs 2013 tarihli ve 6462 sayılı "Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 28636 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girince, çeşitli mevzuatta bulunan "sakat", "özürlü" ve "çürük" ibareleri ve türevleri "engelli" ibaresi ve türevleriyle değiştirilmiştir.

2.1.4. Alan değişikliğinin tarihsel süreci

Cumhuriyet döneminde, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için öğretmen yetiştirme amacı ile açılan kurumlar ve yapılan tüm düzenlemeler tek başlarına öğretmen ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmıştır. Açığın kapatılması için zaman zaman farklı kaynaklardan öğretmen ihtiyacı karşılama girişimlerinde bulunulmuştur. Bu girişimlerden bazıları: yedek subay öğretmenlik, vekil öğretmenlik, öğretmenlik formasyonu kursları, mektupla öğretmen yetiştirme, hızlandırılmış program ile öğretmen yetiştirme ve eğitim fakültesi dışında bulunan fakültelerin mezunlarından öğretmen atanması yoluyla olmuştur (Akyüz, 2001: 352).

01/06/2007 tarih ve 33115 sayılı genelgeye göre ‘‘Mezun oldukları alan dışında bir alanda öğretmenlik yapanlara, kendi alanlarına dönme hakkı verilerek Bakanlıkça sınıf öğretmeni olarak atanıp görev yapanların lisans mezunu oldukları alanlara, alanı İmam Hatip Lisesi meslek dersleri olanlardan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alanına, üç yıllık Eğitim Enstitüsü mezunu olup, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya, Matematik ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinden norm fazlası olup olmadıklarına bakılmaksızın, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, İlköğretim Matematik ve Türkçe alanlarına, üç yıllık Eğitim Enstitüsü mezunu olup, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya, Matematik ve Türk Dili ve Edebiyatı alanlarında alan değişikliği isteğinde bulunabileceklerdir’’ ifadesi ile mezun oldukları alanlara atanmalarına imkan tanınmıştır. 2010 yılı Öğretmenlerin Alan Değişikliği Kılavuzu’na göre ‘‘Fransızca, Almanca Öğretmenliği kadrosunda olup alanlarının daralması nedeniyle istemeleri halinde ilköğretim okullarına Türkçe Öğretmeni olarak alan değişikliği isteğinde bulunabilirler.’’ denilmektedir. 2011 yılı Öğretmenlerin Alan Değişikliği Kılavuzu’na göre ‘‘Mezun olduğu alanı dışında atanan veya öğrenimleri birden fazla alana kaynak olanlar ile başka bir alanda yükseköğrenimi bitiren öğretmenler, adaylıklarının kaldırılmış olması ve mezuniyetlerinin Talim ve Terbiye Kurulunun ilgi (c) kararında atanacağı alana uygun olması kaydıyla atanabilecekleri alanlara, alan değişikliği isteğinde bulunabileceklerdir .’’denmektedir.

11 Nisan 2012 tarih ve 28261 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim” Kanunuyla eğitim sistemimiz 4+4+4 şeklinde yapısal değişiklikle karşı karşıya kalmıştır.. Bu değişiklik ile temel eğitim süreci tek bir aşamada düzenlenmek yerine, öğrencilerin yaş gruplarına ve fiziksel özelliklerine bakarak bir kademelendirmenin yapıldığı görülmektedir. Eğitim sistemindeki yeni dönemin iki temel amacından birisi toplumun eğitim seviyesini yükseltmek, diğeri de eğitim sisteminin bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin gerektirdiği mesleki yönlendirmeyi yapacak şekilde düzenlendiği açıklanmıştır (Akbaşlı ve Üredi, 2014). 30.03.2012 kabul tarihli 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 2012-2013 eğitim- öğretim yılından itibaren eğitim sisteminde köklü bir değişikliğe gidilip 4+4+4 zorunlu ve kesintili eğitim uygulaması ile 5 yıllık sınıf öğretmenliği uygulamasından vazgeçilmiştir. Bundan dolayı sınıf öğretmenlerinin beşte biri norm fazlası durumuna düşmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı bu sıkıntıyı önlemek için okula başlama yaşınının 60 aylık çocuklar için isteğe bağlı, 66 aylık çocuklar için zorunlu hâle getirilmesi benzeri bir dizi tedbir almış olsa da binlerce sınıf öğretmeni çalıştığı kurumda norm fazlası durumuna düşmüştür. 4+4+4 eğitim sistemine geçişte sınıf öğretmenliğindeki norm fazlalığını azaltmak için alınan karar ile sınıf öğretmenlerinin istemeleri hâlinde yan alanlarına atanabilecekleri duyurulmuştur. 2012’de 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’ndaki değişikliklerle okulların eğitim süreleri yeniden değerlendirilip zorunlu 8 yıllık ilköğretim kademesi, ilkokul (4 yıl) ve ortaokul (4 yıl) olarak iki kademe halinde düzenlenmiştir (MEB, 2012).

2012 yılı, Öğretmenlerin Alan Değişikliği Kılavuzu’nda Talim ve Terbiye Kurulunun 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı Kararı ile 12/09/2012 tarihli ve 5110 sayılı mütalaası doğrultusunda 2012 yılına mahsus olmak üzere; sınıf öğretmenleri aşağıdaki öncelik sırasına göre; a) Yüksek öğrenimleri diğer alanlara atanmaya kaynak teşkil edenler öğrenimlerine göre atanabilecekleri alana veya diplomalarında yazılı olan yan alana ya da öğretmen yetiştiren iki yıllık yükseköğretim kurumu mezunları lisans tamamladıkları alana, b) Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği alanına, bu alanda boş norm kadro bulunmaması halinde Teknoloji ve Tasarım alanına alan değişikliği başvurusunda bulunabileceklerdir. Türkiye’de ilk kez bu kadar çok kişi için farklı

nedene dayanan kurum içi alan değişikliği ortaya çıkmıştır. 28/03/2013 tarih ve 367673 sayılı yazısında öğrenimi dışında alanlarda çalışan öğretmenlerin, öğrenim durumlarına göre geçebilecekleri alanlarda bulunan ihtiyaç çerçevesinde başvurularının alınıp seçenekleri ve hizmet döneminde aldıkları puanın üstünlüğüne göre durumlarının değerlendirileceği söylenmektedir. Alan değişiklikleri özellikle 4+4+4 sistemi ile norm fazlası olan öğretmenler bakımından büyük bir imkan olmuştur. Sınıf öğretmenliğinden Özel Eğitim, İngilizce, Matematik, Türkçe, Fen ve Teknoloji, Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım gibi birçok alana geçen öğretmenler bulunmaktadır. Eğitimini aldıkları alana ek olarak sınıf öğretmenlerine sunulan yan alan tercihi öğretmenlerin mesleğe başlamalarından sonra onlar için fırsat gibi görünse de hem kendileri hem de öğrenciler için sorunları da yanında getiren bir durum olarak da görülmektedir.. Üniversitede almış olduğu yan alan dersleri ile uzmanlaşmadan farklı bir branşta çalışmaya başlamaları; dersin muhtevasına uyan yöntemler ve farklı yaş grupları ile çalışmak mesleki doyum konusunda bazı sıkıntıların yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Alan değişikliği yapma amacı sorgulandığında ‘her derece ve türdeki okullarda belli ölçütler esas alınarak, olması gereken yönetici ve öğretmen sayısının belirlenmesi’ anlamına gelen norm kadro mevzuu öne çıkmaktadır (Uygun, 2012: 79). Öğretmenlerin büyük bir bölümü ‘norm fazlası’ olup istemediği bir yere atanma kaygısı sebebi ile alan değişikliği yapmıştır. Fakat yapılan araştırmalarda öğretmenlerin rahatsız oldukları problemlerin içinde en düşük frekanslı olanları a ‘norm kadro sorunları’dır (Demir ve Arı, 2013).

Çağımızda kaydadeğer miktarda kişi eğitimini aldıkları mesleği ya hiç yapmamış ve farklı işlerle uğraşmış ya da bir süre yaptıktan sonra iş ve meslek değiştirmiştir. Uzun zaman zarfında ortaya çıkan iş ve mesleklere kısa sürede insan yetiştirme imkanı olmadığından farklı meslekleri yapan insanların bir kısmı meslek ve iş değiştirerek ihtiyacı karşılamışlardır. Buna ek olarak Türkiye’de öğretmen atamaları ile ilgili politikalar ihtiyaç olan öğretmen kadrolarının planlı ve nitelikli bir şekilde karşılanması yönünde olmamaktadır (Özoğlu, 2010). Sınıf öğretmenliği yapmış öğretmenlerin birden yeni bir branşa geçmeleri ve geçtikleri branşta birtakım sorunlar

ve beklenmedik durumlar ile karşılaşmaları normaldir. Rutin olarak aynı dersleri aynı yaştaki öğrenciler ile yapmaktan ve branşın birtakım olumsuz özelliklerinden dolayı sıkılmış veya bunalmış öğretmenler için bir nefes alma fırsatı olarak değerlendirilebilir. Eğitimdikleri ve deneyim kazandıkları alanları bırakıp hakim olmadıkları yeni bir alanda çalışmak ve bu branşta adaptasyon problemi yaşamak kaçınılmazdır. Sınıf öğretmenlerinin geçtikleri alanda bulunan öğretmenlerin gözünden değerlendirildiğinde, branş değiştiren sınıf öğretmenlerinin çok da iyi karşılanmayacakları tahmin edilebilir. Araştırmamızın ne kadar önemli olduğu 2017 yılı Aralık ayında Milli Eğitim Bakanlığının sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliği alanına geçişle hem kendileri hem de bu alanda eğitim alan bireylerin yaşadıklarını tespit edip önerilerde bulunacak olmamızdan kaynaklanmaktadır. Alan değişikliği için yapılan 540 saatlik "Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği Eğitim Programının alanda çalışmaya başlayacak bireylere yeterli düzeyde eğitim verip vermediğine bakılarak, uygulamada öğretmenler izlenerek yapılabilirdi. Normal şartlarda alan değişikliği emek harcıyarak ikinci bir üniversite bitiren ve kendini geliştiren bireylerin yeni alanlarına geçişini sağlamak için Talim ve Terbiye Kurulunun 20/02/2014 tarihli ve 9 sayılı Kararına göre mezun oldukları yükseköğretim programları atanacakları alana da kaynak olanların bu alanlara alan değişiklikleri yapılacaktır." şeklindeki geçişine izin vermesi yönünde bir değişiklik olmalıdır.

2.1.5. 540 saatlik özel eğitim sertifika programı

2012 yılında MEB 4+4+4 sistemine geçtiğinde ortaya çıkan sınıf öğretmenlerinin norm fazlası olması durumuyla ilgili olarak Zihinsel Engelliler sınıf öğretmenliğinin ve teknoloji tasarım öğretmenliğine geçirdiği öğretmenlere Danıştay'ın atamaları iptal etmesinden dolayı yapılan planlama ile Teknoloji tasarım öğretmenliği için 90 saatlik Zihinsel Engelliler sınıf öğretmenliğine geçenler için ise 540 saatlik Sertifika Programı adı altında kurs vermiştir.

Zihinsel engelliler sınıf öğretmenliği sertifika programı 4 kurstan oluşmaktadır. 540 saatlik eğitimin 320 saati teorik, 220 saati ise uygulamalı olarak düzenlenmiştir.1.

Kursu başarı ile tamamlayanlar, Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına (2, 3 ve 4),1 ve 2. Dönem Kursunu başarı ile tamamlayanlar, Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına (3 ve 4), Daha önce 150-160 saatlik Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenliği Kursunu başarı ile tamamlayanlar, Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenliği (3 ve 4) Kursuna, katılacaklardır. Bu kursların bir diğerine geçmek için önceki kurstan başarılı olmak zorunludur. Ayrıca Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarının 1, 2, 3 ve 4'nü ve 220 saat uygulamayı (staj) tamamlayanlar, daha önce aldıkları belgelerin asıllarını vermek suretiyle kendilerine 540 saatlik Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu belgeleri il millî eğitim müdürlüklerince düzenlenecektir. Kursun açılabilmesi için en az 8 katılımcı gerekmektedir. 540 saatlik Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu belgeleri (EK-6)'da sunulmuştur. (oyg_meslekigelisim.meb.gov.tr)

2.1.6. Öğretmen mesleki yeterliği

Öğretmenlerin yeterlik düzeylerini artırmaları amacıyla mesleki bilgi seviyelerini yükseltmeleri lazımdır. Buna ek olarak mesleki yeterlik düzeylerini yükseltmek gereğince devamlı kendi denetlemelerini yapmaları önemlidir. Öğretmenlikte başarının yolu, personelin gelişiminde devamlılıktır. Bundan dolayı mesleki yeterliklerin artması için hizmet içi eğitim etkinliklerinin tertip edilmesi yararlıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, mesleğin genel yeterliklerini belirlemiş ve öğretmenlerde olması gereken bilgi, beceri ve tutum özelliklerini ihtiva eden genel yeterlikleri 20177 yılında revize etmiştir. MEB'in belirlediği genel yeterlikler şöyledir: Kişisel ve mesleki değerler, öğrenciyi tanıma, öğrenme ve öğretme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi olmak üzere belirlenmiştir (MEB, 2017)

Öğretmenlerde bulunması gereken yeterlik alanlarını aşağıdaki şekilde belirten TED: Öğretimi planlaması ve uygulaması, öğretmenlerin, öğrenme öğretme sürecinde konu sınırlarını iyi bilmesi ve anlaması, öğretimi, öğrenci özelliklerine göre adapte etme, öğretim sürecini ve öğrenci davranışlarını idare etme, öğrenme öğretme bağlamında etkili iletişim sağlama, teknolojiyi etkili şekilde kullanma, kişisel ve

mesleki gelişimi planlama öğretimde etkililiği ve öğrenci gelişimini izleme ve değerlendirme, diğer öğretmenler, veliler ve okul çalışanları ile işbirliği içinde çalışma, gibi özelliklere sahip olmalıdır (TED, 2009).

Öğretmenlik mesleğinde yeterlik alanları olduğu gibi özel eğitim alanında da özel yeterlik alanları bulunmaktadır. Öğretmenlerin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimleri alanında çalışabilmeleri için genel öğretmen yeterlikleri yanında zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimleri alanında da yeterli olmaları gerekmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı DPT, 2001). Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin topluma kazandırılması ve bağımsız yaşamlarının sağlanması mesleki yeterliğe sahip öğretmenler sayesinde olabilir (Erbaş ve Yücesoy, 2002)

2.1.7. Öğretmenlerin mesleki yeterliklerini belirlemeye yönelik ve alan değişikliğini konu alan araştırmalar

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri üzerine yapılan çalışmalardan biri Cora'nın (1997) yapmış olduğu çalışmadır. Araştırmada Bolu ile Karabük il ve ilçelerinde zihinsel engelli çocukların eğitim gördüğü eğitim kurumlarında görev alan öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda "Öğretmenlerin alanlarında kendilerini yeterli bulma durumları nedir?" sorusu altında çeşitli alanlarda kendilerini yeterli bulma durumları nedir? sorularına ve "Öğretmenlerin alanlarında genel olarak kendilerini yeterli bulma durumları ile özellikleri arasında fark var mıdır?" sorusuyla öğretmenlerce kendini yeterli görme durumları ve zihinsel engelli çocukların öğretmenliğindeki eğitim durumları, çalışma süreleri, çalışmalarının temel nedenleri ve cinsiyetleri arasında fark var mıdır? sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma evrenini 1996-1997 Öğretim Yılı Güz Yarıyılında Bolu ve Karabük merkez il ve ilçelerinde zihinsel engelli çocuklara eğitim veren 3 özel eğitim ilkokulu, 1 meslek okulu, 1 mesleki eğitim merkezi ve 10 özel eğitim sınıfında çalışan toplam 35 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden sadece birine ulaşılamamıştır. Öğretmenlerin kendilerini alanda yeterli bulma seviyelerini tespit etmek amacıyla "Zihinsel Engellilerin Eğitimleri Alanında Çalışan Öğretmenlerin Yeterlilik Düzeylerinin Belirlenmesine İlişkin Anket Formu"

uygulanmıştır. Demografik bilgilerin yanında bilişsel, beceri, duyuşsal yeterlilik maddelerini kapsayan anket formuyla elde edilen verilerin yorumlanmasında frekans, yüzdellik, kay-kare (X²) gibi istatistiksel çözümlerden faydalanılmıştır. Bulgulara göre öğretmenlerin bilişsel, beceri ve duyuşsal boyutlarda ve genel anlamda kendilerini yeterli buldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin branşlarında genel olarak kendini yeterli bulma durumları ile özellikleri arasındaki farka bakıldığında, öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma durumları ile zihinsel engelli çocukların öğretmenliği branşındaki eğitim durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma durumları ile zihinsel engelli çocukların öğretmenliği alanındaki çalışma zamanları, çalışmalarının temel sebepleri ve cinsiyetleri arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yazıcı ve Gündüz (2011) “Gelişmiş Bazı Ülkeler İle Türkiye’deki Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimlerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmalarında Almanya (Hamburg), Türkiye, Japonya ABD (Washington), İsviçre, Danimarka, Fransa, İngiltere ve Avustralya’daki öğretmenlerin hizmet içi eğitim uygulamalarının işleyişi ayrıntılı bir şekilde almıştır. Bu çalışma amaç olarak gelişmiş bazı ülkeler ile Türkiye’deki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarının uygulanış şeklini tespit etmek, karşılaştırmak ve Türkiye’deki hizmet içi eğitim uygulamalarına kılavuzluk amacıyla bir model önerisi oluşturmaktır. Karşılaştırma, gelişmiş 8 dünya ülkesi ile sınırlanmıştır. Önce Türkiye, ABD, Almanya, Avustralya, Danimarka, Fransa, İngiltere, İsviçre ve Japonya’daki öğretmenler için yapılan hizmet içi eğitim sürecinin işleyişi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Sonra bu 8 ülke ile ülkemizdeki hizmet içi eğitim karşılaştırılmıştır. Sonuç bölümünde ülkemiz öğretmenlerinin bilgi ve becerilerini yenilemek ve derinleştirmek, mesleki yenilik ve gelişmeleri uygulamalarına yardım etmek ve profesyonelleşmelerini sağlamak için başarılı birer eğitim sistemine haiz ülkelerin örnek alınmasıyla ve bazı radikal değişikliklerin yapılmasıyla, nasıl bir hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğine yönelik bir model önerisi getirilmiştir. Yapılan çalışmada Danimarka’da hizmet içi eğitimle, aldığı eğitime göre danışmanlık kursunu tamamlayan öğretmen, okullarda rehberlik hizmeti yapabilir, gençlik ve okul danışmanı, meslek danışmanı gibi ünvanlarla görev yapabilir, idarî bir kursu tamamladı ise, müdür, müdür yardımcılığı, bölüm yönetimi gibi görevler alabilmektedir (MEB, 2006, s. 223).

Özer, Tüysüz, Bozkurt ve Özdemir, (2013) tarafından yapılan çalışma ‘Branş Değişikliği ile Yan Alanlarına Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Bu Değişime İlişkin Görüşleri: Hatay İl Örneği’’ Hatay’da farklı kurumlarda alan değiştirip yan alana geçen 95 öğretmenle gerçekleştirmiştir. Veri toplamak için 5 madde ve açık uçlu sorular bulunan anket kullanmıştır. Öğretmenlerden bazıları yeni alanlarında kendilerini yeterli gördükleri halde büyük bir bölümü daha yeterli hissettikleri alanı sınıf öğretmenliği olarak belirtmiştir. Sınıf öğretmeni olup birçok derse girmektense branş öğretmeni olup bir alana yoğunlaşmayı alan değiştirmenin en önemli faydası olarak görenler de vardır.

Gökyer’in (2014) “2012 Yılında Alan Değişikliği Yapan Öğretmenlerin Yeni Alanlarına ve Uygulamaya İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında Elazığ’da 2012’de branş değiştiren 48 kişiden gönüllü 31’i ile görüşülmüştür. Alan değişikliği yapmanın en önemli sebebi olarak öğretmenlerin idarecilik görevlerine devam etmek ya da idareci olmak isteği gelirken ardından öğretmenlerin mezuniyet alanlarında öğrencilere daha faydalı olacaklarını düşünmeleri olarak tespit edilmiştir. Mezun olunan alana geçiş yapan öğretmenlerin haricindekiler tarafından alan değişikliğinin kesinlikle doğru olmadığına yönelik, kısa bir eğitim sürecinde verilen yan alanlara geçenlerin eğitimde kalitesizliğe sebep olacağını belirtilmektedir.

Güneş, (2014) ” Alan Değişikliği Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çok Boyutlu Çözümler (Bayburt İli Örneği)” adlı çalışmasında eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümlerinden mezun olan yan alan yoluyla veya yan alan olmadan alan değişikliği yaparak branş öğretmenliğine geçerek görev yapan 2013-2014 eğitim - öğretim yılında Bayburt’ta alan değişikliği yapan 30, değişiklik yapmayan 130 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Çalışma iki kısımdan oluşturulmuştur. İlk kısımda sınıf öğretmenlerinin alan değişikliği sebepleri ve sürece dair sorunlara ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci kısımda alan değiştirmeyen öğretmenlerin alan değişikliği uygulamasına ilişkin görüşleri üzerinde durulmuştur. Genel tarama modeli kullanılarak öğretmenlerin görüşlerini almak için anket uygulaması yapılmış ve durum tespitine çalışılmıştır. Öğretmenlerin yeni branşlarındaki mesleklerine uyumları ile geçiş sürecinde ve sonrasında karşılarına çıkan sorunları belirlenmiştir. Sorunların çözümlenmesi için değerlendirmeler yapmıştır. Beraberinde alan değiştiren ve

değiştirmeyen öğretmenlerin alan değişikliği sürecine yönelik fikirleri alınıp karşılaştırması yapılarak önerileri oluşturulmuştur. Çalışmanın beş bölümü vardır.. Öğretmenlerin cinsiyet, kıdem, mezun olunan eğitim kurumu ve alan değişikliği yapıp yapmadıklarına göre görüşlerinde farklılık olup olmadığını belirlemiştir. Araştırmanın sonunda toplanan veriler SPSS 15.0 ve Microsoft Excel programlarıyla analiz etmiştir.

Ersözlü, Maviş, Özel ve Kürşadoğlu (2014) "Alan Değişikliği Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Geçtikleri Alanla İlgili Uyum Sorunları Ve Çözüm Önerileri" çalışmalarında; 4+4+4 sistemi ile alan değiştiren sınıf öğretmenlerinin yeni alanlarına yönelik isteklilik düzeyleri, alan değişikliği amaçları, tatmin düzeyleri ve yeni alanda yaşadıkları problemlerini belirlemek ve bunlara çözüm önerisi geliştirmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılandırılmıştır. Katılımcılara 10 soruluk yarı-yapılandırılmış formlar dağıtılıp ardından veriler toplanmıştır. Araştırma örneklemi Tokat il merkezinde sınıf öğretmenliği yapar iken alan değiştirip farklı alanlara geçen 20 öğretmen oluşturmaktadır. Soruların güvenilirliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Geçerlik için kategorileştirme işlemi birden fazla araştırmacı tarafından yapılmıştır. Tayinlerde öncelik, norm kadro fazlası olmamak, prestij sağlamak, ders yükünden kurtulmak gibi sebepler ile öğretmenler alan değişikliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Alan bilgisinde yetersizlik, disiplin ve sınıf yönetimi sorunları, ergenlik çağındaki öğrencilere uyum sağlayamama, okul yönetimlerindeki işleyiş farklılıkları yaşanan sorunlar arasındadır. Alan bilgilerini artırmak için seminer, hizmet içi eğitim verilmesi, tecrübeli öğretmenlerin rehberliği, eski alana dönme fırsatının tanınması önerilerdendir.

Koçak (2014) tarafından hazırlanan "Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) Kademe III' de Görev Yapan Özel Eğitim Alan Öğretmeni ve Alan Dışı Öğretmenlerin Mesleki Yeterliklerini İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, Nitel araştırma yöntemi kullanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri içinden görüşme yöntemi çeşidi olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma çalışma grubu olarak Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Beyşehir ve Seydişehir ilçelerinde bulunan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerinde (Okulu) Kademe III'de çalışan alan mezunu ve alan dışı mezun öğretmenler seçilmiştir. Araştırmada alan

mezunu ve alan dışı mezun öğretmenlerle bire bir görüşülmüştür. Beyşehir ve Seydişehir Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezlerinde Kademe III' de çalışan alan mezunu ve alan dışı mezun 30 öğretmenle görüşülmüştür. Adı geçen okullarda çalışan 15 alan ve 15 alan dışı öğretmen gönüllülük temelinde tarafsız atama yolu ile seçilmiş ardından öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Sonuçta ulaşılan bulgulara bakıldığında araştırmaya katılan alan öğretmenlerinin mesleki yeterlik düzeylerinin çok yüksek olduğu belirlenmiştir. Özel eğitim bölümü alan mezunu öğretmenlerin mesleki yeterlik değerleri, alan dışından gelen öğretmenlerden daha nitelikli olduğu tespit edilmiştir.

Sıcak, Arslan ve Burunsuz (2015) "Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi" çalışmasında; 2014 - 2015 eğitim-öğretim yılında Zonguldak'ta çalışan ve yan alana alan değiştiren 71 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Alan değişikliği yapan sınıf öğretmenlerin öz yeterlik seviyelerini tespit etmek amacı ile Tschannen - Moran ve Woolfolk Hoy tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya tarafından yapılan "Öğretmen öz yeterlik ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma bulguları incelenince öğretmenlerin öğretmenlik öz yeterlik inancı ölçeğinin tüm alt boyutlarında oldukça yüksek bir öz yeterlik inancına sahip olduğu görülmüştür. Öğretmenler en çok sınıf yönetimi konusunda kendini yeterli görmektedir. Sonra sıra ile öğretim stratejileri kullanma ve öğrenci katılımı sağlama konusunda da kendilerini oldukça yeterli görmektedir. Kıdem yılının öğrenci katılımları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Kıdem yılı yüksek öğretmenler algıları daha yüksek olmasına rağmen bunun anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Çalışma sonunda öğretmenlerin yeni alanlarına dair öz yeterlik inançlarının yaşları bakımından değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Alan değiştiren öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeyleriyle cinsiyetleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Öğretmenlerin öz yeterlilik düzeylerinin geçiş yaptıkları alanlara göre değişmediği bulunmuştur.

Yalınkılınç, (2016) yaptığı "Alan Değişikliği Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Mesleki Güçlükler; Kütahya Örneği" adlı çalışmada Kütahya ilindeki okullarda çalışan ve alan değişikliği yapan 236 öğretmen üzerinde anket uygulamıştır. Ankette kişisel bilgi formu ve mesleki güçlükler anketi uygulamıştır. Ardından öğretmenlerin alan değişikliğinden memnuniyeti, alan değişikliğini destekleyip

desteklememeleri, alan değişikliği pişmanlığı ve eski alanına geri dönme isteği üzerinden güçlük puanları mukayese edilmiştir. Sonuçlara göre alan değişikliğinden memnun olmayan, alan değişikliğini desteklemeyen, alan değişikliği yaptığı için pişman olan ve eski alanına geri dönmek isteyen öğretmenlerin; alan değişikliğinden memnun olan, alan değişikliğini destekleyen, alan değiştirdiği için pişman olmayan ve eski alanına geri dönmek istemeyen öğretmenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla güçlükle karşılaştıklarını görmüştür. Alan değişikliği yapan öğretmenlerin karşılaştığı güçlüklerin öğretmenlerin alan değişikliğinden memnun olmamalarına sebep olduğunu belirlemiştir.. Bu durumun eğitimde kaliteyi düşürdüğünü söylemiştir.

Mehmet Yılmaz, (2018) çalışmasında özel eğitim okullarında çalışan alan değişikliği yapmış sınıf öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin mesleki doyum seviyelerini incelemiştir. Araştırmaya Mersin İli ve ilçelerindeki Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Özel Eğitim Sınıfları ile Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. II. III. Kademe ve Özel Eğitim İş okullarda alan mezunu ve alan değişikliği ile çalışan gönüllü olan 261 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda alan değişikliği yapan sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin mesleki doyumlarının incelenmesinde özel eğitim öğretmenlerinin mesleki doyum ortalamasının sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür. Farkın anlamlı olmadığını çalışılan okul, kıdem, cinsiyet, mezun olunan okul arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı görülmüştür. Sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Farklı lisans programlarında gerçekleşen mesleki yeterlik çalışmaları ise şunlardır:

Arslan ve Özpınar (2008) yılındaki araştırmalarında ilköğretimde uygulanmaya başlanan yeni programların öğretmenlerde görmeyi umduğu yeterlikler ile, eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarına kazandırılmayı hedefleyen mesleki yeterliklerin uygunluğunu bulmayı hedeflemiştir. Araştırmada öğretmen adaylarına kazandırılması hedeflenen mesleksel yeterliklerin ve niteliklerin, öğretmenlerde bulunması gereken beceriler ve yeterliklerle aynı doğrultuda olduğu neticesine varılmıştır. Öğretmen

adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı'nın amaçladığı ve umduğu yeterliklerin birçoğunu bünyesinde bulunduracak şekilde eğitildiği sonucuna varılmıştır.

Baltaoğlu, Sucuoğlu, İ Yurdabakan (2015) yılında yaptıkları "Öğretmen Adaylarının Öz-yeterlik Algıları ve Başarı/Başarısızlık Yüklemeleri: Boylamsal Bir Araştırma" adlı çalışmaya göre öğretmenlik bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik ve başarı/başarısızlık yüklemelerini betimleme ve yıllar içindeki değişimini karşılaştırarak ele almaktır. Bu sebeple araştırma betimsel olarak yapılmıştır. Aynı grupların 2. ve 4. sınıftaki verilerine dayanan karşılaştırmalar da yapıldığından araştırma boylamsal bir araştırma özelliği taşır. Çalışma verileri Öğretmen Öz-yeterlik ve Başarı/başarısızlık Yüklemeleri Ölçekleri ile örneklemedeki gruplardan iki yıl ara ile toplanmıştır. Analizler sonucunda, öğretmenlik bölümü öğrencilerinin 2. sınıftan 4. sınıfa öz-yeterlik algılarının arttığı, başarı ve başarısızlık yüklemelerinin düştüğü, 4.sınıf öğrencilerinin öğretmenlik öz-yeterlik algılarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen farkların cinsiyete göre değişmediği fakat öğretmenlik bölümü öğrencilerinin okuduğu bölüme göre farklılıklar gösterdiği bulgusu ortaya çıkmıştır.

Deniz ve Tican'ın (2017) yaptığı araştırmada öğretmenlik bölümü öğrencilerinin, öğretmen öz-yeterlik inançlarıyla mesleki kaygılarına dair görüşlerini tespit etmeyi hedeflemiştir. Öğretmenlik bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik inançlarıyla mesleki kaygı durumlarının, cinsiyet, mezun olunan lise türü, sosyo-ekonomik düzey ve öğretmenlik programı değişkenlerine göre incelenmesini ve öğretmen öz-yeterlik inançları ile mesleki kaygı durumları arasındaki ilişkiyi bulmayı hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışmaya, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi 4. sınıfta okuyan 589 öğrenci katılmıştır. Bulgular sonucunda öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve mesleki kaygı düzeyleri; cinsiyete, mezun oldukları lise türlerine ve okudukları programlara göre anlamlı farklılık göstermekte olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak mesleki kaygı sosyo-ekonomik duruma göre değişirken öz-yeterlik inancı sosyo-ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir. Öz-yeterlik inancı ve mesleki kaygı ikilisinde pozitif düşük seviyede korelasyon olduğu belirlenmiştir.

Berkant (2017) yaptığı araştırmada öğretmenlik bölümü öğrencilerinin öğretmen öz-yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda ise sosyal bilimler alanında eğiti alan öğretmenlik bölümü öğrencilerinin katılımı, öğretim stratejileri ve öz-yeterliklerin toplamında öğretmen öz-yeterlik algıları fen bilimleri eğitim almış adaylara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat öğretmenlik bölümü öğrencilerinin branş durumunun, sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algılarını etkilemediği görülmektedir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının yaşları, medeni durumları, cinsiyetleri, çalıştığı kurum, aylık gelir düzeyleri, mesleki deneyimleri, öğretmenlikle ilgili seminer alma durumları, branşları ile ilgili okuma sıklıkları ve Kamu Personeli Seğme Sınavı'na (KPSS) girme sayıları öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin döküm ve analiz süreci yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 2012 yılında itibaren çeşitli sebeplerle özel eğitim alanına geçmiş sınıf öğretmenlerinin MEB tarafından düzenlenen 540 saatlik sertifika programı sonrasında yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini tespit etmek için yapılan betimsel bir çalışma olduğundan çalışma nitel araştırma tekniği ile kurgulanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005) nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymayı hedefleyen bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak tanımlar. Görüşmeler farklı biçimlerde yapıldığından gruplandırılmaktadır. Yaygın gruplandırmaya göre yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme üç çeşit görüşme vardır. Yarı-yapılandırılmış görüşme: Yapılandırılmış görüşmeler ile yapılandırılmamış görüşmeler arasında bulunan ve en çok kullanılan tekniktir (Karasar, 2005).

Veri toplama sürecinde niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme için bütün görüşmelerde kullanmak amacıyla sorular hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilere he sorular aynı sırayla sorulur ve katılımcının görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin soruları kendisi ile

görüülecek olan kişinin bildiği terminoloji ile hazırlanmalıdır. Böyle görüşmelerde görüşmeci soruları sorar iken görüşme yapılan kişiye gerektiğinde sorular ile ilgili ek açıklamalar yapabilir (Uzuner,1998).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında MEB'e bağlı Bolu ilinde bulunan, bünyesinde resmi olarak özel eğitim sınıfı bulunan veya bağımsız özel eğitim okulu olan kurumlarda çalışan ve sınıf öğretmenliğinden özel eğitim alanına geçen 70 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklemi belirlemek amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden özel eğitim sınıf bulunan ve bağımsız özel eğitim okullarının adlarının bulunduğu kurumların listesi ve telefon numaraları alınmıştır. Bu okullarla iletişime geçilerek, özel eğitim sınıfının bulunup bulunmadığı ve bu sınıflarda görev yapan öğretmenin alan değişikliği yapıp yapmadığı hakkında bilgiler alınarak örneklem belirlenmiştir. Sınıf öğretmenliğinden özel eğitime alan değiştiren öğretmenleri bulunan bu okullara ayrı ayrı gidilip araştırmanın konusu anlatılmış ve görüşme için randevu talep edilmiştir. Bu randevuların sonucunda araştırmacı, araştırması kapsamına alınan Bolu il merkez ilçesinde bulunan Özel Eğitim Uygulama Merkezleri, bünyesinde özel eğitim sınıfı bulunan ilkokul ve ortaokullar ve Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi'nde eğitim veren 10 öğretmenle belirlenen konuyla ilgili olarak görüş ve önerilerini almak üzere Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve valilikten araştırmanın gerçekleştirebilmesi için gerekli izin belgesi alınmıştır (Ek-1).

Görüşmeyi kabul eden on gönüllü özel eğitim öğretmeni araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Öğretmenler görüşmedeki sıraya göre; Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10 şeklinde gösterilmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, branş, alan değişikliği öncesi ve sonrası mesleki kıdem, alan değişikliği sebepleri, öğrencilerinin yetersizlik türleri ile ilgili dağılımı tablo 3-2.1' de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 3.1.Görüşme yapılan öğretmenlerin demografik bilgileri

No	Kod	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Önceki Branş	Mesleki Kıdem
1	Ö1	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	21 ve Üstü
2	Ö2	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	5-10
3	Ö3	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	5-10
4	Ö4	E	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11-15
5	Ö5	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	5-10
6	Ö6	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11-15
7	Ö7	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11-15
8	Ö8	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	5-10
9	Ö9	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11-15
10	Ö10	K	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11-15

Tablo 3.1’de belirtildiği üzere katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında 1’i erkek, 9’u bayandır. Eğitim durumlarına göre, 10’u da lisans, mezunu, mezuniyet bölümlerine göre ise hepsi sınıf öğretmenliğinden özel eğitime geçmiş sınıf öğretmenliği lisans mezunudur. Öğretmenlerden mesleki kıdem olarak, 4’ü 5-10 yıllık, 5’i 11-15 yıllık, 1’i de 20 yıl ve üzeri bulunmaktadır.

Tablo 3.2. Görüşme yapılan öğretmenlerin okulları ve şu anda eğitim verdikleri öğrencileri hakkındaki bilgiler

No	Kod	Okutulan Sınıf	Sınıftaki Öğrenci Sayısı	Öğrencilerinin Yetersizlik Türleri
1	Ö1	Özel Eğitim Sınıfı	1	Otizm
2	Ö2	Ö.E MEM	5	H.D. Zihinsel yetersizlik, Otizm
3	Ö3	Ö.E MEM	4	H.D. Zihinsel yetersizlik
4	Ö4	Özel Eğitim Sınıfı	8	H.D. Zihinsel yetersizlik, Otizm
5	Ö5	Özel Eğitim Sınıfı	3	H.D. Zihinsel yetersizlik, Otizm
6	Ö6	Özel Eğitim Sınıfı	4	H.D. Zihinsel yetersizlik, Otizm
7	Ö7	Uygulama Ok	4	O.D.Z.Y-A.D.Z.Y-Otizm-D:S.
8	Ö8	Uygulama Ok	3	O.D.Z.Y-A.D.Z.Y-Otizm
9	Ö9	Uygulama Ok	5	O.D.Z.Y-A.D.Z.Y-Otizm
10	Ö10	Uygulama Ok	5	O.D.Z.Y-A.D.Z.Y-Otizm

Tablo 3.2’de belirtildiği üzere katılımcıların 4 tanesi özel alt sınıfta 4 tanesi uygulama okullarında, 2 tanesi ise özel eğitim mesleki eğitim merkezinde çalışmaktadır. Özel alt sınıflarda ve Mesleki eğitim merkezlerinde çalışanların öğrencileri genelde hafif düzey zihinsel engelli ya da hafif düzey otizimli öğrencilerden oluşmaktadır. Uygulama okullarında görev alan öğretmenler ise orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli ya da orta veya ağır otizimli öğrencilerle çalışmaktadırlar.

Tablo 3.3. Görüşme yapılan öğretmenlerin, alan değişikliği ile ilgili bilgileri

No	Kod	Alan değişikliği sebebi
1	Ö1	Eş durumu tayini
2	Ö2	Eş durumu tayini
3	Ö3	İl dışı tayini
4	Ö4	İl dışı tayini
5	Ö5	Eş durumu tayini
6	Ö6	Eş durumu tayini
7	Ö7	İl merkezine gelmek için
8	Ö8	Eş durumu tayini
9	Ö9	Eş durumu tayini
10	Ö10	İl merkezine gelmek için

Tablo 3.3'de belirtildiği üzere katılımcıların 6'sı eş durumundan tayinlerinin gerçekleşmemesi sebebiyle MEB'in alan değiştirirseniz eş durumu tayinin gerçekleşeceği yönündeki bilgilendirmesi sonucunda yapmıştır. 2 öğretmen çalıştıkları yerin memleketlerine uzaklığından dolayı il dışı tayinlerinde avantajlı olduğunu için 2'si ise köy veya benzeri bir yerde çalıştıkları il merkezine gelmelerinin özel eğitimde kolay olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.4. Görüşme yapılan öğretmenlerin özel eğitim öğretmenliğinde çalıştığı süre ile ilgili bilgiler

No	Kod	Özel eğitim öğretmenliğinde çalıştığı süre
1	Ö1	7 yıl
2	Ö2	1,5yıl
3	Ö3	1,5 yıl
4	Ö4	7yıl
5	Ö5	7yıl
6	Ö6	7yıl
7	Ö7	7yıl
8	Ö8	7yıl
9	Ö9	7yıl
10	Ö10	7yıl

Tablo 3.4'de belirtildiği üzere katılımcıların 2'si 1,5 yıldır diğerleri ise 7 yıldır özel eğitim alanında çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 3.5. Görüşme süreleri ve yerleri ile ilgili bilgiler

No	Görüşme yeri	Görüşme tarihi ve süresi
Ö1	Öğretmenler Odası	05.04.2019 / 7:48
Ö2	Özel Eğitim Sınıfı	12.04.2019 / 8:40
Ö3	Öğretmenler Odası	12.04.2019 / 18:57
Ö4	Müzik Sınıfı	12.04.2019 / 11:34
Ö5	Kütüphane	12.04.2019 / 6:24
Ö6	Materyal Odası	12.04.2019 / 7:21
Ö7	Materyal Odası	12.04.2019 / 13:41
Ö8	Materyal Odası	14.04.2019 / 6:39
Ö9	Özel Eğitim Sınıfı	15.04.2019 / 7:23
Ö10	Özel Eğitim Sınıfı	20.04.2019 / 5:12

Tablo 3.5'te belirtildiği üzere katılımcılardan alınan randevu doğrultusunda okullarına gidilerek kendileri tarafından belirlenen uygun mekanda ayrıntıları yukarıda belirtilen şekilde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları 540 saatli özel eğitim sertifika programı ile alan değişikliği yapan sınıf öğretmenlerine öğretmen görüşme formları olarak ayrı ayrı hazırlanmıştır. Her bir form 9 soru içermektedir. Görüşme formları, öğretmen yetiştirme ve özel eğitim alanında doktora derecesi bulunan ve aynı zamanda nitel araştırmalar konusunda deneyim sahibi 2 uzmana incelenmiştir. Uzmanlardan alınan görüş ve dönütler doğrultusunda madde ifadeleri yeniden değiştirilmiştir. Düzenlenen formlar incelenmesi için yeniden uzmanlara gösterilmiştir. Uzmanların son önerileri üzerine biçimlendirilen maddeler araştırmada kullanılarak görüşme formu son haline getirilmiştir. Pilot çalışma için alan değişikliği yapan 2 sınıf öğretmenine görüşme formundaki sorular sorulmuş ve anlaşılmayan ifadeler üzerinde (2, 5, 8 ve 9 numaralı sorularda) bazı düzeltmeler yapılmıştır. Pilot çalışmadan sonra anlaşılmayan maddelerin anlaşılabilir duruma getirilmesi için görüşme soruları tekrar öğretmen yetiştirme ve özel eğitim alanında doktora derecesi bulunan ve aynı zamanda nitel araştırmalar konusunda deneyim sahibi üç uzmana incelenmiştir. Soruların geçerliği ve güvenilirliği noktasında sorun olmadığı

yönünde alınan dönüt alınmıştır. Son haline getirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmada kullanıldığı duruma getirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu (EK-1)'de sunulmuştur. Uygulamadan önce araştırmada kullanılan görüşme formunun geçerliğini saptamak amacıyla, görüşme formundaki sorularının uygunluk ve anlaşılabilirliğini belirlemek için form alandan iki uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan, soru maddelerini inceleyerek, bu soruların ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını, soruların açık, anlaşılır olup olmadıklarını ve gerekli olan bilgileri elde etme olasılığını göz önünde bulundurarak kontrol etmeleri istenmiştir. Uzmanlar tarafından hazırlanan soruların ele alınan konuyu kapsadığını, soruların açık, anlaşılır olduklarını ve gerekli olan bilgileri elde etme olasılığının yüksek olduğu bildirilmiştir. Soruların öğretmenler tarafından anlaşılabilirliğini belirlemek için 540 saatlik özel eğitim sertifika programına katılmış iki öğretmen ile pilot çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda da, veri toplama aracında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle, alanyazında en çok kabul görmüş boyutlar açısından incelenip değerlendirilerek, dört ana tema altında 9 açık uçlu görüşme sorusu hazırlanmıştır.

Görüşme Soruları:

- 1-Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında, alan değişikliği yapmadan önceki düşünceleriniz nelerdir?
- 2-Sınıf öğretmenliği ve özel eğitim öğretmenliğini karşılaştırdığınızda hangisinde neden daha başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz?
- 3-MEB tarafından gerçekleştirilen alan değişikliği uygulaması hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 4-Özel eğitim alanına geçerken özel eğitimle ilgili hangi alanlarda bilgilendirme yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- 5-Mahkemenin özel eğitim alanına geçişleri uygun bulmayıp yürütmeyi durdurmasından sonra MEB'in sorunu çözmek için neler yaptığını düşünüyorsunuz?

- 6-540 saatlik sertifika programı ve 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında düşünceleriniz nelerdir?(tutumlar, öğretim becerileri, program hazırlama gibi)
- 7- 540 saatlik sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 8- Sertifika programının bittiğinde özel eğitim derslerinizi işlerken kendinizde ve yöntemlerinizde değişiklik olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 9- Sertifika programlarına yönelik önerileriniz nelerdir?

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 01.04.2019-25.05.2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler katılımcıların verdiği randevular çerçevesinde planlanmış, görüşmeleri okulda bulunan özel eğitim sınıflarında veya uygun olan yerlerde yapılmıştır. Görüşme öncesinde, görüşme amacı açıklanmış, görüşme formundaki sıraya göre sorular yöneltilmiştir. Kayıt cihazı kullanarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Görüşmeler 07-20 dakika arasında sürmüştür.

Tablo 3.5. Görüşme süreleri ve yerleri ile ilgili bilgiler

No	Görüşme yeri	Görüşme tarihi ve süresi
Ö1	Öğretmenler Odası	05.04.2019 / 7:48
Ö2	Özel Eğitim Sınıfı	12.04.2019 / 8.40
Ö3	Öğretmenler Odası	12.04.2019 / 18:57
Ö4	Müzik Sınıfı	12.04.2019 / 11:34
Ö5	Kütüphane	12.04.2019 / 6:24
Ö6	Materyal Odası	12.04.2019 / 7:21
Ö7	Materyal Odası	12.04.2019 / 13:41
Ö8	Materyal Odası	14.04.2019 / 6:39
Ö9	Özel Eğitim Sınıfı	15.04.2019 / 7:23
Ö10	Özel Eğitim Sınıfı	20.04.2019 / 5:12

3.5. Görüşme ilkeleri

Araştırmacı, araştırma amacını katılımcılara açıklayıp, ses kayıt cihazıyla yapılacak görüşmenin analizinde uzmanlar haricinde hiç kimse tarafından görüşmenin

dinlenilmeyeceği veya transkriptin okunmayacağını belirtmiştir. Çalışmayı kabul etmeleri durumunda sözleşmeyi imzalamaları istenmiştir. Bütün görüşmeler araştırmacı tarafından yapılmış, ses kayıt cihazı yoluyla kaydedilmiştir. Görüşmelerde tarafsız olmaya çalışılmış ve görüşme soruları önceden katılımcılara gösterilmemiştir. Görüşmelerin sohbet ortamında gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir. Sorular önceden belirtildiği sıra ile yöneltilmiştir. Katılımcıların açıklık getirilmesini istedikleri sorular için yönlendirme yapılmayacak şekilde açıklamalar yapılmıştır. Katılımcı konu dışına çıktığında uygun bir şekilde konuya dönülmesi sağlanmıştır. Görüşmede verilen cevaplar yetersiz olduğu düşünüldüğünde bir defadan daha fazla soru tekrarı yapılmamış görüşmenin verimli geçmesi için gerekli önlemler alınmıştır.

3.6. Verilerin Dökümü ve Analizi

Sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliğine geçen öğretmenlerle yapılan görüşmelerde alınan ses kayıtlarındaki veriler dijital ortamında yazılmış ve içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada görüşmeler yoluyla oluşturulan verilerin analizinde kodlama, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi kullanılmıştır. Görüşmelere ait ses kayıtları araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Her satıra numara verilip görüşme döküm formu oluşturulmuştur. Her katılımcı için ayrı görüşme döküm formu oluşturulmuştur. Görüşme döküm formunda; katılımcı kişi/durum, yer ve saat gibi bağlamsal veriler, betimsel indeks, betimsel veri, araştırmacı yorumu ve sayfa yorumu gibi başlıklar bulunmaktadır. Görüşme döküm formlarına aktarılan kayıtlar araştırmacı tarafından tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Verilerin yazıya dökülmesi aşamasından sonra araştırmanın kavramsal çerçevesi ve araştırmanın soruları temel alınıp ve bu soruların yanıtlarını kapsayacak seçeneklere yer verilerek “Görüşme Kodlama Anahtarı” hazırlanmıştır. Kodlama süreci araştırmacı ile bir uzman tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Sonra uzman ve araştırmacı bir araya gelip her sorunun cevabını tek tek incelemiştirlerdir. Oluşan kodlardan yola çıkarak birbiri ile ilişkili kodlar bir araya getirilip iki uzman ve araştırmacı, birbirlerinden bağımsız olacak şekilde ortak görüşler doğrultusunda tema ve alt temaları oluşturmuşlardır. Uzmanlar ve araştırmacının oluşturdukları tema ve alt temalar bir araya getirilerek

karşılaştırılmıştır. Kodlama anahtarı çerçevesinde işlenen veriler araştırma ait sorular doğrultusunda doğrudan alıntılar ile desteklenip bulgular tanımlanmış ve tanımlanan bu bulgular araştırmacı tarafından açıklanarak yorumlanmıştır. Görüşme döküm formlarındaki verilerin geçerliğinin sağlanabilmesi amacıyla alandan bir uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Rastlantısal olarak seçilen görüşme kayıtları bir uzmana dinletilip yazılı metinler ile tutarlıklarına bakılmıştır. Temalar ve alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleri ile ilişkisi kontrol edilip bütünlük sağlanmıştır. Araştırmacı elde ettiği bulguları, kendi sonuçları ile uyuşmayan ya da alternatif açıklamalar getirmiş benzer çalışmalar ile karşılaştırmıştır. Katılımcıların görüşlerini herhangi bir endişe veya korkuya kapılmadan samimiyet ile ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece görüşme sürecinde toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanmıştır.

Öğretmenlerle görüşmeler doğrultusunda oluşturulan temaların hepsinde görüş birliğine varılmıştır. Bu doğrultuda yapılan görüşme bulgularının güvenilirliği, %100 olarak bulunmuştur. Böylece araştırma güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde 540 saatlik sertifika programıyla alan değiştirdiği için görüşme yapılan öğretmenlerin verdikleri bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları 9 tema ve her temanın alt temalarından oluşmaktadır. Araştırma bulgularını oluşturan 9 tema şu şekilde sıralanmıştır:

Temalar:

1. Tema: Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceler
2. Tema: Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki başarı durumunun karşılaştırılması
3. Tema: MEB tarafından gerçekleştirilen alan değişikliği uygulaması hakkındaki düşünceler
4. Tema: Özel eğitim alanına gezerken özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlar
5. Tema: Mahkemenin alan değişikliği hakkında yürütmeyi durdurma kararı sonrasında MEB'in sorunu çözmek için yaptıkları
6. Tema: 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerinde katkısı
7. Tema: 540 saatlik sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği
8. Tema: Sertifika Programının bitiminde özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi
9. Tema: Sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimliliğine yönelik öneriler

4.1. Özel Eğitim ve Özel Gereksinimli Çocuklar Hakkında Alan Değişikliği Yapmadan Önceki Düşünceleriniz Nelerdir?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceler

Alt Temalar	Kod	f
Kaynaştırma öğrencilerinin olması	Kaynaştırma vardı.	7
	Kaynaştırma yoktu.	3
Daha önceden bilgi sahibi olma	Bilgi var.	3
	Hiçbir bilgi yok.	2
Önyargıların olması	Çalışmanın zor olması	3
	İç dünyalarının bilinmemesi.	1
	Korku yoktu. Şok oldu.	1 2
Önceden alanda çalışma durumu	Rehabilitasyonda çalışılması.	1
	Özel eğitim okullarında görevlendirme çalışılması.	1

Tablo 4.1 incelendiğinde alan değişikliği öncesinde alan ve öğrenciler hakkındaki soruya; kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerden, 7’si ‘‘Sınıfımda kaynaştırma öğrencisi vardı’’(Ö2), ‘‘Sınıfımda tanı almamış kaynaştırma öğrencileri vardı. ’’(Ö3) diye belirtmiş, 3’ü 3 ‘‘Sınıfımda kaynaştırma yoktu’’(Ö2) şeklinde belirtmiştir.

Daha önceden bilgi sahibi olma konusunda öğretmenlerden 3’ü alan ve öğrencilere dair bilgisi olduğunu 2’si ise ‘Bu konu hakkında hiçbir bilgim yoktu, daha önce de karşılaştığım bir bölüm değildi zaten yani bunlar. ’’ (Ö4) şeklinde belirtmiştir.

Önyargıların olması konusunda öğretmenlerden 3’ü ‘Bu çocuklarla çalışmanın daha zor olduğunu düşünüyordum. (Ö5), ‘‘Böyle bir alan değişikliği hakkım olduğunda da düşünmeden geçtim korkum olmadı hiç.’’ (Ö5), Onların iç dünyalarını bilmiyordum

açıkçası.(Ö7)' 'Aslında buraya geldiğimizde öyle şok olduk yani hiç görmediğimiz bir durumla karşılaştı(Ö8) "Ben nasıl yaparım, nasıl ederim." (Ö9) şeklinde belirtmişlerdir.

Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceler sorulan öğretmenlerden, 1'i "Kendim internetten yaptığım araştırmalarla da özel eğitim benim ilgimi çekmişti. Daha sonra da işte bahsettim az önce bahsettiğim kurstan sonra da nasipte varmış herhalde çalışmaya başladık." (Ö1), öğretmenlerden 1'i "Biz üniversite okurken lisans eğitimimizde yani buna yönelik çok da ders gördük, üniversiteden"(Ö2) şeklinde fikir belirtmiştir.

Önceden özel eğitim kurumlarında çalışma durumu hakkında öğretmenlerden 1'i önceden çalıştığı illerden birinde ihtiyaçtan dolayı kısa bir kursla çalıştığını "İhtiyaç olduğu için kısa, 3 haftalık bir kurs açıp bizi bu şekilde görevlendirdiler çok da iyi oldu." (Ö1), 1'i ise "Daha öncesinde de rehabilitasyon deneyimim vardı. Bir de evet bir de özel alt sınıfta çalışmıştım." (Ö2) şeklinde fikir belirtmiştir.

4.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğini Karşılaştırdığınızda Hangisinde Neden Daha Başarılı Olduğunuzu Düşünüyorsunuz?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki başarı durumunun karşılaştırılması

Alt Temalar	Kod	f
Branşta başarılı olma durumu	Sınıf öğretmenliğinde başarılıyım.	4
	Özel eğitimde başarılıyım.	2
	Her ikisinde de başarılıyım.	4
	Sınıf öğretmenliğinin eğitimini aldım.	4
Başarı değerlendirme kıstası (sınıf öğretmenliği için)	Öğrencilerimi sınavlarda başarılıydı.	1
	Çevresel dönütler güzeldi.	1
	Öğrenciden dönüt alıyordum.	5
Başarı değerlendirme kıstası (özel eğitim öğrt. için)	Okuma yazmaya geçirdim.	2
	İyi davranışlar kazandırdım.	2
	Çocuğa mutlu vakit geçiriyorum.	2
	Az öğrenciyle daha verimli zaman geçiriyorum.	2

Tablo 4.2 incelendiğinde sınıf öğretmenliği ve özel eğitim öğretmenliğindeki başarı durumunun karşılaştırılması ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 4'ü sınıf öğretmenliğinde başarılıyım "tabii ki ben sınıf öğretmenliğinde daha başarılıydım. Çünkü bildiğim işti." (Ö2), " Sınıf öğretmeninde daha başarılıydım, kendi alanım olduğu için." (Ö3), " Sınıf öğretmenliğinde daha başarılı olduğumu düşünüyorum. Çünkü bunun eğitimini aldım."(Ö4) şeklinde belirtmiş, 2'si özel eğitim öğretmenliğinde başarılıyım, "Ben açıkçası şahsi olarak özel eğitim alanında daha başarılı olduğumu düşünüyorum." (Ö6) "Özel eğitimin manevi tatmini çok daha fazla." (Ö7), şeklinde belirtmiş, 4'ü ise her ikisinde de başarılı olduğunu "Bence bir öğretmen iyi bir öğretmen ise şayet her ikisinde de iyidir, değilse her ikisinde de başarısızdır." (Ö1), "İkisinde de başarılı olduğumu düşünüyorum ve istekliyim hani seviyorum çocukları" (Ö10), şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.2 incelendiğinde başarılı olduklarını gösteren kıstaslar hakkında alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2'si okuma yazmaya geçirmeyi "Okuma yazmaya geçirdiğimiz öğrencilerim var. Benim de başarılı sonuçlarım var, (Ö8), " İşte şimdiye kadar 1'den alıp 4'e kadar mezun ettiği öğrenci grubu vardı, bunlardan iki öğrenciyi okuma yazmaya geçirdik."(Ö10), öğretmenlerden 2'si davranış değişikliğini "Ayrıca

hani birçok da iyi davranış kazandırdım gerek kendi öğrencilerine gerek işte okul genelinde öğrencilerin iyi davranışlar kazandırdığımı düşünüyorum.” (Ö10), 2’si onlara şefkat ve mutluluk veriyorum “çocukların eğitime desteğe ve sevgiye şefkate her anlamda daha fazla olduğu için bu alanda kendimi şu anda daha huzurlu hissediyorum” (Ö7), “Yani karşımdaki çocuğu kırmıyorsan, karşımdaki çocuğa okulda mutlu vakit geçirtebiliyorsam ben bunu burada başarı olarak görüyorum” (Ö9), 2’si ise az öğrenciyle ilgilenmenin daha verimli olduğunu “Çünkü çocukların sayısının az olmaları onların bireysel anlamda daha da hızlandırdığımızı düşünüyorum.” (Ö5), şeklinde belirtmiştir.

4.3. MEB Tarafından Gerçekleştirilen Alan Değişikliği Uygulaması Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. MEB tarafından gerçekleştirilen alan değişikliği uygulaması hakkındaki düşünceler

Alt Temalar	Kod	f
Alan değişikliği hakkında fikir	Alan değişikliğinden memnunum.	2
	Alan değişikliğini bilinçli yaptım.	2
	Sadece tayin sebebiyle yaptım.	6
	Alan değişikliğini doğru bulmuyorum.	3
	Gerekli şartlar sağlanırsa yapılabilir.	6

Tablo 4.3 incelendiğinde alan değişikliği uygulaması hakkındaki düşünceler ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden, 6’sı gerekli şartların sağlanması durumunda, “MEB bence bu alan değişikliği uygulamasını yapıyorken bir yaş kriteri veya hizmet yılı kriteri koymalıydı.”(Ö1) ve “ Yani ben alan değişikliği yapmış biri olarak bunu aslında yani çok özel eğitimci arkadaş her ne kadar bize çakma özel eğitimci gözüyle baksa da, gittiğimiz her okulda bu etiketi yesek de. Ben mantıklı buluyorum, özel eğitim için.”(Ö2),” Çok birbiriyle alakasız alanlar olmadıktan sonra o alanla ilgili eğitim tamamlamış olan insanlar alan değişikliği yapabilmeli.” (Ö3),” Sonuçta alanın ihtiyacı varsa özel eğitim öğretmenine gerekli altyapısını verdikten sonra

yapabilir, bence öğretmenler.” (Ö5), 3’ü ise alan değişikliğini doğru olmadığını, “Aslında çok uygulamayı doğru bulmuyorum. Alan değişikliği yaptık ama yani sistem doğru değil.” (Ö8), “Şimdi beni kendi memleketimde öğretmenlik yaparken alan değişikliği yapsaydı, buna olumlu bakmayabilirdim” (Ö9),” Yani özel eğitimden mezun olmuş veya mezun olacak, hatta özel eğitim okuyan öğrencilere haksızlık olduğunu düşünüyorum.” (Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.3 incelendiğinde alan değişikliği yapan öğretmenlerin alan değişikliğine yaklaşımlarını; 2’si memnunum, “Milli Eğitim Bakanlığı bizim eş durumundan tayin olabilmemiz için bunu açtı. Bundan dolayı memnunum.”(Ö4),“ Hani şu an için dediğim gibi memnunum. Mutluyum yani ilk olmasaydı belki yani alana saygısızlık yapmak durumunda kalmayacaktık ama şu an hani bize verildi biz de eğitimini aldık. ”(Ö7), öğretmenlerden 2’si bilinçli yaptığını “bir şekilde oradan doğru işte şeylerle, psikiyatristlerle, psikologlar falan konuşurken zaten ilgimi çekmişti. Sonra kendim internetten yaptığım araştırmalarla da özel eğitim benim ilgimi çekmişti.”(Ö1),” Hatta sonra sınıf öğretmenliğine tekrar geri döndük. Akabinde tekrar bize hak verdiler. Geçmek isterseniz diye sordular. O şekilde geçtik.”(Ö6), 6’si ise sadece tayin sebebiyle yaptığını söyledi, “ortadaki mağduriyetin giderilmesi amacıyla açılmış ve bunu destekledim yani.”(Ö4), “Biz işte mecbur bırakıldığımız için. mesela değiştirdik.” (Ö8), “eş durumundan getirmediği için böyle bir çözüm bulduğu için iyi karşıladık, o anda.” (Ö9), şeklinde belirtmişlerdir.

4.4. Özel Eğitim Alanına Geçerken Özel Eğitimle İlgili Hangi Alanlarda Bilgilendirme Yapılması Gerektiğini Düşünüyorsunuz?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Özel eğitim alanına geçerken özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlar

Alt Temalar	Kod	f
Bilgilendirme yapılması istenen alanlar	Engel türleri anlatılmalı.	5
	Derinlemesine eğitim verilmeli.	6
	Öğrenci grupları gösterilmeli.	3
	Dil ve konuşma problemlerine dair bilgi verilmeli.	1
	Uygulamaya yönelik pratik bilgiler verilmeli.	1
	Eksiklik hissetmiyorum.	2

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden, 5’i engel türleri anlatılmalı “engel türleri ile alakalı yapılacak çalışma yapılabilecek çalışmalarla ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Ö1), “Genel olarak öğrencilerin engel durumlarıyla ilgili detaylı açıklama yapılmalı. Özellikle seminerlerde, eğitimlerde öğrencilerin engel durumlarına yönelik nasıl çalışılması gerektiği, çok detaylı bir şekilde okullara gidilerek öğrencilerle birebir çalışma yapılarak yapılması gerekir” (Ö3), “ Bir kere engel türleri kesinlikle tanıtılmalı” (Ö5), “Yani yöntem teknikten tutun da çocukların hani engel türü özelliklerine kadar her şey konusunda bilgi sahibi olması gerekiyor.” (Ö6), ”Kesinlikle bu çocuklar hakkında, en önemlisi çocukların yetersizlikleri hakkında detaylı bilgi ile yapılması, onlara nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda yeterli bilgilerin yapılmasını isterim.” (Ö7) şeklinde belirtmişleridir.

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden, 6’sı derinlemesine eğitim verilmesi gerektiği, “Otizmli bir çocukla yapacağınız çalışmayla işte hafif öğrenme güçlüğü yaşayan bir çocuk veya çok ağır SP olan bir çocuk veya görme engelli bir çocuk veya işitme engelli bir çocuk çocuğa vereceğimiz eğitim aynı olmayacağı için her biri için ayrı ayrı veya derinlemesine bir eğitim verilmesini düşünüyorum.” (Ö1), “Yani bu yüzeysel olarak geçirmemeli. Yahut ders yaptık yaptık mı yaptık bu şekilde bırakılmamalı. Zaten alan değişikliğinde de bu şart koşulmalı mı? Gerçekten özel bir eğitim. Akabine bir sınavla bir seçilmeli diye düşünüyorum.” (Ö6), şeklinde belirtmişleridir.

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden 3'ü öğrenci grupları gösterilmeli, "Çocukları tanımak çok önemli. Ne ile karşılaşacağını bilmek çok önemli." (Ö5), "Öğrencilerin normal öğrenciler gibi olmadığı işte birçok davranış ve temizlik problemlerinin olabileceği anlatılmalı bence. Hatta birebir yaşatılarak gösterilmeli." (Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i dil ve konuşma problemleri ile bilgi verilebilir şeklinde," Özel eğitimde en çok aslında yaşadığım şey dil ve konuşma problemi ve özel eğitim konusunda iyi eğitim almış ve bu iyi eğitimi de bize anlatabilecek kişilerin olması." (Ö4), şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i uygulamaya yönelik pratik bilgiler verilmeli şeklinde," Şimdi direkt öğretmeni bir uyum sürecine almadan sınıf içinde bıraktığımız için tamamen onun işine yarayacak kısa ve öz bilgilerin alması gerektiğini düşünüyorum. Hemen uygulayabilecek. Yani mesela kaba değerlendirmesi alacak bir program halinde eğitim alırken de aynı hani bize bir öğrenci getirmeliydi kaba değerlendirmesini almalıydı ve daha uygulamaya yönelik bir eğitim olmalıydı." (Ö8), şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitimle ilgili bilgilendirme yapılması gereken alanlarla ilgili alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2'si ise bilgilendirmeye ihtiyaç duymadıkları şeklinde," Özel eğitim hakkında herhangi bir bilgim olmadığı için beni hangi alanda bilgilendirirlerse iyi olur diye de böyle bir şeye kapılmadım, açıkçası. Hiçbir bilgimiz olmadan geçtim tabii ki de." (Ö9)," Sınıfın içerisine girdiği zaman öğreniyorsun, açıkçası. Onun için çok büyük bir eksiklik hissetmiyorum, ben. Şunu öğretselerdi, bunu öğretselerdi gibi." (Ö2), şeklinde belirtmişlerdir.

4.5. Mahkemenin Özel Eğitim Alanına Geçişleri Uygun Bulmayıp Yürütmeyi Durdurmasından Sonra MEB'in Sorunu Çözmek İçin Neler Yaptığını Düşünüyorsunuz?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.5'de gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Mahkemenin alan değişikliği hakkında yürütmeyi durdurma kararı sonrasında MEB'in sorunu çözmek için yaptıkları

Alt Temalar	Kod	f
Sorun çözümüne yönelik yapılanlar	Yasal olarak uygunluk sağlandı.	1
	Bir şey yapmadı.	1
	Kurs verdi.	8
	Ortaya çıkan mağduriyet giderildi.	2
	Alana ait hissetmeyenler eski alanlarına döndü.	3

Tablo 4.5 incelendiğinde MEB'in sorunu çözmek için yaptıklarıyla ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i yasal zemin hazırlandı, "Sadece sendikaların ve öğretmenlerin baskısından dolayı ya hiç olmazsa şöyle bir eğitim verelim de hani yasal olarak bu hakkı kazanmış olsunlar dedi. Yasal bir kılıfına uydurdu aslında 540 saatlik verilen sertifika programının amacı olayı yasal kılıfına uydurmaktır"(Ö1), şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.5 incelendiğinde MEB'in sorunu çözmek için yaptıklarıyla ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i bir şey yapmadığı "MEB bu sorunu çözmek için aslına bakarsanız hiçbir şey yapmadı" (Ö9), şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.5 incelendiğinde MEB'in sorunu çözmek için yaptıklarıyla ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 8'i kurs verildiği yönünde "Yani evet, 540 saate tamamlama eğitimi verdiler yani yapılması gerekirdi." (Ö2), "Bu sorunu çözmek için özel eğitim sertifikası olan öğretmenler 540 saate tamamlama kursu açtılar. Ben de o kurs sayesinde alan değişikliği yaptım. " (Ö3), " Milli Eğitim Bakanlığı 540

saatlik bir sertifika programı açtı. Bununla ilgili işte biz kurslar aldık, eğitimler aldık, bu eğitimler sonucunda da işte programı tamamlayıp tekrar başvurumuzu yaptık.” (Ö4),” Milli Eğitim'in bu 540 saatlik sertifika programı en azından bir eğitim anlamında bir şeyler verdi ve onun sonucunda geçirdi, alanına.” (Ö5),” Eğitim verdi. 540 saatlik sertifika programı açtı.” (Ö6),” Sonrasında 540 saatlik eğitim verdiler. Bu eğitim sonucunda tekrardan bize de en azından yani alanımızı çaldınız gözüyle bakılmadı. En azından iyi kötü eğitimini aldınız, gözüyle bakıldı” (Ö7),” Ondan sonra artık eğitime başvurdular. Eğitimleri olsun gibi. birazını uygulamadan saydılar. Birazını da teorik aldık hocalarımızdan. Öylelikle problemi çözmeye çalıştı.” (Ö8), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.5 incelendiğinde MEB'in sorunu çözmek için yaptıklarıyla ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2'si mağduriyet giderildiği yönünde ”Çünkü mağdur oldu insanlar tayinlerini istemişlerdi. Evlerini taşımışlardı. Öğretmen gelmişti, alan değişikliğiyle. Sonra Danıştay kararı bozdu. Geri gideceksin, dediler ama adam evini tutmuştu, eşi gelmişti. Evine yerleştirmişti. Her şeyi yapmıştı. Bu mağduriyetin giderilmesi söz konusu. Bir de yani sen büyük bir meblağ yolluk veriyorsun, harcırah veriyorsun, gönderiyorsun. İşte sonra evine yerleştiriyorsun. Olmadı, geri dön. Yani daha önce alan değişikliği yapılan hiç kimseye geri dön demediler bence sınıf öğretmenlerine de dön dememeleri lazımdı. Bu mağduriyeti de Milli Eğitim giderdi. Evet. Bu açıdan, yani yaptıkları çok sağlıklı bir uygulamaydı.” (Ö2),” Yani MEB'in elinden gelen her şeyi yaptığımı düşünüyorum. Yani çok şükür biz hiç bir konuda mağdur etmediler.”(Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.5 incelendiğinde MEB'in sorunu çözmek için yaptıklarıyla ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 3'ü alana zorunlu geçip ataması iptal olanlar eski alanlarına döndü,” Mahkeme kararıyla tekrar sınıf öğretmenliğine döndük, yani dönenlerden bazıları sınıflar öğretmenliğinde kaldı.” (Ö1),” Kendini. Zaten bu alana ait olmayın. Hissetmeyen öğretmenler zaten alanına geri döndüler.” (Ö5),” Eş durumundan 10 kişi gelmiştik. 1o kişi eğitim aldı. 5'i geçti. 5'ihala sınıf öğretmeni olarak devam ediyor. “ (Ö6) şeklinde belirtmişlerdir.

4.6. 540 Saatlik Sertifika Programı ve 540 Saatlik Sertifika Programının Özel Eğitim Alanında Çalışmaya Başlayan Sınıf Öğretmenlerine Katkısı Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir? (tutumlar, öğretim becerileri, program hazırlama gibi)

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerinde katkısı

Alt Temalar	Kod	f
Programın öğretmenlere etkisi	Faydası oldu.	8
	Faydası olmadı.	2
	Bilgilerimi tazeledi.	2
	Beklentimi karşılamadı.	4

Tablo 4.6 incelendiğinde sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında sorulan soruya alan değişikliği yapan öğretmenlerden 8’i faydası oldu, “Tabii kesinlikle çok faydası olmuştur.”(Ö1),“ neyle karşılaşacağını bilmeyen arkadaşlar için de faydası oldu”(Ö2),“ Katkısı oluyor. Uygulama kısmında özellikle okullara uygulamaya gittik. 240 saatlik yanlış hatırlamıyorsam 240saatlik bir uygulaması vardı. Normal şey kısmı teori kısmında zaten anlatılıyor ama uygulama daha faydalı oldu, bizim için.”(Ö3), “Şimdi biz bu 540 saati üniversite hocalarından aldık. Diyalog halindeyiz. Bizim eğitimimiz çok kaliteli, gerçekten. Verim almak isteyen veyahut yararlanmak isteyen hala da kapıları açıktır. Herhangi bir şey olunca sorarız. Telefonda görüşürüz. Verimli geçti.”(Ö6), “Faydası oldu. Dediğim gibi tam anlamıyla etkili olmasa da kesin faydaları oldu. Biz ilk yani mecburiyetten bu alana geçtiğimizden çocukları gördüğümüz an ne yapacağımızı bilemiyorduk ama bir şekilde yöntem teknik ve uygulamalarını her şeyden bihaberdik ama bu 540 saatlik eğitim sonucunda tabii ki birtakım bilgilere sahip oldu. O anlamda yararlı olduğunu söyleyebilirim.”(Ö7), “Kesinlikle çocukların işte işte problem türlerinden, çocuklara nasıl yaklaşacağımızdan yani güzel eğitimler aldık ve hocalarımızdan, üniversite hocalarımızdan, bu sistemin içinde olanlardan.”(Ö8), “ Ya tabii ki de katkısı olmadı diyemem. Tabii ki de katkısı oldu. Yani sonuçta biz belli bir

engel türlerini biliyoruz. İşte o down sendromunu biliyoruz. Zihinsel engelli nedir, işte özel öğrenme güçlüğü. Bunlar hakkında bilgilendirmeler oldu. Çocuklara nasıl yaklaşabiliriz. Bilgilendirmeler oldu.” (Ö9), “Öğretim becerileri olsun program hazırlamadır işte özel eğitime gelince ve BÖP’ün hazırlanışıdır. Yani bunların hazırlanmasında daha kolaylık sağladı, nasıl yapabileceğim konusunda veya nerelerden araştırma yapa bilirim konusunda bana yardımcı oldu.” (Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.6 incelendiğinde sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında sorulan soruya alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2’si faydası olmadı, “Şimdi 540 saatlik sertifika programı bence yetersizdi çünkü öğretmenlik bir de özel eğitim ayrı bir özen isteyen bir bölüm o yüzden. Hani bunu 540 saatlik. Hani üniversitede eğitim almak daha iyi olurdu, Aynen öyle 540 saatlik eğitimin yeterli olduğunu düşünmüyorum açıkçası.”(Ö4), “Açıkçası Ben Rehabilitasyon Merkezinde çalıştım, o çalışma sürecini uygulama olarak gösterdim ve şey de aldığım sertifika programı seminerlerle tamamladım, 540 saati ama dersiniz ki neresi verimliydi? Kesinlikle rehabilitasyon merkezinde yaptığım uygulama verimliydi. Yoksa orada seminer de öğretilenler benim için bir şey değildi, yani.” (Ö5), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.6 incelendiğinde sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında sorulan soruya alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2’si bilgilerimi tazeledi,” Açıkçası ben şöyle daha önceden tecrübem olduğu için diyorum sürekli ama en azından ben de bilgilerimi tazelemiş oldum. ” (Ö1), ‘Evet, yani daha önceki sorularda da söyledim. Oldu, yani 160 saatin daha çok katkısı oldu, önceki aldığım sertifika programının. Ama bunu 540 saate tamamlarken de yani ben görmüştüm. Ben daha önce çalıştığım için tecrübem olduğu için. Neyle karşılaşacağımı biliyordum.” (Ö2), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.6 incelendiğinde sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında sorulan soruya alan değişikliği yapan öğretmenlerden beklentilerinden bahsedenler arasından 3’ü uygulamaya yönelik olabilirdi,” Tabii ki muhakkak faydası olmuştur ve daha iyi olabilir miydi? Tabii ki

olabilirdi. Daha faal olabilir miydi? Tabii ki mesela öğretmenler Özel Eğitim Okulları'na götürülerek burada uygulamalı ders yapılışı, ders işlenişi nasıl gösterir falan tarzında çok daha geliştirilebilirdi.” (Ö1),” benim asıl o zaman ihtiyaç duyduğum ilk başladığımda uygulamalı eğitimi istiyorum. Bazen çok sıkıntı yaşadığımız öğrencilerimiz oluyor evet yani onlar için orada. Yani hep uygulamaya yönelik eğitimler olması taraftarıyım ben.” (Ö8),öğretmenlerden 1’i ise verilmiş olmak için verilmeseydi,” Ama genel anlamda şu anda özel eğitim alanında verilen eğitimleri birazcık sığ buluyorum. Çünkü o şeyi alması için almış olmak için yapıyorlar ya da destek eğitimi özel eğitim sınıfına görevlendirmek için sadece prosedür aynen prosedür olarak bir evrak elimizde bulunsun şeklinde yapılan eğitimlere karşıyım.” (Ö6), şeklinde belirtmişlerdir.

4.7. 540 Saatlik Sertifika Programlarında Görev Alan Eğitici Personelin Niteliği Hakkında Neler Düşünüyorsunuz.?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. 540 saatlik sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği

Alt Temalar	Kod	f
Personelin değerlendirilmesi	Akademik kariyeri personel alanında deneyimli donanımlı kişilerdi.	9
	Alelacele görevlendirilmiş özel eğitim öğretmenlerinin bazıları donanımlı değildi.	10
	Personel önyargılı ve olumsuz bir tutumla yaklaştı.	2

Tablo 4.7 incelendiğinde sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 6’sı akademik kariyeri olanlar iyiydi, “Temel bilgilerin hepsi verildi ve akademik kariyeri de olan akademisyenler geldi zaten derslere.” (Ö1),“ Şimdi bu kursu biz birkaç defa ve çeşitli öğretmenlerden aldık, şimdi üniversitedeki öğretmenlerden aldığımız çok çok

etkiliydi.” (Ö4),“ Bu konuda daha önce akademik anlamda çalışmalar yapmış, bu konuda aktarabilecek seviye gelmiş ya üniversite hocaları mesela çok verim alabildik.” (Ö6), “üniversite hocalarımızdı. AİBÜ hocalarındandı. Geneli iyilerdi. Evet.” (Ö8), “Temel bilgilerin hepsi verildi ve akademik kariyeri de olan akademisyenler geldi zaten derslere.” (Ö1), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.7 incelendiğinde sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 6’sı alelacele görevlendirilmiş kişilerdi, “İşte az önce dediğim gibi alelacele görevlendirilmiş kişilerdir”(Ö1),” Genelde özel eğitim öğretmenleri tarafından evet verildi ama bu bence özel eğitim öğretmeni yani” (Ö6), “Biri şu an çalıştığım öğretmen arkadaşarımdan bir tanesiydi. Biri yine bizim gibi pardon özel eğitim mezunu öğretmendi” (Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.7 incelendiğinde sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 4’ü donanımlı değillerdi, “Söylediğim gibi. Yani ben personellerin çok donanımlı olduğunu düşünmüyorum, açıkçası. Bu eğitime katılan yani bana denk gelenler öyleydi. Diğerlerine denk gelenler nasıldı bilmiyorum.” (Ö2), “Hani bunun dışındaki eğitimcilerimiz de iyi niyetliydi öğretmen arkadaşlardan aldık özel eğitim bölümü mezunu öğretmen arkadaşlar iyi niyetlilerdi fakat bu işin uzmanlığı bana göre çok iyi değildi uzmanlıkları.” (Ö4), “Mesela otizm dediğinizde bir isim öne çıkıyor bep denildiğinde başkası öne çıkıyor. Ya geliyor arkadaş hepsini veriyor ama ne kadar hepsinde iyi olabilirsiniz?” (Ö6), “Yani bu tarz programlar genelde sıkıcı oluyor. Çünkü hocalar slayttan okuyorlar, slaytı okuyorlar. Yani arada bir soru olduğu zaman hani soru cevaplamaları işte ve hafif tartışma falan oluyor. Bu şekilde akıcılık sağlanıyor. Yani bizim ki programlarda da gittiğim eğitimlerde de bu şekilde oldu, genelde. Onun için eğitici personelin yani şu niteliklerde iyiydi şunda kötü diyemeyeceğim çünkü slayt okundu.” (Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.7 incelendiğinde sertifika programlarında görev alan eğitici personelin niteliği ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2’si ise özel eğitim

öğretmenleri önyargılı ve olumsuz bir tavırla yaklaştı. Bu kursa katılan özel eğitimci öğretmenlerin hepsinin kullandığı ilk cümle şu: Sizin alan değişikliği yapmanızı istemiyorum, onun için bilerek geldim. Çünkü size ne kadar yetersiz bilgi sunabilirsem, kar. Tabii yani benim bir fiil şahit oldum. Bazı eğitimciler var bu konuda. Bu programa katılanlar, bu katılan öğretmenlerin hiçbiri alan değişikliğini istemediği için de yani istemediğin bir şeyi ne kadar verimli şekilde anlatabilirsin.” (Ö2),” Bu konuyla ilgili sıkıntılar var. Benim şahsi görüşüm, birinci düşüncem, özel eğitim öğretmenleri bu alan değişikliğinden rahatsızlık duyuyorlar. Ben bu sertifika programını da gittiğim teori kısmında bize anlatan hocalar özel eğitim öğretmenleriydi ve açık açık biz sizin geçiş yapmanızı istemiyoruz, şeklinde ifadeleri vardı. Bu insanı ister istemez olumsuz etkiliyor.” (Ö3), şeklinde belirtmişlerdir.

4.8. Sertifika Programının Bitiminde Kendinizde Özel Eğitim Derslerindeki Öğretim Sürecinde Uygulamasında Değişiklik Olup Olmadığı Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Sertifika Programının bitiminde özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi

Alt Temalar	Kod	f
Program hazırlamaya yönelik	Bep ve Böp hazırlamada etkili oldu	1
Öğretim tekniklerine yönelik	Farklı yöntem ve teknikler kullanmaya başladım.	4
	Aynı yöntemleri kullanmaya devam ettim.	2
	Değişiklik olmadı	2
Tutumlara yönelik	Tutumlarım değişti.	4
	Sertifika Programı gereksizdi.	1

Tablo 4.8 incelendiğinde programın bitiminde öğrenilenlerin özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i program hazırlama konusunda yardımcı olduğunu söyledi, "Bep hazırlama konusunda evet bana yardımcı oldu." (Ö10), öğretmenlerden 3'ü yeni yöntem ve teknikler kullandığını söyledi. "Tabii ki. Ben gittiğim okul, orta ve ağır düzeyde ikinci kademe okuldu, alan değişikliği yaptığımda Ama orta –ağır düzey bir okula gittiğim zaman bilgi anlamında bir şey yapamıyorsunuz artık. Davranış şekillendirme kavram öğretimi. Onların hızlı ilerleyen bir şey yok. Çok uzun süreçleri içeriyor, öğrenmeleri"(Ö3), "Tabii ki yöntemlerimiz değişti. Sertifika programında zaten en çok üstüne düşülen şey öğretim teknik ve yöntemleri idi. Özel Eğitimde de sınıf öğretmenliği ile kıyasladığımızda da özel eğitimin öğretim teknik ve yöntemleri çok farklı." (Ö4), 1'i Ara sıra bilgilendirme yapıyorum, "İlk etapta eğitim aldığımızda tabii ki yani yani birçok şey öğrendik. Yöntem teknik olarak fakat bunun uygulamasının çok farklı olduğunu gördük. Benim şansım Emine Mehmet Baysal'da başlamıştım. Orada çok iyi eğitimci arkadaşlar vardı. Oradaki arkadaşlar bize bunun uygulanabilirliğini çok güzel öğretiler."(Ö6), "Eee tabii ki. Yani mesele dediğim gibi 6 yıl sınıf öğretmenliği ben yapıyordum ama özel eğitime yeni geçtiğim için özel çocuklara nasıl davranılması gerektiğini, yöntem ve tekniklerini biraz daha detaylı öğrenmiş oldum." (Ö7), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.8 incelendiğinde programın bitiminde öğrenilenlerin özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i eski yöntemleri kullanmaya devam ettiğini söyledi," Sınıf Öğretmenliğinde yaptıklarımı burada da yapıyorum ama aynı şekilde mesela bir okuma yazma öğrenebilecek çocuğu aynı yöntemlerle okuma yazma öğretmeye çalışıyorsun." (Ö5), "Zaten sınıf öğretmenliğinden de geldiğim için sınıf öğretmenliğinde yaptıklarımı daha basite indirgeyerek yaptım."(Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.8 incelendiğinde programın bitiminde öğrenilenlerin özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 2'si değişiklik olmadı, "Çok fazla bir değişiklik olmadı ama şöyle bir katkısı oldu: Daha çok kendimden emin bir şekilde hareket ettim, daha sonra yaptığım

çalışmalarda. Çünkü zaten o şekilde yapıyordum. Bu sefer şey oldu. Bu 540 saatlik eğitim aldıktan sonra sertifika programından sonra, daha kendinden emin yaptım veya daha sakıncalı olan çalışmalarını daha geri plana attım veya hiç yapmadım diyebilirim.” (Ö1), “Yok işte bunu da gene kendime göre cevaplıyorum. Hani bir evde eğitimde çalıştım. Hani bunun eğitim sürecine taşıma taşımama. Evde eğitimde de bir otizmlili öğrenci ile çalıştım. Ben dedim ya, az önce de soruda da hep o mutlu olsun, bir kaç tane problem davranışı vardı, bu problem davranışı nasıl kaldırırım giderebilirim? Hani eğitimde ben ne öğrendim, bunu nasıl yapabilirim, olmadı.” (Ö9), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.8 incelendiğinde programın bitiminde öğrenilenlerin özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi ile ilgili soruya; alan değişikliği yapan öğretmenlerden 4’ü tutumlarında değişiklik olduğunu,” Önceki okuttuğum sınıfta 3 tane otizmlili öğrenciyle çalıştım. Otizm, özel eğitimde farklı bir kulvar, siz de biliyorsunuz. Mentalle otizmin farklı bir konu evet yani farklı bir kulvarda daha fazla uzmanlık gerektiren bir kulvar yani en azından bunları öğrendim. Bu engel gruplarında nasıl yapabilirim, ne yapabilirim. Onlara yönelik neler geliştirebilirim gibi .”(Ö2),” O yüzden özellikle yöntem ve teknikleri hakkında olumlu şeyler geliştirip düşüncelerimiz değişti,” (Ö4),” O 540 saatlik eğitim sürecinde yaklaşımımın biraz daha farklılaşma olduğunu söyleyebilirim. evet farklılaşma oldu.”(Ö7),” Tabii illa ki kesinlikle. Yani bir farkındalık olmuş oluyor. Bilgilenmiş oluyorsunuz mutlaka.” (Ö8), öğretmenlerden biri ise sertifika programının gereksiz olduğunu belirtti,” Ayrıca e bu programa gitmeme gerek olmadığını düşünüyorum. Çünkü Özel Eğitim’de önce insanın içinde insan sevgisi, sonra da Allah korkusu olması gerekiyor. Yani içinde bunlar varsa özel eğitimi çok rahat ve severek isteyerek yapabileceğinizi düşünüyorum”’(Ö10), şeklinde belirtmişlerdir.

4. 9. Sertifika Programlarına Yönelik Önerileriniz Nelerdir?

Sorusu sorulmuş, alınan cevaplar ve frekans dağılımları tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi

Alt Temalar	Kod	f
	Kesinlikle uygulamalı olmalı.	4
Sertifika programlarının daha etkili ve verimli olması için öğretmen tavsiyeleri	Farklı engel türleri ve okullar tanıtılmalı.	3
	Alanında uzman akademik kariyerli kişiler görev almalı.	3
	Daha sık tekrarlanmalı	1
	Daha eğlenceli ve interaktif olmalı.	1
	Önerim yok.	1

Tablo 4.9 incelendiğinde sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi için önerileri sorulduğunda alan değişikliği yapan öğretmenlerden 4'ü uygulamalı olması gerektiği, " Benim sertifika programlarına yönelik önerim kesinlikle uygulamalı bir şeyler olmalı içinde. Yani öğretmen de olsa anlatım şeklinde slaytla sunum şeklinde değil de kesinlikle uygulamalı. Yani o kurumların içine gidilmeli, öğrencilerle aynı sırada o hava solunmalı, ortam görülmeli öğrenciler gözlemlenmeli." (Ö1), "Bir de şeyi düşünüyorum. Ben uygulama kısmının biraz daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum. Yani teorik bilgiden ziyade işte arkadaşlar şu zeka aralığında şudur, şu şunda şudur, şunda şudur. İşte otizmli çocukların belirtileri bunlardır. Şunu şunu yapıyorsa şöyledir. Bunu yapıyorsa böyledir. Yerine yerinde uygulamalar gösterilmeli. Yani mesela ve otizm anlatılırken OÇEM'e gidilmeli. Atıyorum, orta, ağır, mental anlatılırken bir uygulama okuluna gidilmeli, aynen öyle. Yani hafif düzey anlatılıyorsa mesleki eğitime gidilmeli. Bu çocukları yerinde görerek tanımalı, bence öğretmen. Geçiş dönemi hazırlık süreci olmalı. Yani aynı aday öğretmenlikteki gibi. İşte atanmadan önce biraz bir şey yapıyorsun hazırlanıyorsun sonra staj yapıyorsun gibi." (Ö2), "Yani ben kesinlikle uygulamanın da olmasını düşünürüm. Çünkü biz 540 saatlik sertifika programının içerisinde bazı okulunda sadece özel eğitim sınıfı olduğu için bile katılıp sertifikayı almaya hak kazanan okul müdürlerimiz de vardı. Hiç bu çocuklarla birebir ders yapmamış, çalışmamış, onları yaşamamış kişiler de vardı. Ben kesinlikle hakkıyla uygulama yapılması taraftarıyım" (Ö5), "üniversite son sınıftaki gibi hani uygulama staj yaptırılmalı diye düşünüyorum. Daha sonra slaytan okumak yerine tek tek bir uygulama üzerinde konuşulup tartışılıp nasıl yapılabileceği ve örnek

uygulamaları bize yaptırtıp bu şekilde bir program hazırlanabilir diye düşünüyorum,’’ (Ö10) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.9 incelendiğinde sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi için önerileri sorulduğunda alan değişikliği yapan öğretmenlerden 3’ü farklı engel türleri ve okulların tanıtılması gerektiği, 540 saatlik sertifika eğitimi verdiklerine hiçbir zaman bizi alıp da gelin işte şuradaki Özel Eğitim Okulundaki ağır engelli çocukları birkaç saat gözlemleyin ya bunlar ne yapar, nasıl yemek yer. nasıl oturur kalkar, nasıl lavaboya gider, diye birkaç örnek görmeliydik. Öğretmenler yani şey oluyor. Çünkü atandığınız zaman görevinizi yaptığınız okuldaki öğrencilerle sınırlı kalıyorsunuz. Dolayısıyla farklı bir bakış açısı geliştiremiyorsunuz. Sürekli aynı öğrenci ile çalışıp o mezun olunca iş bitiyor. Bana göre bir özel eğitim öğretmeni her tür engel türüyle çalışmış olmasa bile gözlem yapmış olmalı. Ben SP’si olan bir çocuğu görmeliyim. Ben epilepsi nöbeti geçiren birisini görmeyim. Nasıl müdahale edildiğini, yapıldığını görmeliyim diye düşünüyorum.’’ (Ö1), ’’Sertifika programında atıyorum. 4 ay maaş karşılığı farklı farklı okullarda çalışabilirsin. Farklı öğrenci sıkalasını görebilmek için’’ (Ö2), ’’ Öncesinde hani bir eğitim uygulama okulu diyorum kesinlikle bir alt sınıf demiyorum. Eğitim Uygulama Okulu'ndan önce bir götürülüp öğrenciler bir gösterilmeli.’’ (Ö1), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4-9 incelendiğinde sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi için önerileri sorulduğunda alan değişikliği yapan öğretmenlerden 3’ü eğitici personelin alanında uzman ve akademik kariyeri olan kişiler olması gerektiği.’’ Yani öncelikli önerim daha uzman, daha akademik anlamda gelişmiş akademisyenlerin bu sertifika programını vermesini öneririm.’’ (Ö2), ’’Şimdi sertifika programlarında 540 saat eğitim bence az konusunda uzman kişilerin eğitim vermesi gerekmekte ayrıca hani e dil ve konuşma güçlü, en çok karşılaşılan problemlerden bir tanesi bu konuda da özel eğitilmiş kişilerin ders vermesini istiyoruz.’’ (Ö4), ’’Dediğim gibi verilen eğitim verenin kalitesinin yüksek olması. İşin ehli kişiler tarafından verilmesi taraftarıyım.’’ (Ö6), şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.9 incelendiğinde sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi için önerileri sorulduğunda alan değişikliği yapan öğretmenlerden 1'i daha sık tekrarlanması gerektiğini," Daha sık tekrarlanabilir. 540 saatlik verildi bitti olması keşke. Hani yine çeşitli aralıklarla kendimizi geliştirmemiz için bir çocuklara daha da yararlı olabilmek için çeşitli zamanlarda belli aralıklarla yine hizmet içi eğitim yapılsa iyi olur diye düşünüyorum." (Ö7), Bir öğretmen daha eğlenceli katılımcı olması gerektiğini," Yani daha eğlenceli, daha böyle öğrenciyi ya da öğretmeni yani öğrenci konumundaki öğretmeni işin içine katacak düzeyde olmalı. Yoksa yani artık klişe bilgiye herkes bir yerde ulaşıyor ve alıyor." (Ö8), bir öğretmen ise önerisi olmadığını, "Hiçbir önerim yok." (Ö9), şeklinde belirtmişlerdir.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Araştırmanın bulguları önceden oluşturulan 9 temaya göre sıralanmıştır. Bu bölümde araştırmanın bulguları, alan yazın ile karşılaştırılıp önceden oluşturulan 9 tema başlığı adı altında tartışılmıştır. Tartışma sonunda araştırma bulgularına dayanılarak ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceler

Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de özel gereksinimli bireylere sunulacak özel eğitim hizmetlerinin önemi bilinmekle birlikte bu hizmetlerin kendisi için en az sınırlandırılmış ortamlarda, normal gelişim gösteren akranları ile bir arada sunulması amaçlanmaktadır (Sucuoğlu ve Kargın 2010). En geniş anlamıyla tutum, kişinin çevresinde bulunan herhangi bir olgu veya nesneye yönelik sahip olduğu tepki gösterme eğilimi olarak ifade edilmektedir. Tutum, bir olgu, durum ya da olay karşısında gösterilmesi beklenen olası davranış olarak ifade edilebilir (İnceoğlu 2004). İnsanların yeni girdikleri ortamlarda karşılaştıkları yeni durum ve kişilere karşı geliştirdikleri tutumlar onların iletişimini etkileyen en önemli unsurdur. Öğretmenlik iletişimin merkezde olduğu en önemli mesleklerdendir. Neticede, bu sebeplerden dolayı engelliler için yaşam kalitesini düşüren, önyargılı tutumları sergileyen ve sergilemeyen insanları belirlemek, onlarla çalışacak insanları seçmede büyük önem taşımaktadır.

Özel eğitim normalden farklı ve özel ihtiyaçları çocuklara yönelik, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda potansiyellerinin artmasını sağlayan,

yetersizliğin engele dönüşmesini önleyen, engelli bireyi kendine yetebilecek hale getirerek toplumla kaynaşmasını ve üretken bireyler olmasını sağlayan becerilerle saran eğitimidir (Ataman 2005).

Araştırma bulgularına göre özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceleri sorulduğunda görüşme yapılan öğretmenlerin özel eğitim ve özel gereksinimli bireyler hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Öğretmenlerden ikisi çeşitli nedenlerle özel rehabilitasyon merkezlerinde çalıştıkları için alana dair yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtirken diğer öğretmenlerin engellik ile ilgili algılarının toplumun genelinden farklı olmadığı ve birtakım önyargı ve korkularının olduğu tespit edilmiştir. Araştırma ile ilgili öğretmenlerle yapılan görüşme özel eğitim sınıflarında yapılmıştır. Araştırmacı sonuçları öğretmenlerle yapılan görüşmelerden betimsel analiz yoluyla aldığı bilgilere göre tespit etmiştir.

Okullarda verilen hizmetin süresi ve niteliği, kalitesi, performans ya da verimliliğinin artması, hem devlete ait kaynaklarının etkili ve verimli kullanımı açısından, hem de toplumdaki bireylerini nitelikli hale getirmedeki başarı oranını arttırması açısından önemlidir. Bu nedenle, eğitim kurumlarındaki nitelik ve performans artışı üzerine odaklanan çalışmaları, aynı zamanda toplumsal anlamda bir kalkınma misyonu üstlenen çalışmalar olarak da görmek mümkündür (Taş ve Yenilmez, 2008).

Her alanda olduğu gibi öğretmenlikte de hazırbulunuşluk kişinin karşılaşacağı duruma karşı işini daha başarılı bir şekilde gerçekleştirmesini sağlar. Hazırbulunuşluk kavramı, kişinin belli yeterlikleri göstermesi için gereken, fizyolojik ve psikolojik donanımları içerir. Öğrenme ve öğretme davranışlarındaki gelişme için de organizmanın bilişsel, duyuşsal ve devinişsel düzeyde belirli yeterlik ve davranış biçimlerine, performans düzeylerine ulaşması zorunludur (Topses (2003: 25). Bu sebeple bir öğretmenin yeni bir alanda çalışabilmesi için fizyolojik ve psikolojik donanımlara sahip olması gerekmektedir. Araştırmada yapılan görüşmelerde görüşmecilerin 8'inin özel eğitime alan değişikliği yaptıklarında neyle karşılaşacakları hakkında bilgiye sahip

olmadıkları hatta öğrencileri gördüklerinde belli bir süre şok etkisinde kaldıklarını görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre görüşme yapılan öğretmenlerden Ö1,Ö2'nin önceden alana dair bilgisinin olduğu görülmüştür. Öğretmenlerden ikisinin alanla ilgili hiçbir bilgisi olmadığını belirttiği görülürken, iki öğretmen de şok etkisi yaşadıklarını ve bu durumdan uzun süre çıkamadıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin eğitimini aldıkları alan dışında bir alanda çalışmaya başlarken yaşadığı sorunların özel eğitim gibi öğrencilerinin diğer öğrencilere göre bambaşka özellikler taşıması sebebiyle çok daha fazla olması kaçınılmazdır.

Gök (2003) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre, “öğretimin niteliği, okulun koşullarından daha fazla öğretmenin niteliğiyle orantılıdır” maddesine öğretim elemanları, öğretmenler, öğretmen adayları ve öğrenciler “çoğunlukla” diye cevap vermişlerdir. Araştırmada “Konusunu iyi bilen biri onu öğretebilir.” maddesine öğretim elemanları, öğretmenler ve öğretmen adaylarının katılmadığı, lise öğrencilerinin çoğunluğunun katıldığı görülmüştür. Alan bilgisi açısından tutumlara bakıldığında ise alanla ilgili gelişmeleri yakından takip eden öğretmenlerin hem mesleki sorumluluk ve ayrımcılık hem de öğrenci ve öğrenmeye karşın tüm boyutlarda alan ile ilgili gelişimleri yakından takip etmeyen öğretmenlere göre anlamlı derecede olumlu tutum içinde oldukları tespit edilmiştir. Mezuniyete göre bakıldığında da ilginç birkaç bulgu ortaya çıkmıştır. Öğrenim görülen kurumlarda verilen bilgilerin yeni gelişmeleri yansıtmaya yeterliği, öğretmenlik formasyonu olarak verilen derslerin kuramsal açıdan yeterliği, öğretim elemanlarının akademik olarak yeterliği, öğretim elemanlarının öğrettikleri yöntemleri derslerinde kullanma yeterlikleri konularında eğitim fakültelerinden mezun olanlar ile mezun olmayanların görüşleri arasında anlamlı bir fark çıkmıştır.

Alan değişikliği ile ilgili araştırmalarda doğrudan özel eğitime geçen öğretmenlere yönelik bir araştırma olmadığından katılımcılara yöneltilen soruya verilen cevapları içeren bulguları karşılaştırma imkanı yoktur. Yapılan görüşmelerde katılımcıların genel itibarıyla sınıflarında kaynaştırma öğrencileri olsa da özel eğitim alanında çalışmak ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma daha sonraki dönemde sahip

oldukları görülmektedir. Alan değişikliği uygulamasında en dezavantajlı grup zihinsel engelliler öğretmenliğine geçen öğretmenler olarak değerlendirilebilir. Bunun sebebi diğer alan değişikliklerinin her ne kadar yeterli olmasa da üniversitede birkaç saat görülen bir derse yönelik yan alan imkanıyla gerçekleşmesi olduğundan bu şekilde yan alana geçenlerin az da olsa ne ile karşılaşacağını bildikleri söylenebilir. Toplumda engellilik ve engelli bireylere karşı tutumların daha çok acıma, üzüntü ve ibret almak üzerine kurgulandığı bir yapıda bu özellikte bireylerle beraber bir ortamda bulunmak y da öğretim yapmak zor bir süreç ortaya çıkarmaktadır.

Alkan (2018) tarafında yapılan araştırmada beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmenlerin engellilere yönelik tutumlarını inceleyen araştırmayla araştırma bulguları karşılaştırıldığında ailesinde engelli birey olan kişilerin tutumlarının olmayanlara göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca Alkan'ın araştırmasında katılımcıların %51'inin engelli bireyler hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir ki bu yönden iki araştırmanın paralel olduğu görülmektedir.

Akyıldız (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenliği, zihinsel engelliler, işitme engelliler ve okul öncesi öğretmenliği adaylarının ölçeğin "eğitim ortamı" boyutunda çok yüksek seviyede bir tutuma sahip oldukları ve tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızda ise katılımcıların %60'ının çeşitli endişe ve önyargılara sahip oldukları görülmektedir. İki araştırma arasındaki bu farklılığın sebebi olarak Akyıldız tarafından yapılan araştırmanın örneklemini oluşturanların öğrenci olmalarının yaklaşımlarına etki ettiği olarak düşünülmektedir.

5.2. Sınıf Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğindeki Başarı Durumunun Karşılaştırılması

Öğretmen, eğitim sürecindeki en önemli değişkinlerindendir. Sürecin nitelik ve niceliğini planlayan, uygulayan ve değerlendiren olarak öğretmenin yeterlikleri, eğitim

ürününde bağımsız değişken rolündedir (Bilgen,1998;61). Şüphesiz eğitim ve öğretim süreci başarısı öğretmen kalitesi, yeterliği, becerisi, sosyal, duygusal ve donanımı ve kültürel imkanlarla direkt ilişkilidir (Gök, 2003).

Yeterlikleri tanımlamada ve yapılandırmada performansa ait göstergelerle ilke, değer, tutum ve inanç düşüncelerinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Yeterliğin uygulanabilmesi bakımından, yeterliğin (a) genel prensipler veya yeterlik, (b) bilgi, (c) mesleğe yönelik tutumlar ve (d) başarı göstergesi şeklinde basamaklı olacak biçimde açılımı sağlanmalıdır (TED, 2009).

Araştırmamızda kendilerini hangi alanda başarılı gördükleri sorulan öğretmenlerden 4'ü kendini sınıf öğretmenliğinde başarılı görürken bunun sebebini de bu alanın eğitimini lisans düzeyinde almalarına bağlamışlardır. Öğretmenlerin lisans eğitimi süresince öz-yeterlik algıları anlamlı derecede artmaktadır. Bu sonucun Woolfolk , Hoyve Burke Spero (2005) , Ekinci Vural ve Hamurcu (2008), Ağgül Yalçın (2011), Yaman, (2004), Oğuz (2012), Bümen ve Özaydın'ın (2013) yaptığı araştırmalar ile desteklendiği görülmektedir.

Gökkyer (2014) tarafından makale olarak yayınlanan çalışmada 31 katılımcı ile yapılan araştırmada katılımcıların 19'u yeni geçtikleri alanda yeterli olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmamızda elde edilen bulgularla karşılaştırıldığında bu araştırmada alan değiştirenlerin %70'inin yeni alanda kendini yeterli başarılı gördüğü bizim araştırmamızda ise katılımcılardan sadece ikisi kendini yeni geçtiği alanda başarılı görmektedir. 4 katılımcı ise kendisini her iki alanda da başarılı görmektedir. Bu yönden bakıldığında katılımcıları %60'ının yeni alanında başarılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu yönde iki araştırmanın bulguları aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

Özer, Tüysüz, Bozkurt ve Özdemir (2013) tarafından yapılan araştırmada ise kendini her iki alanda da başarılı görenlerin fazla olduğu tespit edilmiştir. Buradaki sonucun da bizim alanımızla aynı doğrultuda sonuca ulaştığı görülmektedir. Görüşme yapılanların çoğunun yan alana geçen öğretmenlerden oluşması bizim araştırmamızdaki

öğretmenlerin tamamının özel eğitime geçmelerinin sonuç üzerinde anlamlı bir değişikliğe sebep olmadığı görülmektedir.

Çetin ve Çetin (2000) ilkokullara sınıf öğretmeni atanan branş öğretmenleri ile ilgili olarak yaptıkları araştırmada öğretmenlerin atandıkları branşlarda kendilerini yeterli buldukları görülmektedir. İki araştırma sonuçlar bakımından birbirini desteklemektedir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin içinde 4'ü her iki alanda da 2'si yeni alanında 4'ü ise eski alanında daha başarılı olduğunu belirtmiştir. Kendilerini başarılı görenlerini sağlayan kıstaslara bakıldığında ise sınıf öğretmenliğinde başarılı olanların alana dair eğitim almalarını öğrenci ve çevreden aldığı dönütleri ayrıca yapılan sınavlarda elde ettiği başarıları belirttiği görülmektedir. Özel eğitimde başarılı olduğunu söyleyenler ise davranış değişikliği yapabildiğini, okuma yazmaya geçirdiğini öğrenciye mutlu zaman geçirttiğini ve az öğrenci ile verimi zaman geçirttiğini belirttiği görülmektedir.

5.3. MEB Tarafından Gerçekleştirilen Alan Değişikliği Uygulaması Hakkındaki Düşünceler

Alan değişikliği uygulamasının MEB tarafından birçok farklı nedenle zaman yapıldığına dair bilgilere alan değişikliğinin tarihçesinden bahsedilen bölümden görebiliriz. Görüşme yapılan öğretmenlerin genel itibariyle kendilerine başka bir seçenek sunulmamasına dair fikirleri olduğu görülmüştür. Atamayla ilgili sorunlarının çözümünde bir araç olarak gördükleri alan değişikliği uygulamasına olumlu bakılma oranı oldukça yüksektir. Görüşme yapılan öğretmenlerden bazılarının eşlerinden ve çocuklarından uzak oldukları ve eş durumu tayininden ailesinin yaşadığı yere gelmesinin tek yolunun bu olduğu bilgisine ulaşılırken bazı öğretmenlerin ise buldukları ilin küçük bir ilçe veya köyünde çalışırken normal şartlarda il merkezine gelmenin buldukları alanda çok zor olmasından dolayı alan değişikliğini bir fırsat olarak gördükleri sonucuna ulaşmıştır.2012 yılında yapılan 4+4+4sistem değişikliğin

de etkisiyle sınıf öğretmenliği alanında ortaya çıkan 50000 civarında sınıf öğretmeni fazlası Bakanlığın lisans döneminde yan alan eğitimi alanları yan alanlarına geçirmek ve yan alanı olmayanları da özel eğitim ya da teknoloji tasarım alanına geçirmek yönünde bir tasarrufuyla çözülmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri hariç hepsi yapılan alan değişikliği uygulamasından memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Güneş (2014) tarafından yapılan araştırmada alan değiştiren öğretmenlerin yaklaşık %70'i, alan değiştirmeyen öğretmenlerin ise %66'sı yan alanı olmadan "Teknoloji Tasarım Öğretmenliği" ve "Zihinsel Engelliler Öğretmenliğine" geçişi olumlu bulmadığı tespit edilmiştir. Araştırmamızda ise alan değişikliğine olumsuz bakan kişilerin oranının %30 olduğu görülmektedir. İki araştırma arasındaki bu çelişkinin sebebinin araştırmamızda katılımcı olarak yer alan öğretmenlerin %90 oranında kadın olması eş ve çocuklarından uzakta bulunmaları olarak düşünülmektedir.

Yalınkılınç (2016) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin %80,5'i (190 kişi) alan değişikliğinin kendilerini mutlu ettiğini ifade ederken, %19,5'i (46 kişi) ise alan değişikliği yapmanın kendilerini mutlu etmediğini ifade etmiştir. Aynı araştırmada Genel olarak katılımcıların %66,1'inin (156 kişi), yani yarıdan fazlasının, alan değişikliğini desteklediği görülmektedir. İki araştırmanın sonuçlarının aynı yönde olduğu görülmektedir. Araştırmada alan değişikliği sebebi olarak idarecilik görevini devam ettirme, eş durumundan ailesine kavuşma gibi unsurların ön planda olması olumlu bakışı etkilemektedir diye düşünülmektedir.

Özer, Tüysüz, Bozkurt ve Özdemir (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin önemli bir kısmının branş değişikliğinin olumlu olduğunu düşünmektedirler yönünde bir sonuca ulaşmışlardır.

Gökyer (2014) tarafından yapılan ve makale olarak yayınlanan araştırmada, araştırmaya katılan 31 öğretmenden 16 tanesinin alan değişikliği uygulamasına olumlu baktığı 15 tanesinin de olumsuz baktığı görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin 6'sının alan değişikliği uygulamasına olumlu baktıkları sonucuna ulaşmıştır. Güneş tarafından yapılan araştırma ile çeliştiği,

Yalınkılınc, Gökyer ile Özer, Tüysüz, Bozkurt ve Özdemir tarafından yapılan araştırmalarla uyumluluk gösterdiği görülmüştür.

5.4. Özel Eğitim Alanına Geçerken Özel Eğitimle İlgili Bilgilendirme Yapılması Gereken Alanlar

Öğretmenlerin bildirdikleri görüşlere ve araştırma sürecindeki ifadelerine bakıldığında öğretmenlerin 5'inin görüşü, alan değişikliği yaparken özellikle eğitim alan öğrencilerin engel türlerine yönelik bilgilendirme almak istedikleri yönündedir. Buradan anlaşılacağı üzere özel eğitim alanının ilgilendiği engel türlerinin fazlalığı karşılaşılabilecek öğrenci türlerinin de farklı olmasına sebep olur ki öğretmen bu engel türleri hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığında öğretimde kullanacağı yöntem ve teknikleri de tespit etmekte sorun yaşanabilmektedir.

Katılımcılardan 6'sı kendilerine verilen sertifika programından hareketle eğitimin daha ayrıntılı ve derinlemesine olması yönünde görüş bildirmişlerdir. 3 öğretmenin isteği ise farklı türdeki engel türlerine sahip öğrencilerin ve okul türlerinin gösterilmesi yönündedir. Bu şekilde öğretmenin meslek hayatı boyunca hangi tür bireylerle muhatap olma ihtimali olduğu konusunda daha somut bilgilere ve kanaatlere ulaşması sağlanarak alan değişikliği sürecinde verdikleri kararın daha mantıklı bir çerçevede gerçekleşmesi sağlanabilir.

Katılımcılardan biri karşılaştığı öğrencilerden hareketle dil ve konuşma problemlerine yönelik bir eğitim verilmesini, bir diğeri ise sınıf ortamına girildiğinde hemen işine yarayacak pratik ve çözüm odaklı bilgiler verilmesini istemektedirler. Bu öğretmenlerin verdikleri cevaplarda alan değişikliği yaptıkları andan itibaren herhangi bir altyapıya sahip olmadan doğrudan derse girmelerinin etkisi olduğu görülmektedir.

Öğretmenin kendisini bu alanda yeterli gördüğü ve herhangi bir bilgilendirmeye ihtiyaç duymadığını düşündüğü görülmektedir. Bu kişilerin verdikleri cevapların altında kendilerinin sınıf öğretmeni olarak alana yabancı olmadıkları düşüncesi, katıldıkları

sertifika programının kendilerine olumlu etkisini olmadığı düşüncesi ve kendilerinin öğretimlerinde yine aynı yöntemleri kullandıkları yönünde belirttikleri düşünceler olduğu görülmüştür.

Özkan (2010) tarafından yapılan araştırmadaki verilere göre katılımcı öğretmenlerin %75'i hizmet içi eğitimin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu yönüyle araştırmamızda bilgilendirme yapılmasına ihtiyaç duyan kişilerin oranıyla aynı doğrultudadır.

Ersözlü, Maviş, Özel, Kürşadoğlu (2014) yaptıkları araştırmada katılımcılardan 4'ü alanları ile ilgili daha çok yöntem ve teknik bilgisi ihtiyacı hissettiklerini belirtmişlerdir. Adı geçen araştırma ile tarafımızdan yapılan araştırma bilgiye ihtiyaç duyulan alanlar bakımından birbirini desteklemektedir.

Bu araştırmanın verilerine göre iki öğretmenin dışındaki diğer öğretmenlerin kendilerine yönelik bilgilendirme yapılması konusunda hemfikir olduğu görülmektedir ancak kendilerine bilgilendirme yapılması gerektiğini düşündükleri hususlarda bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

5.5. Mahkemenin Alan Değişikliği Hakkında Yürütmeyi Durdurma Kararı Sonrasında MEB'in Sorunu Çözmek İçin Yaptıkları

Ülkemizde 2012 yılında yayımlanan alan değişikliği kılavuzunda özel eğitim ve teknoloji tasarım alanlarına geçiş yapan sınıf öğretmenlerinden herhangi bir şart istenmemiştir. Bu sebeple bazı sendikalar bu yönde yapılan alan değişikliği ile özel eğitim öğretmenliği ve teknoloji tasarım öğretmenliğine geçiş yapan öğretmenlerin alan değişikliğini mahkemeye taşımışlardır. Mahkemenin verdiği yürütmeyi durdurma ve akabinde iptal kararı neticesinde MEB'in önünde büyük bir sorun oluşmuştur. Bu sorun mahkeme kararıyla tekrar sınıf öğretmenliği alanına geçmek zorunda kalan sınıf öğretmenleridir.

Adı geçen alanlara geçen sınıf öğretmenlerinin mağduriyetini gidermek amacıyla MEB tarafından planlanan bir sertifika programı süreci devreye sokulmuştur. Araştırma bulguları alan değiştiren öğretmenlerin yasal zorunluluğu yerine getirmelerini sağlamak için MEB tarafından açılan sertifika programının kendilerinin mağdur olmamaları için atılan bir adım olduğunu düşündükleri görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan 8'i kurs açarak kendilerinin içinde bulunduğu mağduriyet durumunun giderildiği yönünde düşünce belirtmişlerdir. Bu yönde beyan veren katılımcıların kursun verilmesinin sorunlarına yasal olarak çözüm sağladığını düşündükleri de tespit edilmiştir. Katılımcılardan birisi ise MEB'in anlamlı bir şey yapmadığını kendi üzerinde oluşan sendikal baskıyı ve öğretmen baskısını gidermek, hedef olmaktan kurtulmak ve sorunun kaynağı olarak görülen 4+4+4 sistemine yönelik eleştirileri azaltmak amacıyla kurs verdiğini belirtmiştir. Ayrıca 3 katılımcı sertifika programı sonrasında kendisini bu alana ait hissetmeyenlerin özel eğitim alanına geçmek için tekrar başvuru yapmadıklarını böylece de bu alanda çalışmaya istekli bireylerin alan değişikliğinde bulunduğu gibi bir sonuca ulaşılabileceğini söylemişlerdir. Katılımcıların da dediği gibi mahkemenin iptal kararından sonra alan değiştiren tüm sınıf öğretmenleri eski alanlarına iade edilmişlerdir. Özel eğitim alanında çalışmak istemeyen sadece tayin sebebiyle alan değiştirmek zorunda olan ya da kendini bu alanda çalışmak için yeterli görmeyen öğretmenler sertifika programı bitiminde yapılan atamaya başvurmayarak eski alanlarında kalmıştır. Bu sebeple bu uygulama bir şekilde özel eğitime gönüllü olanların geçmesini sağlamıştır diyebiliriz. Ayrıca araştırmanın bu kısmında ele alınan tema ile ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak bir araştırma içerisinde yapılan alanyazın taramasında da görüldüğü üzere karşılaştırma yapabilecek bir veriye ulaşılamamıştır. Bu sebeple tema üzerinde araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşme üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

5.6. 540 Saatlik Sertifika Programının Özel Eğitim Alanında Çalışmaya Başlayan Sınıf Öğretmenlerine Katkısı

Hizmet içi eğitim sayesinde öğretmenlerin bilgileri tazelenir, zenginleştirilir, öğretmenlere yeni beceriler kazandırılır. Bu sayede öğretmenler görevlerini etkili olarak

yürütebilmek için destek bulmuş olur. Öğretmenlere görev başında kendini geliştirme fırsatı sunulması sadece hizmet içi eğitim ile olmaktadır (Tekin-Ayas, 2005) MEB çeşitli aralıklarla ihtiyaç duyulan alanlara göre merkezi ya da mahalli olarak hizmet içi eğitim faaliyeti kapsamında bünyesinde çalışan personeline ağırlıklı olarak da öğretmenlere kurs, seminer gibi çalışmalarla ulaşmayı amaçlamaktadır. Planlamalar yıllık bazda yapılmakta sonraki yıla ait planlama bir sene öncesinden belirlenmektedir. Araştırmamızın konusu olan katılımcıların aldıkları 540 saatlik sertifika programının MEB tarafından yapılan rutin hizmet içi faaliyetlerden farklı olarak ortaya çıkan mahkeme kararı neticesinde alelacele yapılmış bir faaliyet olduğu gözlenmiştir. Sertifika programlarında öğretim stratejilerinin planlanarak buna uygun ders materyalleri kullanılması (Mc Namara, 1986) benimsenmelidir. Oysaki Türkiye'nin çeşitli yerlerinde açılan 540 saatlik sertifika programı için planlamanın geç yapılması öğretimi planlanan konuların, bu konuları verirken uygulanacak stratejilerin ve eğitim verecek personelin özellikleri noktasında bazı sorunlara neden olmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde katıldıkları sertifika programının kendisine faydası olduğunu söyleyenlerin oranı % 80 civarındadır. % 20 oranında katılımcı ise bu programın kendisine katkı sağlamadığı yönünde fikir bildirmiştir. Faydasının olmadığını söyleyen katılımcıların öne sürdüğü fikirlerden birisi bu alanın lisans düzeyinde eğitimi gerektirecek kadar uzmanlık gerektirdiği yönündedir. Bu fikri belirten öğretmen alana geçerken ve alanda çalışırken yaşadığı zorluklara sertifika programının çözüm olamayacağını belirtirken özel eğitim alanına sadece sertifika programı ile geçenleri eleştiren özel eğitim lisans programından mezun olan öğretmen ya da öğretmen adaylarının savını destekler niteliktedir.

Kendisine fayda sağladığını söyleyen katılımcıların öncelikle geçiş yaptıkları ancak bilgi sahibi olmadıkları alanla alakalı olarak bilgi sahibi olmalarının sağlandığı yönündedir. Alan değişikliği sırasında kendisine hak verilen sınıf öğretmenlerinin bir bölümü yan alan adı altında lisans eğitimleri sırasında az da olsa bir bilgi sahibi oldukları alana geçmişlerdir. Ancak özel eğitim alanına geçen öğretmenlerin hiç karşılaşmadıkları ya da önceden karşılaşmalar bile bir özel eğitim öğretmenin

farkındalığından çok normal bir vatandaş yaklaşımıyla olaylara yaklaştıkları görülmektedir.

Buna ek olarak katılımcı öğretmenlerden öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç gereç ve materyaller seçilmesi (Zihin Engelliler Destek Eğitim Programı 2008) eğitimde araç-gereç kullanımı, etkili bir eğitim öğretim ortamı hazırlama, öğrencilerin öngörülen hedeflere daha kolay ulaşmalarını sağlama, (Çelik, 2007) materyalle desteklenen eğitimde en önemli özellik, öğretimi daha ilgi çekici ve sürükleyici hale getirmesi, verimli ve ekonomik kılması (Özdemir, 2000; Semerci,2006) gibi özel eğitimde daha verimli olmaya yönelik bilgilendirmeler yapılması gerektiği noktasında düşüncelerini belirten katılımcılar olmuştur. Ayrıca eğitimin içeriğinin çoğunlukla uygulamaya yönelik olması gerektiği fikri de üzerinde uzlaşılan noktalardandır.

Karacaoğlu (2008) Hizmet içi eğitime katılan öğretmenler hizmet içi almayan öğretmenlere göre okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerinde daha yeterli algılanmaktadır. Hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin yeterlik algısının daha yüksek olduğu, hizmet içi eğitimin yeterlik algısını yükselttiği belirlenmiştir. Bu sebeple özel eğitime geçen bireylerin düzgün bir şekilde planlanan sertifika programı ile alana geçiş yapmaları hiçbir koşul aranmadan geçirilmelerinden kat kat iyi bir uygulamadır.

5.7. 540 Saatlik Sertifika Programlarında Görev Alan Eğitici Personelin Niteliği

Öğretmen yeterliklerinin eğitime etkisi her düzeyde yapılan araştırmalarda görülmektedir. ILO (International Labour Organization) ve UNESCO, öğretmenler ile ilgili uluslararası çalışmalar sonunda hükümetlere önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerden bazıları gerekli sayıda öğretmen yetiştirme sorunu kadar gerek duyulan yeterlikte öğretmen yetiştirme sorunudur. (Akyüz, 2003) Öğretmenin niteliği verilen eğitim niteliği belirleyen etkenlerin başında gelir. Bu sebeple bir öğretmenin yetiştirilme süreci ciddiye alınması ve önem verilmesi gereken bir zaman zarfıdır. Bu sebeple

öğretmenlere yönelik tüm eğitimlerde planlamanın iyi yapılması, eğitici personelin seçimi gibi unsurlara dikkat edilmelidir.

Kendilerine verilen eğitimin faydalı olduğu yönünde görüş bildirenler de katılımcı öğretmenlerin programın genelinde görev alan personele yönelik olarak beyan ettikleri fikirlerde farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir. Alan değişikliğinin iptali kararının verilmesi sonrasında MEB tarafından ortaya çıkan sorunun hızlı bir şekilde giderilmesi amacıyla düzenlenen eğitim programında illerde bulunan üniversitenin ilgili bölümü varsa o bölümle işbirliği yaparak bazı derslerin verilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bazı derslere ise ilde bulunan özel eğitim okullarının idarecileri ya da bu okullarda görev alan öğretmenlerin girdiği tespit edilmiştir. Bazı kurslarda ders veren personel olarak belirlenen özel eğitim öğretmenlerinin yeni atanmış kişiler olduğu bu öğretmenlerin 15-20 yıllık tecrübeye sahip öğretmenlere ders vermesi gibi durumlar ortaya çıkmıştır.

Hizmet içi eğitimin hazırlık çalışmaları sırasında yapılacak hata veya eksik bırakma durumu gelecekte uygulamanın verimi üzerine olumsuz etki yaparken bu aksaklık eğitsel programlama ve yönetim sırasında alınacak olumlu tedbirler ile giderilebilir (Özdemir ve Yalın, 1998: 41).

Araştırma bulgularına baktığımızda görüşleri alınan öğretmenlerin 6'sı derslere gelen akademik personelin kariyer ve donanım açısından yeterli kişiler olduğu noktasında görüş bildirmiştir. Katılımcılardan altısı görevlendirilen kişilerin alımla görevlendirilmiş yeterli deneyim ve donanıma sahip olmayan özel eğitim öğretmenleri olduğunu söylemiştir. Bunun yanı sıra 2 öğretmenin de kendilerine ders vermeye gelen alan mezunu öğretmenlerin kendilerine olumsuz ve önyargılı davrandıkları yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin kursları verecek kişilerin bu alanda belli bir yeterliğe ve donanıma sahip olan mümkünse akademik olarak kendilerinden daha yukarıda kariyere sahip bireyler arasından seçilmesi yönünde fikir belirttiği görülmektedir.

Çakır (2016) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların tamamı kişisel ve mesleki gelişim için hizmet içi eğitimlerin önemine vurgu yapılmış, bu eğitimlerin birçoğunun alanında uzman kişilerce verilmemesinin öğretmenleri etkileme ve güdüleme açısından eksik kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için eğitimlerin alan uzmanları tarafından verilmesi üzerinde durulmuştur. Bu açıdan bakıldığında iki araştırmanın eğitici personelde bulunması gereken nitelik bakımından örtüşüğünü göstermektedir.

5.8. Sertifika Programının bitiminde özel eğitim derslerindeki öğretim sürecine etkisi

Öğretmenlerdeki yeterlik algısı kişisel etkenleri temsil eder. Öğretmenlerin öğrencilerine ve ailelere güvenmesi, onlara güvenen bir çevre oluşturur. Öğretmenlerin akademik algısı da başarıyı oluşturan davranışları yaratır. (Bandura, 1997; Çoban, Demirtaş, 2011)

Öğretmenlerin bilgi eksiği, öğrencilerde olumsuz bir etki yapar. Öğretmenin konuyu öğrencilerine uygun yollardan sunması için o konuyu yeterli düzeyde anlaması gereklidir (Ball, 1990; Kösterilioğlu ve Kösterilioğlu, 2008).

Doğan (2009) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin %75'i hizmet içi eğitim öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini arttırdığı yönünde düşünce vermişlerdir. Öğretmenler bu ifadesi çalışmamızda aynı temayı içeren soruya verdikleri cevapla aynı doğrultudadır ve örtüşmektedir. Doğan tarafından yapılan çalışmada katılımcıların farklı alanlarda çalışan öğretmenlerden oluşmasının hizmetçi eğitim ile ilgili temadaki cevapları etkileyecek bir unsur olarak görülmemektedir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında katılımcıların %70'i sertifika programından sonra kendi eğitim öğretim süreçlerinde farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan biri BEP ve BÖP hazırlamada etkili olduğunu belirtirken 4 tanesi farklı yöntem ve teknikler kullanmaya başladığını söylemiştir.4 katılımcı tutumlarının değiştiği yönünde olumlu fikir beyan etmiştir.3 katılımcı ise kurs

öncesinde kullandığı yöntemleri kullanmaya devam ettiğini, programın gereksiz olduğunu ve bir değişiklik olmadığını söylemiştir. Bu yönden bakıldığında olumsuz fikir beyan eden katılımcıların kendilerini sınıf öğretmenliğinden sahip oldukları becerilerde yeterli görmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Aynı katılımcılar daha önceki kısımlarda da bazı alanlarda kendilerini özel eğitim alan mezunlarından başarılı gördüklerini ifade etmişlerdir.

5.9. Sertifika programlarında verilen eğitimin daha verimli olabilmesi

Araştırmamızda merkeze aldığımız 540 saatlik sertifika programı MEB tarafından planlanan ve uygulanan bir hizmet içi eğitim programıdır. Bu nedenle bu programın başarılı olmasını sağlayacağı düşünülen öneriler diğer hizmet içi eğitim programları için de geçerlidir. Bu nedenle içerik bakımından kendine has özellikler olsa da genel çerçevede değerlendirildiğinde katılımcılar tarafından üzerinde durulan hususların birçoğunun tüm hizmet içi eğitim faaliyetlerine uyarlanabilecek öneriler olarak tasavvur edilmesi daha faydalı olacaktır kanaatindeyiz.

Hizmet içi eğitim genel anlamda; üretim ve hizmette etkinliğin, verimin, kalitenin yükseltilmesi, ürünün üretimi ve tüketimi sürecinde meydana gelebilecek hataların ve kazaların azaltılması, maliyetlerin düşürülmesi, satış ve hizmet sunumunda nitel ve nicel yönden gelişmenin sağlanması, kârların yükseltilmesi, vergi gelirlerinin ve tasarruflarının artırılması amacıyla iş gücüne verilen temel meslek ve beceri eğitimi yanında iş görene çalışma hayatı süresince de bilgi, beceri ve davranış ve verim düzeyini yükseltici, plânlı eğitim etkinlikleridir (Öztürk, 1994).

Hizmet içi eğitim sayesinde görev başındaki öğretmenlerin zaman içinde çağın gerisinde kalan bilgileri tazelenir, zenginleştirilir, öğretmenlere yeni beceriler kazandırılmaya çalışılır. Böylece öğretmenlerin görevlerini daha etkili bir şekilde yürütebilmeleri için destek sağlanmış olur. Başka bir deyişle, öğretmenlere görevlerini devam ettirirken kendilerini geliştirme fırsatları sağlanması ancak hizmet içi eğitimle olmaktadır (Tekin-Ayas, 2005).

Katılımcıların sertifika programlarına yönelik olarak ortaya koydukları fikirlerin başında özellikle uygulamaya yönelik bir eğitim olması fikri gelmektedir. Bu yönde fikir belirten 4 öğretmen bu sayede teorik bilgileri uygulama ortamında nasıl kullanacakları konusunda daha somut verilere ulaşmayı amaçlamışlardır. Yine katılımcılardan 3'ü farklı engel türlerine sahip öğrencilerin gösterilmesi ve farklı türlerde okulların tanıtılmasını istemişlerdir. Böylece geniş bir yelpazeyi içine alan özel eğitim öğretmenliğinde karşılaşma ihtimali olan tüm öğrenci türleriyle ilgili fikir sahibi olacaklarını düşünmektedirler. Katılımcılardan üçü eğitici personelin akademik kariyer sahibi kişilerden oluşmasını tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Bu şekilde kendilerinden daha fazla bilgi ve deneyim sahibi olan kişilerce eğitime tabi tutulmuş olacaklarını düşünmektedirler. Ayrıca eğitimlerin daha katılımcı ve eğlenceli olabileceği yönünde fikir belirten katılımcılar da vardır.

Bu araştırma bulgularına göre katılımcı öğretmenlerin % 90'ı sertifika programı benzeri eğitim programlarının daha verimli nasıl olabileceği yönünde fikir beyan etmiştir. Fikirlerini daha çok araştırmanın merkezinde olan 540 saatlik sertifika programını baz alarak vermiş olsalar da genel olarak değerlendirildiğinde hizmet içi eğitimlerin iyileştirilmesi açısından önemli değerlendirmeler olarak görülebilir.

Güneş (2014) tarafından yapılan çalışmada katılımcılardan alan değiştirme süreci ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyacınız olduğunu düşünen alan değiştiren öğretmenlerin yaklaşık %60 ı hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmamızla elde edilen sonuç arasında aynı doğrultuda olması yönünden paralellik vardır. Güneş tarafından yapılan çalışmada alan değişikliği yapanlar arasında yan alana geçenlerin olması hizmet içi eğitime ihtiyacı azaltmamıştır. Bu yönden bakıldığında yan alan ile verilen eğitimin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir.

5.10. Sonuç ve Öneriler

5.10.1. Sonuç

Milli Eğitim Bakanlığının farklı aralıklarla çeşitli gerekçeler doğrultusunda gerçekleştirdiği alan değişikliği uygulamasının 2012 yılında çok büyük bir kitleyi etkileyecek şekilde yapılması bu uygulamanın kamuoyunda sanki ilk defa yapılmışçasına yankılanmasına sebep oldu. Oysaki Bakanlık bunu farklı dönemlerde ihtiyacın azaldığı bölümler için farklı branşlarda boşta kalan öğretmenleri atıl durumda bırakmamak mantığıyla yaptığını alan değişikliğinin tarihçesini incelediğimizde görüyoruz. Ek olarak Bakanlık bünyesindeki öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi adına gönüllü olarak farklı bir branşta lisans eğitimi almaları sonucunda yeni diplomalarına dayanarak alan değişikliği uygulaması yapıldığı da görülmektedir. 2012 yılında yapılan alan değişikliğinin tepki çekmesini sebeplerinden biri 50 bin civarında sınıf öğretmenin alan değişikliğinden çeşitli sebeplerle faydalanmalarıdır. Diğer sebep ise yan alan yapılan değişiklikler ve önkoşulsuz özel eğitim alanına yapılan değişiklikler olarak görülmektedir. Bu tepki neticesinde davalar açılmış ve özel eğitim alanına geçişlerde önce yürütmeyi durdurma daha sonra da iptal kararı verilmiştir. İptal kararı sonrasında MEB yapılan uygulamanın meşruiyetini sağlamak için 540 saatlik sertifika programları ile alan geçmek isteyen öğretmenlere yasal dayanak oluşturmuştur.

Yapılan bu çalışmada, sınıf öğretmenliğinden özel eğitim alanına alan değiştiren öğretmenlerin alan değişikliği sonrasında MEB tarafından kendilerine verilen sertifika programının yeni alanlarındaki yeterliklerine etkisi incelenmiştir. Çalışmada bu bağlamda, Bolu İli Merkez ilçesinde görev yapan 12 öğretmen üzerinde yarı yapılandırılmış görüşme ile betimsel bir araştırma yöntemi uygulaması yapılmıştır.

Örnekleme bakıldığında kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha fazla alan değişikliğine gitmiştir. Bunun pek çok nedeni olabileceği gibi, kadın öğretmenlerin sayısının fazla olması alan değişikliğini eş durumu gibi sebeplerden dolayı yapmalarının

etkili olduğu düşünülebilir. Bunun yanında sınıf öğretmenliğinde mesleki yaşamına başlamış olan kadınların özel eğitim alanını sınıf öğretmenliğine yakın hissetmesinden alan değiştirme tercihinde buldukları söylenebilir. Buna ek olarak atama ve yer değiştirme bakımından avantajları olan özel eğitim bölümünün tercih edilmesinde en önemli cazibe noktasıdır. MEB bünyesinde görev alan sınıf öğretmenlerinin özel eğitim alanında görev yapabilme imkanı öğretmenlerin daha rahat yer değiştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Alan değişikliği yapan öğretmenlerin ilk olarak özel eğitim sınıflarında göreve başlamaları alana dair karşılaştıkları engel düzeylerinin hafif olmasını sağlamıştır. Bu sebeple bazı öğretmenler orta ve ağır düzeyde olan öğrencilerle karşılaştıklarında önemli psikolojik sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Görev yaptıkları okul türüne bakıldığında alan değişikliği yapan öğretmenlerin d4 tanesi hariç özel eğitim hepsinin hafifi düzey öğrencilerin bulunduğu okulları tercih ettikleri bu sayede sınıf öğretmenliği formasyonu ile elde ettikleri yöntem ve tercihlerin kendilerine yettiği yönünde beyanda buldukları tespit edilmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin özel eğitim öğretmenliğinde çalıştıkları süreye bakıldığında 2012 yılından itibaren orta ve ağır düzeyde öğrencilerle çalışan öğretmenlerin aynı tür okullarda devam ettikleri belirlenmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin özel eğitim ve özel eğitime muhtaç öğrencileri ile ilgili değişiklik yapmadan önce sahip oldukları bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla oluşturulan soruya verilen cevaplardaki veriler incelendiğinde değişiklik öncesinde sınıflarında kaynaştırma olmasının öğretmenlerin alana dair hazırbulunuşluklarına olumlu etki edecek bir değişken olmadı görülmektedir. Ayrıca bu öğrencilere karşı zihinlerinde oluşan önyargıların toplumda bulunan diğer bireylerden farklı olmadığı görülmektedir.

Hangi alanda kendilerini daha başarılı gördükleriyle alakalı olarak sorulan soruya karılık verdikleri cevaptan hareketle elde edilen verilerde öğretmenlerin önemli bir bölümünün kendini her iki branşta da başarılı gördükleri konusunda tespit

yapılmıştır. Başarılı olmalarını neye göre değerlendirdikleri ile ilgili çıkarımlarda ise dönüt kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Dönütün sınıf öğretmenliğinde daha fazla ve hızlı olması katılımcıların ortak fikri olurken özel eğitimde çevresel dönütün ve öğrenciyi mutlu etmenin başarılı görünmede bir kıstas olduğu görülmektedir.

Alan değişikliği uygulamasının katılımcılar tarafından genelde atama konusunda kendilerine kolaylık sağladığı için olumlu karşılandığı sadece 3 katılımcının uygulamaya olumsuz bakmasından anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin genel itibariyle alan değişikliğini değerlendirirken kendilerinin eş durumu tayininden gelememelerini düşünerek uygulamanın bu olumsuzluğu ortadan kaldırması sebebiyle uygulamaya fazladan olumlu bir yaklaşım sergiledikleri fikrine ulaşılabilir. Katılımcılardan sadece ikisinin alan değişikliğini bilinçli yaptığını söylemesi de bunu desteklemektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun ortak kanaatte olduğu bir nokta ise alan değişikliğinin yapılırken belirli şartlarının olmasıdır. Burada aldıkları kurslarda karşılaştıkları bazı idarecilerin ve emekliliği gelmiş öğretmenlerin alan değişikliğini idareciliklerini devam ettirmek veya daha az öğrenci ile daha rahat etmek amacıyla yaptıklarına dair şahitlikleridir.

Özel eğitim alanına geçerken kendilerine hangi alanlarda bilgi verilmesi gerektiği sorusu sorulan katılımcılar engel türlerinin, öğrenci guruplarının ve okul türlerinin tanıtılmasını istedikleri görülmektedir. Ayrıca uygulamaya dair pratik bilgilerin verilmesinin de işlerini kolaylaştıracağı sonucuna ulaşmışlardır. Burada alan değiştirdiklerinde hiçbir bilgilendirme yapılmadan sınıfa girmeleri ve sınıfta yaşadıkları sıkıntıları anlatan katılımcıların bazıları yaşadıkları şok etkisinin ve çaresizliğin kendilerini uzun zaman etkisi altında bıraktığını belirtmişlerdir. Ön bilgilendirme ile bu durumla karşılaşılmayacağı ya da alan değişikliği yapılmayacağı yönünde bir sonuca ulaşılabilir.

Mahkeme kararıyla atamaların iptali sonrasında kağıt üzerinde eski alanlarına geçmelerine rağmen yine aynı özel eğitim sınıflarında ya da okullarında çalışmaya devam ettikleri görülen katılımcıların MEB'in bu garabeti gidermek için sertifika programını açtığını ve yasal dayanak oluşturulduğu görülmektedir.

540 saatlik programın katkısının katılımcıların %80'inde olumlu olduğu görülmüştür. Alana dair hiçbir bilgisi olmayan öğretmenlerin özel eğitimin temel bilgilerine sahip olmaları onları olumlu yönde etkilemiştir. Programda yer alan eğitici personel içerisinde yer alan akademik kariyerli eğitimcilere yönelik olumlu yaklaşım derslere giren özel eğitim öğretmenlerine gelince olumsuz yönde evrilmektedir. Burada bu kurlarda görevlendirilen özel eğitimcilerin genç ve tecrübesiz olması ya da alanda yeterli olmamalarının etkisi olduğu düşünülmektedir. Sertifika programı sonrasında öğretmenlerin ders işleyişinde farklılaşma olduğu tespit edilirken özellikle BEP ve BÖP hazırlamada önemli katkılar görüldüğü tespit edilmiştir. Bu tip bir sertifika programının daha etkili ve verimli olabilmesi için öncelikle eğitici personelin kalitesi önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra teorik derslerin sınıflarda yapılan öğretim üzerindeki etkisinin kısıtlı olması uygulamaya dönük çalışmalara ağırlık verilmesi fikrini öne çıkarmaktadır.

Alan değişikliği uygulaması içerisinde en çok sorunun yaşandığı alanlardan birisi özel eğitim alanıdır. Buradaki sorunların kaynağı hem alana geçen öğretmenlerin yaptıkları ya da yapmak zorunda kaldıkları tercih hakkında bilgi sahibi olmamalarıdır. Bilgi sahibi olmadıkları bir alanda faydalı olmanın imkanı tartışılmaya muhtaç bir konudur. Özel eğitim alanında ne ile karşılaşacakları hakkında bilgileri, tahminleri olmayan büyük bir grup öğretmen bir gün kalktıklarında gittikleri okulun ilgili sınıfında karşılarına çıkan öğrenciye neyi nasıl öğreteceğini bilemeyip bocalama, şok ve çaresizlik gibi birçok aşamayla karşılaşmıştır. Araştırma çerçevesini oluşturan 540 saatlik sertifika programının bu konular üzerinde öğretmenlere ne gibi kolaylıklar sağladığı noktasında yukarıda tespitlerimizi sıraladık. Araştırmaya katılan öğretmenlerin alan değişikliği uygulamasına olumlu baktıkları fakat bu değişiklik yapılırken mutlaka birtakım nitelikli eğitimlerin yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Özellikle teorinin derslerde kendilerine fayda sağlamamasından dolayı yaşadıkları sorunları giderecek önemli uygulamaya dönük bilgilerin verilmesinin de önemini vurgulamışlardır. Alan değişikliği uygulamasının lisans düzeyinde ikinci üniversitesi bitirenlere yapılması veya alanda yetişmiş personel yoksa 20 yılını doldurmamış öğretmenlerden seçilmesi gerektiğini belirten katılımcılar da olmuştur.

Araştırma neticesinde tespit edilen eksikliklerin giderilmesine yönelik şu önerilerde bulunulmuştur.

5.10.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına bakılarak araştırma yapmayı düşünen akademisyenlere, araştırmacılara, alan uzmanlarına ve öğretmenlere araştırmaya dair birtakım önerilerde bulunulabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Üniversitelerde alan değişikliğinden sonra verilecek sertifika programları için bir eğitim programı taslağı ve belirli kriterler getirilmeli.
2. Üniversitelerdeki çift anadal programları desteklenmelidir.
3. Bakanlık, alan değişikliğini gündeme getirmeden önce alan değişikliğini düşünen öğretmenlere eğitim vermeli ve bu eğitim akabinde sınav yapıp başarılılara alan değiştirme hakkı vermelidir.
4. Alan değişikliği sonrasında, değişiklik yapan öğretmenlere yeni alanlarında en az bir yıl hizmet içi eğitim verilmeli. Hizmet içi eğitim bitiminde gereken yeterlik sınavlarında başarılı olanlar yeni alanlarına devam ederken başarısızların da eski alanlarına dönüşü sağlanmalıdır.
5. Yeni alanında kendini yeterli, başarılı bulmayan ve mutsuz hisseden öğretmenlere eski alanlarına dönüş hakkı tanınmalıdır.
6. Alan değişikliği için bir takvim belirlenerek, alan değişikliği yapacak öğretmenlere zihinsel hazırlık zamanı tanınmalıdır.
7. Alan değiştirenlere belirli bir süre için tecrübeli öğretmenler içerisinde danışma öğretmen atanmalıdır.
8. Alan değiştirenler dönem dönem hizmet içi eğitime alınarak, geçiş yaptıkları alanla ilgili kurs ya da seminerler verilmelidir.

İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler

- 1.Yapılan araştırma Bolu ili ile sınırlı olduğu için Türkiye genelini yansıtmayabilir. Bu sebeple daha değişik bölgelerde, il ve ilçelerde benzer çalışmalar yapılarak daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabilir.
2. Sertifika programlarının niteliğini gözlemeyerek sonuçları ortaya çıkaran araştırmalar yapılabilir.

Karar Verici ve Kanun Koyuculara Yönelik Öneriler

- 1.Bakanlık üniversiteler işbirliği ile üniversitelerdeki özel eğitim derslerinin saatleri artırılmalı ve daha kaliteli eğitim süreci amacıyla çalışmalar yapılmalıdır.
2. Alan değişikliği yapan öğretmenler, alandan gelen tecrübeli denetim elemanlarınca düzenli takip edilmeli, rehberlik ve yardımda bulunulmalıdır.
3. Alan değişikliği ikinci üniversiteyi bitirip lisans düzeyinde eğitim alanlar için yıllık çalışma takviminde belirlenen dönemlerde rutin olarak yapılmalıdır.
4. MEB hizmet içi faaliyetleri planlarken belirli dönemlerde yenileyici eğitimlere alarak personelin bilgi birikimini tazelemelidir.
5. Kendini geliştirmek amacıyla lisans, yüksek lisans ve hizmet içi eğitimlere devam eden öğretmenlerle ilgili maddi ve manevi olarak motive edici düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. E., Büyüköztürk, Ş., Demirel, F., Karadeniz, Ş., Kılıç Çakmak, E. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (15. basım). Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Akbaş, T. T. (2010). *Örgütsel etik iklim, kişi-örgüt uyumu, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi; görgül bir araştırma*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Akbaşlı, S. ve Üredi, L. (2014). Eğitim Sistemindeki 4+4+4 Yapılanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi (JTEE)*, 3(1), 109-136.
- Akçamete, G. ve Kaner S. (1999). *Cumhuriyetin 75. yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları*. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk. No: 2, (s. 395- 405). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. Ankara.
- Akkaş, S. (2017). “Özel Eğitim Ve Oçem Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu” *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi Cilt:1, Sayı:1, 2017, s.53-65*.
- Akyıldız, S. (2017). “Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı:39 s: 141-175*
- Akyüz, Y. (2001). *Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi*. Genişletilmiş 8. basım. Alfa. İstanbul.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk Eğitim Tarihi* (11. baskı). Pegem A. Yayıncılık. Ankara.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi: M.Ö 1000 – M.S. 2009*. (15. Baskı). Pegem Akademi. Ankara.

- Aladağ, E., Feyzioğlu, B., Kiremit, H. Ö., Koruklu, N. (2013). Öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.25(3), s. 119-137.
- Alkan,İ.(2018). ”*Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Özyeterlilikleri Açısından İncelenmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı,Hatay.
- Aslan. G., ve Aslan. G. (2014). *Zihin Engelli Bireylere Eğitim Veren Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi* (Tokat İli Örneği). Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi. Cilt:4, Sayı:2, Ekim 2014.
- Ataç, E. (2003). “21. Yüzyılda Öğretmen Eğitimi: Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Değerlendirilmesi” konulu panelde yaptığı açılış konuşması.18 Nisan 2003/Anadolu Üniversitesi-Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 13, Sayı 2, s, 1-31.
- Ataman, A. (1997). Türkiye’de özel eğitime yeni yaklaşımlar. *Millî Eğitim Dergisi*, 136, ss.22-23.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (1. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydemir, H. (2013). *Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aydemir, H., Diken, İ., K., Yıkmış, A., Aksoy, V., Özokçu, O. (2015). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 68-86.
- Aydın, R. (2007). “Türkiye’de Eğitimle İlgili Yapılan Bilimsel Toplantılarda ve Millî Eğitim Şûralarında Ele Alınan Öğretmen Sorunları ile Millî Eğitim Bakanlığı’nın Politika ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi (1980– 2004)”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara.

- Aydın, A., Baskan, G. A. (2006). Türkiye'deki Öğretmen Yetiştirme Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 15, Sayı 1*, s.35-42.
- Balay, R. (2000). *Yönetici ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık*. Ankara: Nobel YayınDağıtım.
- Baltaoğlu M , Sucuoğlu H, Yurdabakan İ. (2015). ''Öğretmen Adaylarının Öz-yeterlik Alguları ve Başarı/Başarısızlık Yüklemeleri: Boylamsal Bir Araştırma'' İlköğretim Online,(2015).[Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> , 14(3), 803-814.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. Psychological review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Başaran, İ. (2000). *Örgütsel davranış*. Feryal Yayınevi. Ankara.
- Başgöl, M.(2017). ''Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi'' Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Amasya.
- Batu, Kırcaali-İftar, Uzuner.(2004).'' Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri'' Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2004, 5 (2) 33-50.
- Baykara Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Baykoç Dönmez, N. (2010). *Öğretmenlik Programları için Özel Eğitim*. (1.Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Beyhan, N. (1997, Nisan). *Sınıf öğretmenliğinin meslekleşme sorunları. Eğitim Sempozyumu Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler*. D.E.Ü Buca Eğitim Fakültesi, İzmir. 149-155
- Biçer, M. (2013). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki doyumları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (15. basım). Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Bümen, N. T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G. ve Acar, V. (2012). “Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler”. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(194): 31-49.
- Büyüköztürk, Ş. (2005), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (5.Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün E, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.
- Cora,N.(1997).“*Zihinsel engellilerin eğitimleri alanında çalışan öğretmenlerin yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi*” Yüksek Lisans, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çakır. Ö,(2016)’’ Bilgi ve İletişim Teknolojileri İçerikli Hizmetçi Eğitimlerin Verimliliğine Etki Eden Faktörler’’ Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005).Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çetin. Ç. (2004). Özel Eğitim Alanında Çalışmakta Olan Farklı Meslek Grubundaki Eğitimcilerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2004, 5 (1) 35-46.

- Çepni, S., Cerrah, L. ve Bacanak, A. (2002). “*Sınıf Öğretmenliği Yapan Fen Öğretmenlerinin Branş Öğretmenliğine Dönüş Nedenleri ve Döndüklerinde Karşılaştıkları Sorunlar*”, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 16 – 18 Eylül, Ankara.
- Çiftçi. H., D. (2015). *Özel Eğitim Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Yetkinlik ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Mediterranean Journal of Humanities mjh.akdeniz.edu.tr V/1, 2015, 221-241.
- Çiftçili, V. (2007).*Dershane öğretmenlerinin öğretmen yeterlilik düzeyleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çitil, M. (2009). *Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkiye’de özel eğitim (1923-2007)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çolak. M, ve Çetin. C,(2014).’’Öğretmenlerin Engelliliğe Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma’’ *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:29, Sayı:1, Yıl:2014, ss. 191-21*.
- Demir, M. K. ve Arı, E. (2013). *Öğretmen sorunları-Çanakkale ili örneği*-. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 32(1), 107-126.
- Doğan. O,(2009). ’’*Hizmetiçi Eğitime Katılımın Eğitim Öğretim Sürecine Etkisi ile İlgili Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*’’, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ersözlü Z. N., Maviş F. Ö., Özel Ö., Kürşadoğlu A., E. (2014). Alan Değişikliği Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Geçtikleri Alanla İlgili Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi Temmuz, 2014, Cilt 3,Sayı,1,s.8- 23*.
- Girgin G., ve Baysal A. (2005). Zihinsel Engelli Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi Ve Bazı Değişkenler (İzmir Örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. ISSN: 1301-0085.
- Gökçer, N. (2014). 2012 yılında alan değişikliği yapan öğretmenlerin yeni alanlarına ve uygulamaya ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 22 (3), 1187-1208.

- Günbayı, İ. (2000). *Örgütlerde İş Doymu ve Güdüleme*. Özen Yayıncılık. Ankara.
- Günbayı, İ. ve Toprak, D. (2010). *İlköğretim Okulu Sınıf ve Özel Sınıf Öğretmenlerinin İş Doymu Düzeylerinin Karşılaştırılması*. İlköğretim Online, 9(1), 150-169.
- Gündoğdu, G. B. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin iş doymu ve mesleki tükenmişlik düzeyleri üzerine bir çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Güneş, V.(2014). ”Alan Değişikliği Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çok Boyutlu Çözümler (Bayburt İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İncir, G. (1990). *Çalışanların İş Doymu Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Karadağ, N. (2013). *Tükenmişlik ve iş doymu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karahan, Ş. ve Balat G., U. (2011). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Eğitimcilerin Öz-Yeterlik Algılarının ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 29 (Ocak 2011/I), s. 1-14.
- Karataş, S, Güleş, H. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Tatmini İle Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişki. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2010) 3/2*, 74-89.
- Karasu, Mutlu, (2014). Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 2 Sayı:1*
- Karayağz.K,(2018)'' İlkokul Öğretmenlerinin Kurumsal Aidiyet Algısı ve Mesleki Yeterlilik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi'' Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Kartal, Ş. (2006). *Alan ve Alan Dışından Atanan Sınıf Öğretmenlerinin İş Tatmini Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi* (Nevşehir İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Kargın, T. (2003). Cumhuriyet'in 80. Yılında Özel Eğitim. Erişim tarihi: 29.05.2017, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Millî_Egitim_Dergisi/160/kargin.htm.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2).
- Kaya, S., Şahin, H., Fırat, A., Maden, Ö., Eruçar, İ.O., Ceren, A. (2013). "2012-2013 Eğitim Öğretim Yılında Alan Değiştiren Öğretmenlerin Yeni Alanlarına Yönelik Memnuniyet Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 2/2 2013*, s. 302-335.
- Kaynak, T. (1990). *Organizasyonel Davranış ve Yönlendirilmesi*. Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Kilimci,S.(2006)'’ *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*’’Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı,Adana
- Koçak, V.(2014).’’*Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) Kademe III’de Görev Yapan Özel Eğitim Alan Öğretmeni ve Alan Dışı Öğretmenlerin Mesleki Yeterliklerinin İncelenmesi*’’ Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya
- Korkmaz, İ. ve Serin, M.K.(2014). Branş değiştiren sınıf öğretmenlerinin yeni durumlarına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 497-514.
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin öz yeterlik ve kolektif yeterlik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 195-227.
- Kuşdil, E., Bayram, N., Aytaç, S., Bilgel, N. (2004). *Çalışma Yaşamında Bireylerin Yaptıkları İşe İlişkin Duygularının İş Stres Tepkileri Üzerine Etkisi* (erişim tarihi 14.02.2017).
- Matsumoto, K. (1986). *Expected Style of In Service Programs for Teachers, Objectives*, Japan.

- MEB. (2000). *2001 Yılı Başında Milli Eğitim*, Ankara.
- MEB (2005). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼'n¼n 19/10/2005 tarih ve 64853 sayılı yazısı.
- MEB. (2005). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği.
- MEB (2006). Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri. Ankara: Devlet Kitapları M¼d¼rl¼đ¼ Basımevi.
- MEB. (2006). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. Ankara.
- MEB (2006). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼'n¼n 12/12/2006 tarih ve 100048 sayılı Alan Değişikliği Genelgesi.
- MEB (2007). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼'n¼n 01/06/2007 tarih ve 33115 sayılı Alan Değişikliği Genelgesi.
- MEB (2008). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼. Öğretmenlerin Alan Değişikliği Kılavuzu.
- MEB (2009). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼. Öğretmenlerin Alan Değiştirme Kılavuzu.
- MEB (2010). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼. Öğretmenlerin Alan Değiştirme Kılavuzu.
- MEB (2011). Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼. Öğretmenlerin Alan Değiştirme Kılavuzu.
- MEB.(2012). *12 yıl zorunlu eğitim, sorular-cevaplar*. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf (erişim tarihi 23.02.2017).
- MEB. (2012). *Özel eğitim kurumları yönetmeliği* (Sayı: 28296). Ankara: Resmî Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). *İl İçi Alan Değişikliği Kılavuzu* [Online:http://ikgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_09/20090523_2012_ilici_alan_degisikligi_kilavuzu.pdf] 20.04.2019 tarihinde erişildi.
- Orhan, N. (2013). *Aday öğretmenlerin mesleki tutumları ve iş doyum düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eyl¼l Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼, İzmir.
- Önc¼l, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözl¼đ¼*. MEB Yayınları, İstanbul.
- Özçelik, D. A. (2010). *Eğitim Programları ve Öğretim* (1. Baskı). İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Özer, B., Tüysüz, C., Bozkurt, N. ve Özdemir, S. (2013). Branş Değişikliğiyle Yan Alanlarına Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Bu Değişime İlişkin Görüşleri: Hatay İli Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(15), 265-290.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin Öz Yeterlik Alguları İle Sosyal Bilgiler Benlik Kavramları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. Edirne.
- Özkan, M.,'' *Hizmet İçi Eğitim Programlarının Oluşturulmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*'' Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları* (Analiz no:17).Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, Ankara.
- Özsoy, Y. (1990). *Türkiye'de Özel Eğitim*. Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi.
- Pektaş, H. (2008). *Zihinsel Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı Özel Eğitim Programlarından ve Farklı Programlardan Mezun Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Kullanma Durumlarının Saptanması*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Ankara
- Potur, E., Demir B, S. (2015). *4+4+4 yeni eğitim sistemi ile birlikte sınıf öğretmenliğinden sosyal bilgiler branşına geçiş yapan öğretmenlerin yeterlikleri*. The Journal of Academic Social Science Studies. 34, 345-356.
- Resmî Gazete (1992). Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. Kanun No:3797 Sayı: 21226.
- Resmî Gazete (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. Kanun No: 1739 Sayı: 14574
- Resmî Gazete (2003). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Sayı: 25212
- Sağlam, M. (1999). *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1147, Eskişehir.

- Scheeren, J. & Hendriks, M. (2009). *Teachers' Professional Development In Europe: Results.From Earlier Studies*, Chapter 3, s: 33-44. (Editor: Jaap Scheerens). Teachers' Professional Development: Europe in international comparison, A secondary analysis based on the TALIS dataset. EU OECD. University of Twente: Enschede, The Netherlands.
- Sıcak A., Arslan A., Burunsuz E. (2015). Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi. Vol: 3, No: 2* (2015).
- Silver, S. (1984). In-Sevice Education for Special Education Teachers in Rural Areas, California.
- Sivrikaya, T. ve Yıkılmış, A. (2016). *Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Özel Eğitim Mezunu Olan ve Olmayan Öğretmenlerin Öğretim Süreciyle İlgili Gereksinimleri*.
- Şahin, F., ve Şahin, D. (2012). Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyinin Belirlenmesi. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi, Sayı 2, 2012,275-294*.
- Şimşek, Ş., Akgemci, T. ve Çelik, A. (2003). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. (3. Baskı) Konya.
- Timuçin, E.U. (2001). *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Yapabildiklerine Göre Hazırlanarak Sınıf Öğretmenlerine Verilen Öğretim Planının Ders Amaçlarını Gerçekleştirme Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uğur, A. (2015). *Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenler İle Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Uygun, S. (2012). *Basında öğretmen sorunları*. Milli Eğitim Dergisi, 41(194),72-90.
- Yalçın, S., B. ve Bek, H. (2010). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin mesleki yeterlilik algısı ile iş doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. Sayı:3, s 55-70*.

- Yalınkılınç, Y.K. (2016). “Alan Değişikliği Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Mesleki Güçlükler” Yüksel Lisans, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilimdalı Sosyal Bilimler Bilim Dalı.Kütahya
- Yeşilyurt, E. ve Çankaya, İ. (2008). Sınıf Yönetimi Açısından Öğretmen Niteliklerinin Belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7, Sayı:23, (274-295)*.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz Yeterlik Alguları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 12 Sayı: 45 (088-104)*
- Yıkılmış, A., Özak, H., Acar, Ç., Karabulut, A. (2015). Öğretmen adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmenleri ve uygulama sınıflarına ilişkin görüşleri *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı), 297-306*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (1. Baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yılmaz, H. ve Kocasaraç, H. (2010). Hizmetiçi öğretmen eğitiminde yeni bir yaklaşım: Yenilikçi öğretmen programı ve değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 51-64*.
- Yılmaz, M.(2018). “Alan Değişikliğiyle Özel Eğitim Okullarında Çalışan Sınıf Öğretmenleri ile Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Düzeylerinin Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

EKLER

Ek-1. Uygulanan Görüşme Formu

Ek-2. Özel Eğitime Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Betimsel İndeksi

Ek-3. Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğünün İzin Onayı

Ek-4. Etik Kurul İzin Onayı

Ek-5. 540 Saatlik sertifika programı ile ilgili resmi yazı ve planlar

Ek-6. Tez İsim değişikliği Tutanağı

Ek-1. Uygulanan Görüşme Formu

540 SAATLİK SERTİFİKA PROGRAMIYLA ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİNE GEÇEN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM ALANIYLA İLGİLİ YETERLİKLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sayın Öğretmen,

Bu görüşmenin amacı, alan değişikliği öncesi ile alan değişikliği sonrasındaki özel eğitim hakkındaki görüşleri üzerinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanıyla ilgili yeterliliklerine ne gibi fayda sağladığına ilişkin görüş ve beklentilerinizi tespit etmektir. Görüşleriniz yalnızca bu araştırma için kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Formda açık uçlu sorular yer almaktadır. Araştırmada size kod isimler verilecektir. Soruları içtenlikle yanıtlayacağınıza inanıyorum. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ahmet Tursun

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaşı:

Mesleği:

Eğitim Durumu:

Önceki Branşı:

Önceki branşında kaç yıl çalıştı:

Alan değişikliğinde bulunma sebebi:

Özel eğitim öğretmenliğinde çalıştığı süre:

Özel eğitimde çalıştığı öğrencilerdeki engel türü veya türleri:

GÖRÜŞME SORULARI

1-Özel eğitim ve özel gereksinimli çocuklar hakkında alan değişikliği yapmadan önceki düşünceleriniz nelerdir?

2-Sınıf öğretmenliği ve özel eğitim öğretmenliğini karşılaştırdığınızda hangisinde neden daha başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz ?

3-MEB tarafından gerçekleştirilen alan değişikliği uygulaması hakkında düşünceleriniz nelerdir?

4-Özel eğitim alanına geçerken özel eğitimle ilgili hangi alanlarda bilgilendirme yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

5-Mahkemenin özel eğitim alanına geçişleri uygun bulmayıp yürütmeyi durdurmasından sonra MEB'in sorunu çözmek için neler yaptığını düşünüyorsunuz?

6-540 saatlik sertifika programı ve 540 saatlik sertifika programının özel eğitim alanında çalışmaya başlayan sınıf öğretmenlerine katkısı hakkında düşünceleriniz nelerdir?(tutumlar, öğretim becerileri, program hazırlama gibi)

7-540 saatlik sertifika programlarında görev alan eğitimci personelin niteliği hakkında neler düşünüyorsunuz.

8. Sertifika programının bittiğinde özel eğitim derslerinizi işlerken kendinizde ve yöntemlerinizde değişiklik olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir?

9.Sertifika programlarına yönelik önerileriniz nelerdir?

Ek-2. Özel Eğitime Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Betimsel İndeksi

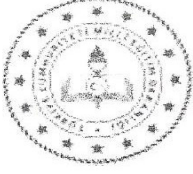
Bağlam Kayıtları	Betimsel Bilgiler	Betimsel İndeks	Görüşmeci Yorumu
Tarih:20.03.2019 Bilgi Veren Kişi:Hasan Kaset no:10 Görüşme Süresi:5 dk 12 sn. Sayfa No:			
	1		
	2		
	3		
	4 Yaşım 39		
	5		
	6 Öğretmenim		
	7		
	8 Lisans Mezunu		
	9		
	10 Sınıf Öğretmenliği		
	11	Öğretmene ait demografik bilgiler	Görüşmeci beklenen şekilde cevap verdi.
	12		
	13 8 yıl çalıştım.		
	14		
	15		
	16 Eş özründen yararlanabilmek için.		
	17		
	18		
	19		
	20 7. senemi çalışıyorum.		
	21		
	22		
	23		
	24 Hafif düzey zihin engelli genel olarak bu şekilde. Evet. Ayrıca otizmli öğrencilerimiz de oldu, zaman zaman.		
	25		
	26		
	27		
	28		
	29		
	30		
	31	Özel eğitim ve özel gereksinimlilere yönelik hazırbuluşluk bilgileri	Görüşmeci beklenen şekilde cevap verdi.
	32 Bu konu hakkında hiçbir		
	33 bilgim yoktu, daha önce de		
	34 karşılaştığım bir bölüm değildi		
	35 zaten yani bunlar.		
	36		
	37		
	38		
	39		
	40		
	41 Sınıf öğretmenliğinde daha başarılı olduğumu düşünüyorum. Çünkü eeeee	Öğretmenlerin kendilerini	Görüşmeci
	42		
	43		

44	bunun eğitimini aldım. 4 yıl	başarılı	beklenen
45	boyunca aldım. E e e e e	gördükleri	şekilde cevap
46	ayrıca öğrencilerimden sınıf	alanla ilgili	verdi.
47	öğretmenliğinde	görüşlerini	
48	öğrencilerinden geri dönüt	içeren bilgiler	
49	alabilirken özel eğitimde böyle		
50	bir durum yok ama zor evet		
51	çok zor olduğu için hatta		
52	imkansız olduğu için.		
53			
54			
55			
56			
57			
58	Eeee Milli Eğitim Bakanlığı		
59	bizim eş durumundan tayin		
60	olabilmemiz için eee bunu		
61	açtı.Bundan dolayı		
62	memnunum.	Öğretmenlerin	Görüşmeci
63		alan değişikli	beklenen
64		uygulanmasına	şekilde cevap
65		yönelik	verdi.
66		görüşlerini	
67	Ayneye öyle ortadaki	içeren bilgiler	
68	mağduriyetin giderilmesi		
69	amacıyla açılmış ve bunu		
70	destekledim yani.		
71			
72			
73			
74			
75			
76	Özel eğitimde en çok aslında	Alan değişikliği	Görüşmeci
77	yaşadığım şey dil ve konuşma	sürecinde	beklenen
78	problemi ve eeee özel eğitim	branşa yönelik	şekilde cevap
79	konusunda iyi eğitim almış ve	ihtiyaç	verdi.
80	bu iyi eğitimi de bize	duyulanlara ait	
81	anlatabilecek kişilerin eee	bilgiler	
82	olması.		
83			
84			
85			
86			
87			
88			
89			
90	Eee Milli Eğitim Bakanlığı	Mahkeme	Görüşmeci
91	540 saatlik bir sertifika	kararıyla	beklenen
92	programı açtı.Eee bununla	durdurulan alan	şekilde cevap
93	ilgili işte biz kurslar aldık	değişikliğine	verdi.
94	,eğitimler aldık, bu eğitimler	yönelik	
95	sonucunda da işte programı	yapılanlara ait	
96	tamamlayıp tekrar	bilgiler	
97	başvurumuzu yaptık.		
98			

99			
100			
101			
102			
103	Şimdi 540 saatlik sertifika		
104	programını bence yetersizdi	Sertifika	
105	çünkü hani öğretmenlik bir de	programının	Görüşmeci
106	özel eğitim ayrı bir özen	yeterliğine	beklenen
107	isteyen bir bölüm o yüzden.	yönelik bilgiler	şekilde cevap
108	hani bunu 540 saatlik.Eee hani		verdi.
109	üniversitede eğitim almak		
110	daha iyi olurdu,		
111			
112			
113	Aynen öyle 540 saatlik		
114	eğitimin yeterli olduğunu		
115	düşünmüyorum açıkçası.		
116			
117			
118			
119			
120	Eee şimdi bu kursu biz birkaç		
121	defa ve çeşitli öğretmenlerden		
122	aldık,Tabiki şimdi	Sertifika	
123	üniversitedeki öğretmenlerden	programındaki	
124	aldığımız çok çok etkiliydi,eee	eğitici	Görüşmeci
125	hani bunun dışındaki	personelin	beklenen
126	eğitimcilerimiz de iyi	yeterliğine	şekilde cevap
127	niyetliydi.Eee öğretmen	yönelik bilgiler	verdi.
128	arkadaşlardan aldık özel		
129	eğitim bölümü mezunu		
130	öğretmen arkadaşlar iyi		
131	niyetlilerdi fakat bu işin		
132	uzmanlığı bana göre çok iyi		
133	değildi uzmanlıkları.		
134			
135			
136	Aynen öyle bize de çok fazla		
137	katkısı olmadı açıkçası.		
138			
139		Sertifika	
140		programından	
141		sonra öğretim	Görüşmeci
142		sürecinde	beklenen
143		meydana gelen	şekilde cevap
144	Aynen yöntemlerimiz	değişikliklere	verdi.
145	değişti.Bu sertifika	yönelik bilgiler	
146	programında zaten en çok		
147	üstüne düşülen şey öğretim		
148	teknik ve yöntemleri idi. Özel		
149	Eğitimde de sınıf öğretmenliği		
150	ile kıyasladığımızda da		
151	örneğin özel eğitimin öğretim		
152	teknik ve yöntemleri çok çok		
153	farklı. O yüzden özellikle		
154	yöntem ve teknikleri hakkında	Sertifika	Görüşmeci
155	olumlu şeyler geliştirip	programlarının	beklenen

156	düşüncelerimiz değişti, yani	daha etkili	şekilde cevap
157		olmasına	verdi.
158		yönelik	
159	şimdi sertifika programlarında	önerileri içeren	
160	540 saat eğitim bence az	bilgiler	
161	konusunda uzman kişilerin		
162	eğitim vermesi gerekmekte		
163	eee ayrıca hani e dil ve		
164	konuşma güçlüğü, en çok		
165	karşılaşılan problemlerden bir		
166	tanesi bu konuda da özel		
167	eğitimli kişilerin ders		
168	vermesini istiyoruz.		

Ek-3. Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğünün İzin Onayı

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.8089506
Konu : Araştırma İzni
(Ahmet TURSUN)

22/04/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Abant İzzet Baysal Üniversitesinin 18.04.2019 tarih ve 7864474 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22.08.2017 tarih ve 35558626-10.06.01-E.12607291 (2017/25) sayılı genelgesi.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihinsel Engelliler Eğitimi Bilimi Dalı yüksek lisans öğrencisi Ahmet TURSUN'un "540 Saatlik Özel Eğitim Sertifikası İle Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi" konulu araştırma çalışmasına veri sağlamak amacıyla Müdürlüğümüze bağlı Ekteki listedeki okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenlerine anket uygulama talebine ilişkin ilgi (a) yazı ve ekleri incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimi ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretimin aksatılmaması kaydıyla ve ilgi (b) Genelge doğrultusunda uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yasin TEPE
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/04/2019
Ahmet ATILKAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi (a) Yazı (26 sayfa)

Ek-4. Etik Kurul İzin Onayı

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ahmet TURSUN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim ABD

Sayın **Ahmet TURSUN,**

“540 Saatlik Sertifika Programı İle Özel Eğitim Öğretmenliğine Geçen Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanıyla İlgili Yeterlilikleri Hakkında Görüşlerinin Değerlendirilmesi” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/101) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhal Demirci (Üye)

Ek-5. 540 Saatlik Özel Eğitim Sertifika Programı ile İlgili Resmi yazılar, Esaslar ve Planlar

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Sayı : 43501582/774.01/177694
Konu: Zihinsel Engellilerin Eğitimi
Kursu

14/01/2014

VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

- İlgi: a) 06.04.1995 tarih ve 22252 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği,
b) Talim ve Terbiye Kurulunun 12.02.2012 tarihli ve 5510 sayılı mütalaaası,
c) Talim ve Terbiye Kurulunun 05.12.2013 tarihli ve 198 sayılı kararı,
d) Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün 10.02.2013 tarihli ve 43501582/774.01/993869 sayılı yazısı,
e) Danıştay 2. Dairesinin 12.04.2013 tarihli ve E: 2012/12121, 25.09.2013 tarihli ve E: 2012/11933 sayılı kararları,
f) İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü’nün 11.12.2013 tarihli ve 68898891/903/3794336 sayılı yazısı,
g) Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün 20.12.2013 tarihli ve 43501582/774.01/3924194 sayılı yazısı.

2012 yılında eğitim sisteminde yapılan değişiklikler sonucunda sınıf öğretmenliğinde oluşan fazlalığın giderilmesine yönelik olarak Talim ve Terbiye Kurulu’nun 12.02.2012 tarihli ve 5510 sayılı mütalaaası çerçevesinde sınıf öğretmenlerine istemeleri halinde ve daha sonra hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmek üzere Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliğine veya Teknoloji ve Tasarım öğretmenliğine alan değişikliği imkân verilmektedir.

Bu amaçla ilgi (d) yazınıza ile alan değişikliği yapan öğretmenlerinize yönelik 17-28 Haziran 2013 ve 02-13 Eylül 2013 tarihlerinde 160 saatlik "Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu"ları gerçekleştirilmiştir. Ancak açılan davalar sonucunda, Danıştay İkinci Dairesinin 12/04/2013 tarihli ve E: 2012/12121 sayılı kararıyla il içinde alan değişikliği Kılavuzunun bu bölümünün, Danıştay İkinci Dairesinin 25/09/2013 tarihli ve E: 2012/11933 sayılı kararıyla da iller arasında bütür durumundan yapılan alan değişikliği işleminin yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

Talim ve Terbiye Kurulunun 05.12/2013 tarihli ve 198 sayılı kararı ile 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı kararına eklensin Geçici 9 uncu maddede "Sınıf Öğretmeni olarak görev yapmaktaki ileri 540 saatlik "Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği Eğitim Programı"nu başarıyla tamamlayanlara Zihin Engelliler Sınıfı öğretmenliği, eğitim kurumlarından isteyecekleri görev alan değişikliği yapılabilir hükmüne yer verilmiştir.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Millî Eğitim Cad. 604 Katlı/ANKARA
Elektronik Adı: www.oyegm.meb.gov.tr
E-posta: ozg_meb@kocnet.net.tr

Ayrıntılı bilgi için F. Memiş,
Tel: (0312) 411 50 30-4077
Faks: (0312) 410 62 74

Bu kapsamda, ilgili öğretmenlere yönelik zihinsel engellilerin eğitimlerini 540 saate tamamladıkları kursları düzenlenecektir. Bu kurslara yönelik uygulama esasları ve programları ekte yer almaktadır.

Yazınıza ve ekleri Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün <http://oyegm.meb.gov.tr> adresinde yayımlanmıştır.

Herhangi bir aksaklığa meydan vermeden söz konusu hizmetiçi eğitim faaliyetinin gerçekleştirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Ali YILMAZ
Bakan a.
Genel Müdür V.

EKLER:

- EK-1 Uygulama Esasları
EK-2 Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 2 Programı
EK-3 Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 3 Programı
EK-4 Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 4 Programı
EK-5 Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu Kataloğu Değerlendirme Formu

DAĞITIM:
Gereği
B Planı

EK-1

ZİHİNSEL ENGELLİLERİN EĞİTİMİ KURSLARI (540 SAAT) UYGULAMA ESASLARI

1. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursları ilgi (a) yönetmelik kapsamında mahalli olarak il merkezlerinde veya gerekli görüldüğünde ilçe merkezlerinde düzenlenecektir.
2. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına;
  - 17-28 Haziran 2013 tarihinde 1. Dönem kursunu başarı ile tamamlayanlar,
  - 17-28 Haziran 2013 tarihinde 1. Dönem ve 02-13 Eylül 2013 tarihinde 2. Dönem kursunu başarıyla tamamlayanlar,
  - Daha önce 150-160 saatlik Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursunu tamamlayanlar ve yukarıda belirtilen tarihlerdeki eğitimlerden muaf tutulanlar,
  - Geçerli mazereti nedeniyle yukarıda belirtilen tarihlerdeki kurslara katılmayanlar istemeleri halinde kurslara katılabileceklerdir.
3. 540 saatlik zihinsel engellilerin eğitiminin 320 saatinin teorik, 220 saatinin ise uygulamalı olarak düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.
4. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu (1), il merkezlerinde grup oluşturulması için yeterli sayıya ulaşılmayacağından 27 Ocak – 07 Şubat 2014 tarihleri arasında Zübeyde Hanım Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü Ataşehir/İstanbul'da merkezi olarak Genel Müdürlüğümüze düzenlenecektir. Bu amaçla il milli eğitim müdürlüklerince 1. Kursa; geçerli mazereti nedeniyle katılmayanlardan istekli olanların (TC Kimlik No, Adı Soyadı ve görev yerleri) bilgilerinin 17.01.2014 tarihine kadar Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir. Bu kursun devamı niteliğinde olan diğer kurslar merkezi olarak Genel Müdürlüğümüze planlanacaktır.
5. Kurslar 2013 -2014 öğretim yarıyıl ve yaz tatillerinde olmak üzere;
  - 2. Kurs: 27 Ocak – 07 Şubat 2014,
  - 3. Kurs: 02 – 13 Haziran 2014,
  - 4. Kurs: 16 - 27 Haziran 2014 tarihlerinde düzenlenecektir.
6. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına;
  - 1. Kursu başarı ile tamamlayanlar, Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına (2, 3 ve 4),
  - 1 ve 2. Dönem Kursunu başarı ile tamamlayanlar, Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarına (3 ve 4),
  - Daha önce 150-160 saatlik Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenliği Kursunu başarı ile tamamlayanlar, Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenliği (3 ve 4) Kursuna, katılacaklardır.
7. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kurslarının 1, 2, 3 ve 4'nü ve 220 saat uygulamayı (staj) tamamlayanlar, daha önce aldıkları belgelerin asıllarını vermek suretiyle kendilerine 540 saatlik Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu belgeleri il milli eğitim müdürlüklerince düzenlenecektir.
8. Kurslar birbirinin devamı niteliğinde olduğundan kurs sıralaması dikkate alınacaktır.
9. İller düzenleyecekleri kurslara ilişkin bilgileri, faaliyetin başlama tarihinden en az 10 gün öncesinde, (il adı, faaliyet adı ve numarası- örn. Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 2-, tarihleri) oyg_meslekigelisim@meb.gov.tr e-posta adresine göndereceklerdir. Bu iller Genel Müdürlüğümüzün web sayfasında yayınlanacak olup kursiyer sayısının yetersiz olması nedeniyle görevli olduğu ilde kurs açılmayan katılımcılar ilgili milli eğitim müdürlüklerinin mutabakatı ile (kurs yapılan) istedikleri ilde eğitime katılabileceklerdir.
10. Kursiyerlere gerekli duyurular görev yaptıkları il milli eğitim müdürlükleri tarafından yapılacaktır.
11. Faaliyetin açılabilmesi için en az 8 katılımcının olması gerekmektedir.
12. Eğitim görevlileri öncelikle alanında üniversite akademik personeli, lisansüstü eğitim görenlerden ve/veya alan uzmanlarından seçilecektir.
13. Sınıf mevcutları en fazla 40'ar kişilik gruplar halinde belirlenecektir.
14. Kursa katılıp başarısız olan katılımcılar için ilgi (a) yönetmeliğin 36. maddesi uygulanacaktır.
15. İl dışından temin edilecek eğitim görevlilerinin izin ve görevlendirilme onayları illerin karşılıklı mutabakatı doğrultusunda, görevli oldukları il/kurumlarında sağlanacaktır.
16. Kursiyerlerin konaklama ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hazırlıklar ve planlama eğitimin yapıldığı il milli eğitim müdürlüklerince yapılacaktır.
17. Eğitimin yapıldığı il merkezi dışındaki ilçe veya diğer illerden katılan kursiyerler ile görevlendirilen eğitim görevlilerinin yolluk-yevmiye ve konaklama ücretleri ve eğitim görevlilerinin ek ders ücretleri kursun yapıldığı il milli eğitim müdürlükleri tarafından tahakkuk ettirilecektir. Tahakkuk ettirilen ücretler Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünden talep edilecektir.
18. İl milli eğitim müdürlükleri her kursun sonunda katılımcılarla ilgili EK-6 çizelgeyi elektronik ortamında doldurarak oyg_meslekigelisim@meb.gov.tr adresine göndereceklerdir.

İletişim Bilgileri:

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

0 312 417 50 70/4177- 4185

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
MESLEKİ GELİŞİM EĞİTİM PROGRAMI

1. ETKİNLİĞİN ADI:

Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 2

2. ETKİNLİĞİN AMAÇLARI :

Bu programı başarıyla tamamlayan her kursiyer;

1. Zihinsel engellilerde disiplin alanlarının öğretiminde uygun yöntemi kullanır.
2. Uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında öğretimin daha kalıcı olacağını farkına varır.
3. Engelli çocuk sahibi olan ailelerin geçirdiği evrelerin farkında olur.
4. Özel eğitim sürecinde aile eğitiminin önemini kavrar.
5. Aile eğitiminde kullanılan yöntemleri kavrar.
6. Uygulamalı davranış analizi ile ilgili temel kavramların anlamını bilir.
7. Sınıf içinde eğitimin etkili olabilmesi için davranış problemlerinin giderilmesi gerektiğini kavrar.
8. Bir davranışı arttırmak için uygun teknikler kullanılmasının önemini kavrar.
9. Bir davranışı azaltmak için uygun teknikler kullanılmasının önemini kavrar.
10. Uygun tekniği kullanarak bir davranışı artırır.
11. Uygun tekniği kullanarak bir davranışı azaltır.
12. Olumlu sınıf ortamı yaratmak için problemler karşısında gerekli önlemleri alır.

3. ETKİNLİĞİN SÜRESİ:

Etkinliğin süresi 80 saattir.

4. ETKİNLİĞİN HEDEF KİTLESİ:

Bakanlığımıza bağlı ilkokullarda sınıf öğretmeni iken, zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak branş değiştiren ve Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 1'i başarı ile tamamlayan öğretmenler.

5. ETKİNLİĞİN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR:

1. Bu program sınıf öğretmenliğinden zihinsel engelliler öğretmenliği branşına geçen öğretmenlere zihinsel engelliler eğitimi hakkında bilinçlendirmek amacıyla mahalli olarak düzenlenecek faaliyetlerde kullanılmasına amacıyla düzenlenmiştir.
2. Öğretim görevlileri öncelikli alan uzmanı akademisyenlerden oluşturulacaktır. Akademisyen bulunamaması durumunda doktoralı/ yüksek lisanslı branş öğretmenleri de görevlendirilebilecektir.
3. Eğitim ortamı konuların işlenişine uygun olarak bilgisayar, projeksiyon ve ses sistemi gibi işitsel/görsel cihazlarla donatılacaktır.
4. Sınıf ortamı katılımcıların etkin iletişim kurabileceği biçimde düzenlenecektir.
5. Ders notları kursiyerlere elektronik ortamda verilecektir.
6. Programda yer alan her bir konu, ilgili eğitim personeli tarafından; uygun yöntem, teknik ve araç gereçler kullanılarak, zenginleştirilmiş eğitim ortamlarında ve uygulamalı olarak verilecektir.

6. ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ:

KONULAR	SÜRE
1) ZİHNSEL ENGELLİLERDE DİSİPLİN ALANLARININ ÖĞRETİMİ	(56 Saat)
1. Öz Bakım Becerilerinin Öğretimi	4 Saat
2. Günlük yaşam Becerilerinin Öğretimi	4 Saat
3. Dil, Konuşma ve Alternatif İletişim Becerilerinin Öğretimi	4 Saat
4. Bilişsel Hazırlık Becerilerinin Öğretimi	4 Saat
5. Psikomotor Becerilerinin Öğretimi	4 Saat
6. Toplumsal Yaşam Becerileri Öğretimi	4 Saat
7. Okuma Yazma Öğretimi	4 Saat
8. Hayat Bilgisi Öğretimi	4 Saat
9. Türkçe Öğretimi	8 Saat
10. Matematik Öğretimi	8 Saat
11. Sosyal Hayat Becerileri Öğretimi	8 Saat
2) AİLE EĞİTİMİ VE REHBERLİĞİ	(8 Saat)
1. Engelli Çocuk Sahibi Olan Ailelerin Geçirdiği Evler	
2. Aile Eğitiminin Önemi ve Gereği	
3. Aile Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	
3) DAVRANIŞ DEĞİŞTİRME	(8 Saat)
1. Davranış Analizi Yapma	2 Saat
2. Hedef Davranış Belirleme	2 Saat
3. Sağaltım Programını Hazırlama	2 Saat
4. Sağaltım Yapma	2 Saat
4) SINIF YÖNETİMİ	(8 Saat)
1. Sınıf İçi İletişim	4 Saat
2. Olumlu Sınıf Ortamı Yaratmak.	4 Saat
TOPLAM	80 saat

7. ÖĞRETİM YÖNTEM, TEKNİK VE STRATEJİLERİ:

- Program hedeflerine ulaşmak için; aktif öğretim stratejileri öğretimde esas alınacak ve sunuş yoluyla öğretim stratejisi yaklaşımı kullanılacaktır.
- Anlatım, soru-cevap, örnek olay, problem çözme, beyin fırtınası gibi yöntem ve teknikler ağırlıklı olarak kullanılacaktır.

8. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME:

- Kursiyerlerin başarısını değerlendirmek amacıyla 50 sorudan oluşan ve tüm konuları kapsayan çoktan seçmeli test sınavı yapılacaktır, 45 ve üzeri not alanlar başarılı sayılacaktır.
- Başarılı olanlara "Kurs Belgesi" (sertifika), başarısız olanlara istemeleri halinde "Katılım Belgesi." verilecektir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
Mesleki Gelişim Programı

1. ETKİNLİĞİN ADI

Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 3

2. ETKİNLİĞİN AMAÇLARI

Bu faaliyeti başarı ile tamamlayan her katılımcı;

- Özel eğitim ile ilgili tanımları, amaçları ve ilkeleri bilir.
- Özel eğitime ihtiyaç duyan engel türlerini bilir.
- Engelli olma nedenlerini bilir.
- Özel eğitimin tarihini ve gelişim sürecini bilir.
- Engel gruplarının yaygınlık oranları hakkında bilgi sahibi olur.
- Türkiye’de ki özel eğitim mevzuatını bilir.
- Özel eğitimde tanılama ve değerlendirme yöntemlerini bilir.
- Özel eğitimde destek hizmetlerini bilir.
- Özel eğitim düzenlemelerini bilir.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik tutumları ve kaynağını bilir.
- Zihinsel engelli bireyi tanıır.
- Zihinsel engelli bireylerin sınıflandırılmasını kavrar.
- Zihinsel engellilerin düzeylerine göre gelişim özelliklerini ve yaygınlık oranını bilir.
- Zihinsel engelin önlenmesi için yapılacak çalışmaları bilir.
- Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde kullanılan model ve yöntemleri kullanma becerisi kazanır.
- Zihinsel engellilerde öğrenmenin aşamalarını bilir.
- Zihinsel engellilerde erken çocukluk dönemi ile ilgili unsurları kavrar.
- Okul öncesi dönem özel eğitim hizmetlerini bilir.
- Uygulamalı davranış analizi yapar.
- Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlar.

3. ETKİNLİĞİN SÜRESİ:

Etkinliğin süresi 80 saat teorik 160 saat uygulama olmak üzere 240 ders saatidir.

4. ETKİNLİĞİN HEDEF KİTLESİ:

Farklı alanlardan zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine geçmişi olanlardan daha önce düzenlenen Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 1 ve 2 kurslarını başarı ile tamamlayan öğretmenler.

5. ETKİNLİĞİN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

- Bu faaliyet Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün talimatı olmadan mahalli olarak düzenlenemeyecektir.

- Bu program; sınıf öğretmeni veya farklı alan öğretmeni olup; alan değişikliği ile zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine atanmış ve daha önce düzenlenen Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği 1 ve Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği 2 kurslarını tamamlayan öğretmenlere, zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğinin gerektirdiği temel bilgi ve beceriyi kazandırmak amacıyla düzenlenmiştir.
- Öğretim görevlileri öncelikle alan uzmanı akademisyenlerden oluşturulacaktır. Akademisyen bulunmaması durumunda doktora/ yüksek lisanslı ya da bu alanda daha önce hizmetçi eğitimlere katılmış lisans mezunu branş öğretmenleri de görevlendirilebilecektir.
- Toplam 240 ders saati olan etkinliğin; 80 ders saati teorik bilgilerden, 160 ders saati uygulama eğitiminden oluşmaktadır. Uygulama eğitiminin, 15 saati Rehberlik ve Araştırma Merkezinde, 15 saati özel eğitim öğrencisi olan okul öncesi eğitim kurumunda, 30 saati ilköğül veya ortaokul düzeyinde açılan bir özel eğitim sınıfında, 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezinde (Okula), 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Uygulama Merkezinde (Okulu) tamamlanacaktır. Ancak branş değiştirme ile atanması yapılan ve zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak görev yapmaları görev yaptığı her bir ayık süresi 120 saat uygulama yapması olarak değerlendirilecektir. Altı hafta zihinsel engelliler sınıf öğretmenliği yapmaları uygulamayı tamamlanmış sayılacak ve uygulama eğitiminden muaf tutulacaktır.
- Sınıf ortamı katılımcıların etkin iletişim kurabileceği biçimde düzenlenecektir.
- Eğitim, internet bağlantılı bilgisayar ve projeksiyon cihazı ya da etkileşimli tahtanın bulunduğu eğitim ortamında gerçekleştirilecektir. Eğitim içerikleri uygun materyallerle desteklenecektir.
- Eğitim, konferans oturumu düzeninde olan eğitim ortamında yapılacaktır.
- Katılımcı sayısı dikkate alınarak ortamda gerekli ışık ve ses düzeni sağlanacaktır.
- Katılımcı sayısı her eğitim ortamı için 40 kişiyi geçmeyecek şekilde oluşturulacaktır.

6. ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ

Konuların Dağılım Tablosu

Konular	Süre (Saat)	
	Teori	Uygulama
Özel Eğitim		
• Tanımlar		
○ Zedelenme		
○ Yetersizlik		
○ Engel		
○ Özel Gerekliimli Birey		
○ Özel Eğitim		
• Amaçlar		
• İlkeler		
○ Erkenlik		
○ Bütünlük		
○ Derinlik		
○ Çeşitlilik		
○ Uzmanlık		
○ Süreklilik		
○ Yetarilik		
○ İlg. Birliği		
Özel Eğitime İhtiyacı Duyan Bireyler		
• Zihin Engelliler	6	26

<ul style="list-style-type: none"> • Yaygın Gelişimsel Bozukluk • Öğrenme Güçlükleri • Duygu ve Davranış Bozuklukları • İleri Derecede ve Çoklu Yetersizlikler • İhtime Güçlükleri • İletişim Bozuklukları • Görme Yetersizlikleri • Beden ve Sağlıkla İlgili Yetersizlikler • Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekliler 			
Engelli Olma Nedenleri <ul style="list-style-type: none"> • Doğum Öncesi • Doğum Anı • Doğum Sonrası 	1		
Özel Eğitimin Tarihçesi ve Gelişimi <ul style="list-style-type: none"> • Dünyadaki Tarihçesi ve Gelişimi • Türkiye'de' ki Tarihçesi ve Gelişimi 	2		
Engel Gruplarının Yaygınlık Oranları <ul style="list-style-type: none"> • WHO'ya Göre Dünyada Yaygınlık Oranı <ul style="list-style-type: none"> o Zihin Engelliler o Yaygın Gelişimsel Bozukluk o Öğrenme Güçlükleri o Duygu ve Davranış Bozuklukları o İleri Derecede ve Çoklu Yetersizlikler o İhtime Güçlükleri o İletişim Bozuklukları o Görme Yetersizlikleri o Beden ve Sağlıkla İlgili Yetersizlikler o Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekliler • Türkiye'de Yaygınlık Oranı <ul style="list-style-type: none"> o Zihin Engelliler o Yaygın Gelişimsel Bozukluk o Öğrenme Güçlükleri o Duygu ve Davranış Bozuklukları o İleri Derecede ve Çoklu Yetersizlikler o İhtime Güçlükleri o İletişim Bozuklukları o Görme Yetersizlikleri o Beden ve Sağlıkla İlgili Yetersizlikler o Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekliler 	4		
Türkiye'de Özel Eğitim Sistemi ve Mevzuatı <ul style="list-style-type: none"> • Türk Eğitim Sistemi ve Sistem İçinde Özel Eğitimin Yeri • Özel Eğitim Mevzuatı • Özel Eğitime İlişkin Yürürlükteki Mevzuatların İncelenmesi • 5378 Sayılı Kanun • 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname 	7		8
Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme Yöntemleri <ul style="list-style-type: none"> • Tarama • Tanı Ayırma Kavramı ve Yöntemleri • Tanılama Yaklaşımları 	3		10

<ul style="list-style-type: none"> • Tanılamada Kullanılan Araçlar Verileri Toplama Tanı Koyma ve Yorumlama • Tıbbi ve Eğitsel Tanılama • Akademik Becerileri Ölme ve Kayıt Etme Yöntemleri 			
Özel Eğitimde Destek Hizmetleri <ul style="list-style-type: none"> • Özel Eğitimde Yönetmelik Düzenlemeler • En Az Kısıtlayıcı Eğitim Ortamı • Kaynaştırma • Kaynaştırmada Rol Oynayan Faktörler • Okul Yönetimi • Sınıf Öğretmeni • Normal Sınıf Öğrencileri • Kaynaştırma Öğrencisi • Aileler • Fiziki Ortam • Etkili Öğretim Yöntemleri • Özel Eğitim Destek Hizmetleri • Kaynak Oda Eğitimi • Sınıfla İlişkiler • Özel Eğitim Danışmanlığı • Etkili Danışmanlık Becerileri • Danışmanlık Süreci • Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Eğitim Programlarının Bireyselleştirilmesi 	3		14
Engellilerde Özel Eğitim Düzenlemeleri <ul style="list-style-type: none"> • Rehberlik ve Araştırma Merkezleri • Özel Eğitim Okulları • Evde Eğitim • Hastane Sınıfları 	2		
Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylere Yönelik Tutumlar <ul style="list-style-type: none"> • Kargılaşlan Tutumlar ve Kaynakları • Tutumların Değiştirilmesinde Kullanılan Yöntemler 	2		
Zihinsel Engelliler <ul style="list-style-type: none"> • Zihinsel Engelin Tanınması • Zihinsel Engelin Nedenleri • Zihinsel Engelin Özellikleri 	2		
Zihinsel Engelli Bireylerin Sınıflandırılması <ul style="list-style-type: none"> • Gereksinim Duyulan Yardımın Boyutlarına Göre <ul style="list-style-type: none"> o Seyrek o Sınırlı o Yoğun o Yaygın • Zihin Engelli Bireylerin Ağır Derecelerine Göre <ul style="list-style-type: none"> o Hafif Düzey o Orta Düzey o Ağır Düzey o Çok Ağır Düzey • Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Okullar Yönetmeliğine Göre <ul style="list-style-type: none"> o Eğitilebilir 	2		8

<ul style="list-style-type: none"> o Öğretilebilir o Klinik Yardıma Muhtaç 		
Zihinsel Engellilerin Düzeylerine Göre Gelişim Özellikleri ve Yaygınlık Oranları <ul style="list-style-type: none"> o Zihinsel ve Bilişsel o Bedensel o Sosyal o WHO' ya Göre Dünyada Yaygınlık Oranı o Türkiye de Yaygınlık Oranı 	6	
Zihinsel Engelin Önlenmesi <ul style="list-style-type: none"> • Kadın Sağlığı • Aile Planlaması • Sağlıklı Çocuğa Sahip Olmaya Yönelik Eğitim Çalışmaları <ul style="list-style-type: none"> o Akraba Evliliğindeki Riskler o Sigara ve Alkol Kullanımı • Hamilelik ve Emzirme Döneminde Beslenme • Anne ve Çocuk Sağlığına Yönelik Bilgilendirme • Duygusal Gelişimine Yönelik Aileyi Bilgilendirme ve Yönlendirme 	2	12
Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitiminde Kullanılan Model ve Yöntemler <ul style="list-style-type: none"> • Doğrudan Öğretim • Kaynaştırma • Davranış Değıştirme • Bireysel ve Grup Öğretimi • Problem Davranış Değıştirme Teknikleri • Etkili Öğretim • Uyarıcı Kontrolü Kurmak • Uyarıcı Kontrolü Transferini Sağlamak • Etkililik-Verimlilik • Sosyal Geçerlilik • Öğretim Düzenlemeleri • Yanlıssız • Artan ve Sabit Bekleme Süreli • Giderek İpucunun Artırılmasıyla ve Azaltılmasıyla Öğretim • Davranış Öncesi İpucu ve Sınamayla Öğretim • Davranış Öncesi İpucu ve Silikleştirmeye Öğretim • Aşamalı Yardımla Öğretim • Eşzamanlı İpucuyla Öğretim • Doğal Öğretim Yöntemleri • Akran Merkezli Öğretim 	8	20
Zihinsel Engellilerde Öğrenmenin Aşamaları <ul style="list-style-type: none"> • Sistematik Öğretimin Aşamaları <ul style="list-style-type: none"> o Gözleyerek Öğrenme • Hedeflenmeyen Bilgi Kazanımı • Tek-Denekli Araştırma Modelleri <ul style="list-style-type: none"> o Güvenlilik • Verilerin Grafikselsel Analizi 	3	

Zihinsel Engellilerde Erken Çocukluk Dönemi <ul style="list-style-type: none"> • Önemi • Amaçları • Özellikleri <ul style="list-style-type: none"> o Çocukların Zihinsel Özellikleri o Bilişsel Özellikleri o Sosyal Özellikleri o Duyuşsal Özellikleri o Bedensel Özellikleri • Özel Eğitim Hizmetlerinin Çeşitleri <ul style="list-style-type: none"> o Eve Dayalı o Kuruma Dayalı o Eve ve Kuruma Dayalı • Özel Eğitim Programları <ul style="list-style-type: none"> o Dünyada o Ülkemizde • Aile Merkezli Özel Eğitim Program Uygulamaları <ul style="list-style-type: none"> o Uzman Merkezli o Aile Güdümlü o Aile Odaklı o Aile Merkezli o Küçük Adımlar o İletişim Becerileri, Gelişim Alanı ve Uygulama Becerileri o Büyük Kas Gelişim Alanı ve Uygulama Becerileri o Küçük Kas Gelişim Alanı ve Uygulama Becerileri o Alıcı Dil Gelişim Alanı ve Uygulama Becerileri o Kişisel ve Toplumsal Beceriler o Gelişim Alanı ve Uygulama Becerileri 	5	18
Okul Öncesi Dönem Özel Eğitim Hizmetleri <ul style="list-style-type: none"> • Önemi • Amaçları • Özellikleri • Eğitim Ortamları 	2	
Uygulamalı Davranış Analizi (U.D.A.) <ul style="list-style-type: none"> • Davranışçı Yaklaşım <ul style="list-style-type: none"> o Tanım o İlkeler • Davranışsal Amacın Kuralları ve Yazma <ul style="list-style-type: none"> o Hedef Davranışları Belirleme <ul style="list-style-type: none"> - Hedef Davranış Tanımlama - Davranış Türleri o Anektod ve ABC Kaydı o Hedef Davranışları Ölçme ve Kayıt Etme <ul style="list-style-type: none"> - Davranış Ürünü Kaydı - Olay Kaydı - Süre Kaydı - Bekleme Süresi Kaydı - Zaman Örnekleme Kaydı 	8	20

<ul style="list-style-type: none"> • Teknikler <ul style="list-style-type: none"> ○ Uygun Davranışları Artırma ○ Uygun Olmayan Davranışları Azaltma ○ Davranışın Edinim Düzeyleri <ul style="list-style-type: none"> - İlk Edinim - Akıcılık - Sürdürme - Genelleme 		
<p>Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terimler ve Kavramlar • Tanımı • BEP Geliştirme Birimi Üyeleri • BEP Geliştirme Birimi Üyelerinin Görevleri Nelerdir <ul style="list-style-type: none"> ○ Başkan ○ Cezaşek Özel Eğitim Görevi Verilen Öğretmen ○ Öğretmen ○ Aile ○ Özel Eğitimde İhtiyacı Olan Birey ○ Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman) ○ Eğitsel Tanılama, İzleme ve Değerlendirme Ekibi Temsilcisi ○ Eğitim Programları Hazırlamakla Görevlendirilen Öğretmen • Öğeleri • BEP Geliştirme Sürecinin Basamakları <ul style="list-style-type: none"> ○ Öğrenci Gereksinimlerinin Belirlenmesi ○ Kontrol Listesi • Eğitsel Performans <ul style="list-style-type: none"> ○ Varolan Performans Düzeylerinin Belirlenmesi • BEP'in Amaçları ve Özellikleri <ul style="list-style-type: none"> ○ Uzun Dönemli Amaçlar <ul style="list-style-type: none"> - U.D.A. Belirleme Kuralları -Bilgisel Alanla İlgili Hedefler -Psiko-Motor Alanla İlgili Hedefler -Duyusal- Sosyal Alan -Dil ve Konuşma -İş ve Mesleki Beceriler • Kısa Dönemli Amaçlar • Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BOP) • Öğretim Planının Desenlenmesi • Gerekli Araç ve Gereçlerin Hazırlanması ve Hizmetlerini Oluşturulması • Hizmetler Arasında Koordinasyonun Sağlanması • Öğretim Planının Uygulanması • Öğretimin Değerlendirilmesi <ul style="list-style-type: none"> ○ Formal Testler ○ Informal Değerlendirme Teknikleri 	4	16
<p>BEP'İ Değerlendirme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yöntemler <ul style="list-style-type: none"> ○ Sevk Etme (Gönderme) Formu 	6	8

<ul style="list-style-type: none"> ○ Okul Kayıtları (Kartel, Ruhsal Dosya....v.s) ○ Standart Testler (Zeka, Başarı, Kişilik....v.s) ○ Gelişimsel Ölçekler ○ Kaba Değerlendirme Formları ○ Kontrol Listeleri ○ Ölçüt Bağımlı Testler ○ Gözlem ○ Görüşmeler ○ Çalışma Örnekleri ○ Danışma ○ Aile Görüşmeleri ○ Ölçüt Bağımlı Değerlendirme Sonuçları ○ Doktor Raporları ○ Sınıf/Ev/Çevre Gözlemleri ○ Hazırladığı Ödevler ○ Öğretmen Raporları ve Görüşmeleri ○ Standart Test Sonuçları ○ Okul Personelinin veya Ailenin Yaptığı Gözlemler ○ Öğrencinin Kendisinden Alınan Bilgiler • Kaynaklar <ul style="list-style-type: none"> ○ Akademik Performans ○ Sosyal - Duygusal Durum ○ Motor Becerileri ○ İletişim Durumu ○ İşitme ○ Görme ○ Fiziksel 		
Toplam	80	160
Genel Toplam		240

7. ÖĞRETİM YÖNTEM TEKNİK VE STRATEJİLERİ

- Programın hedeflerine ulaşmak için; aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılacaktır.
- Katılımlara eğitim ile ilgili ders notları elektronik ortamda verilecektir.
- Bu faaliyet, uzaktan eğitim yaklaşımı ile düzenlendiğinde modül programı kullanılacaktır.

8. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- Kursiyerlerin başarısını değerlendirmek amacıyla 50 sorudan oluşan ve tüm konuları kapsayan çoktan seçmeli test sınavı yapılacaktır, 45 ve üzeri not alanlar başarılı sayılacaktır.
- Başarılı olanlara "Kurs Belgesi" (sertifika), başarısız olanlara istemeleri halinde "Katılım Belgesi" verilecektir.

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Mesleki Gelişim Programı

1. ETKİNLİĞİN ADI

Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 4

2. ETKİNLİĞİN AMAÇLARI

Bu faaliyeti başarı ile tamamlayan her katılımcı;

- Zihin engellilerle iletişim becerisi kazanır.
- Zihinsel engellilere kavram öğretimi yapar.
- Zihinsel engellilere beceri öğretimi yapar.
- Zihinsel engellilere okuma yazma ve Türkçe öğretimi yapar.
- Zihin engelli bireylere matematik öğretimi yapar.
- Özel eğitimde Aile eğitimleri verir.

3. ETKİNLİĞİN SÜRESİ:

Etkinliğin süresi 80 saat teorik, 60 saat uygulama olmak üzere 140 ders saatidir.

4. ETKİNLİĞİN HEDEF KİTLESİ:

Farklı alanlardan zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine geçmiş ve Zihinsel Engellileri Eğitimi Kursu 1 - 2 ve 3 nolu kursları başarı ile tamamlayan öğretmenler.

5. ETKİNLİĞİN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

- Bu faaliyet Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün talimatı olmadan mahalli olarak düzenlenemeyecektir.
- Bu program; sınıf öğretmeni veya farklı alan öğretmeni olup; alan değişikliği ile zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine atanmış ve daha önce düzenlenen Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği 3 kursunu başarı ile tamamlayan öğretmenlere, zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğinin gerektirdiği temel bilgi ve beceriyi kazandırmak amacıyla düzenlenmiştir.
- Öğretim görevlileri öncelikle alan uzmanı akademisyenlerden oluşturulacaktır. Akademisyen bulunamaması durumunda doktoralı/ yüksek lisanslı yada bu alanda daha önce hizmetçi eğitimlere katılmış lisans mezunu branş öğretmenleri de görevlendirilebilecektir.
- Toplam 140 ders saati olan etkinliğin; 80 ders saati teorik bilgilerden, 60 ders saati uygulama eğitiminden oluşmaktadır. Uygulama eğitiminin, 15 saati Rehberlik ve Araştırma Merkezinde, 15 saati özel eğitim öğrencisi olan okul öncesi eğitim kurumunda, 30 saati ilkököl veya ortaokul düzeyinde açılan bir özel eğitim sınıfında, 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezinde (Okulu), 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Uygulama Merkezinde (Okulu) tamamlanacaktır. **Ancak branş değiştirme ile atanması yapılan ve zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak görev yapanların görev yaptığı her bir haftalık süresi 30 saat uygulama yapmış olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla 3 (üç) hafta zihinsel engelliler sınıf öğretmenliği**

yapanlar uygulamayı tamamlamış sayılacak ve uygulama eğitiminden muaf tutulacaktır.

- Sınıf ortamı katılımcıların etkin iletişim kurabileceği biçimde düzenlenecektir.
- Eğitim, internet bağlantılı bilgisayar ve projeksiyon cihazı ya da etkileşimli tahtanın bulunduğu eğitim ortamında gerçekleştirilecektir. Eğitim içerikleri uygun materyallerle desteklenecektir.
- Eğitim, konferans oturma düzeninde olan eğitim ortamında yapılacaktır.
- Katılımcı sayısı dikkate alınarak ortamda gerekli ışık ve ses düzeni sağlanacaktır.
- Katılımcı sayısı her eğitim ortamı için 40 kişiyi geçmeyecek şekilde oluşturulacaktır.

6. ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ

Konuların Dağılım Tablosu

Konular	Süre (Saat)	
	Teori	Uygulama
Zihin Engellilerde İletişim Becerileri <ul style="list-style-type: none"> • İletişim • Sözlü İletişim • Zihin Engelli Çocuklarda Dil • İletişim Ve Konuşma Sorunları • Kavram Ve Tanımlar <ul style="list-style-type: none"> o Dil, İfade Edici Dil o Alıcı Dil Ve Konuşma Kavramları • Dilin Özellikleri • Dilin Bileşenleri ve Alt Bileşenleri • Dilin Bileşenlerinin Birinde ve Etkileşiminde Olan Yetersizliklerin Çocuk Diline Etkisi • Erken Bebeklik ve Okulöncesi Dil Gelişimi Sorunları • Söz Öncesi İletişim Becerileri ve Değerlendirilmesi • Okul Çağı Dil Öğrenme ve Okuma Yazma Sorunları • Çocukta Dilin Biçim Gelişimi ve Biçimin Değerlendirilmesi • Çocukta Dilin Anlam Gelişimi ve Anlamın Değerlendirilmesi • Çocukta Dilin Kullanım Gelişimi ve Kullanımın Değerlendirilmesi • Normal ve Zihin Engelli Çocukların İletişim Becerilerinin Karşılaştırılması • İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında Çağdaş Yöntemler • Özel Eğitim Öğretmenlerinin Uygulayabileceği Öğretim Yöntemleri 	10	18
Zihinsel Engellilerde Kavram Öğretimi <ul style="list-style-type: none"> • Tanımlar • Kavramın İlişkili ve İlişkisiz Nitelikleri • Kavramın Olumlu ve Olumsuz Örnekleri • Taksonomik Yapısı • Kavram Öğretiminde Kullanılan Yöntemler 	18	12

<ul style="list-style-type: none"> o Okul Kayıtları (Karne, Ruhsal Dosya....v.s) o Standart Testler (Zeka, Başarı, Kişilik....v.s) o Gelişimsel Ölçekler o Kaba Değerlendirme Formları o Kontrol Listeleri o Ölçüt Bağımlı Testler o Gözlem o Görüşmeler o Çalışma Örnekleri o Danışma o Aile Görüşmeleri o Ölçüt Bağımlı Değerlendirme Sonuçları o Doktor Raporları o Sınıf/Ev/Çevre Gözlemleri o Hazırladığı Ödevler o Öğretmen Raporları ve Görüşmeleri o Standart Test Sonuçları o Okul Personelinin veya Ailenin Yaptığı Gözlemler o Öğrencinin Kendisinden Alınan Bilgiler • Kaynaklar <ul style="list-style-type: none"> o Akademik Performans o Sosyal - Duygusal Durum o Motor Becerileri o İletişim Durumu o İşitme o Görme o Fiziksel 		
Toplam	80	160
Genel Toplam		240

7. ÖĞRETİM YÖNTEM TEKNİK VE STRATEJİLERİ

- Programın hedeflerine ulaşmak için; aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılacaktır.
- Katılımcılara eğitim ile ilgili ders notları elektronik ortamda verilecektir.
- Bu faaliyet, uzaktan eğitim yaklaşımı ile düzenlendiğinde modül programı kullanılacaktır.

8. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- Kursiyerlerin başarısını değerlendirmek amacıyla 50 sorudan oluşan ve tüm konuları kapsayan çoktan seçmeli test sınavı yapılacak, 45 ve üzeri not alanlar başarılı sayılacaktır.
- Başarılı olanlara "Kurs Belgesi" (sertifika), başarısız olanlara istemeleri halinde "Katılım Belgesi." verilecektir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
Mesleki Gelişim Programı

1. ETKİNLİĞİN ADI

Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 4

2. ETKİNLİĞİN AMAÇLARI

- Bu faaliyeti başarı ile tamamlayan her katılımcı;
- Zihin engellilerle iletişim becerisi kazanır.
  - Zihinsel engellilere kavram öğretimi yapar.
  - Zihinsel engellilere beceri öğretimi yapar.
  - Zihinsel engellilere okuma yazma ve Türkçe öğretimi yapar.
  - Zihin engelli bireylere matematik öğretimi yapar.
  - Özel eğitimde Aile eğitimleri verir.

3. ETKİNLİĞİN SÜRESİ:

Etkinliğin süresi 80 saat teorik, 60 saat uygulama olmak üzere 140 ders saatidir.

4. ETKİNLİĞİN HEDEF KİTLESİ:

Farklı alanlardan zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine geçmiş ve Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu 1 - 2 ve 3 nolu kursları başarı ile tamamlayan öğretmenler.

5. ETKİNLİĞİN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

- Bu faaliyet Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün talimatı olmadan mahalli olarak düzenlenemeyecektir.
- Bu program; sınıf öğretmeni veya farklı alan öğretmeni olup; alan değişikliği ile zihinsel engelliler sınıf öğretmenliğine atanan ve daha önce düzenlenen Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği 3 kursunu başarı ile tamamlayan öğretmenlere, zihinsel engelliler sınıfı öğretmenliğinin gerektirdiği temel bilgi ve beceriyi kazandırmak amacıyla düzenlenmiştir.
- Öğretim görevlileri öncelikle alan uzmanı akademisyenlerden oluşturulacaktır. Akademisyen bulunamaması durumunda doktoralı/ yüksek lisanslı yada bu alanda daha önce hizmetiçi eğitimlere katılmış lisans mezunu branş öğretmenleri de görevlendirilebilecektir.
- Toplam 140 ders saati olan etkinliğin; 80 ders saati teorik bilgilerden, 60 ders saati uygulama eğitiminden oluşmaktadır. Uygulama eğitiminin, 15 saati Rehberlik ve Araştırma Merkezinde, 15 saati özel eğitim öğrencisi olan okul öncesi eğitim kurumunda, 30 saati ilkököl veya ortaokul düzeyinde açılan bir özel eğitim sınıfında, 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezinde (Okulu), 30 saati Özel Eğitim Mesleki Eğitim Uygulama Merkezinde (Okulu) tamamlanacaktır. **Ancak branş değiştirme ile ataması yapılan ve zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak görev yapanların görev yaptığı her bir haftalık süresi 30 saat uygulama yapmış olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla 3 (üç) hafta zihinsel engelliler sınıf öğretmenliği**

<ul style="list-style-type: none"> • Değerlendirme <ul style="list-style-type: none"> ○ Formal Süreçler ○ Informal Süreçler • Okuma Yazma Öğretim Sürecini Planlama • Okuma Yazma Öğretim Uygulamaları • Eğitim Programlarında Okuma-Yazma Öğretimi • Dil ve İletişim Becerileri Kazandırma Öğretim Yöntemleri <ul style="list-style-type: none"> ○ Doğrudan Öğretim ○ Doğal Dil Öğretim ○ Çevrenin Yapılandırılmasına Dayalı Dil Öğretim • Öğretim Süreçlerine Hazırlık • Okumaya ve Yazmaya Ön Hazırlık • Okuma Yazmaya Hazırlık Alanlarında Değerlendirme • Araçları ve Öğretim Süreçleri Hazırlamak • Okuma Yazma Yöntem ve Teknikleri <ul style="list-style-type: none"> ○ Harf Temelli Okuma Yazma ○ Hece ○ Kelime ○ Cümle ○ Ses Temelli ○ Öykü Yöntemi ○ Karma ○ Tabella Yöntemi 		
<p>Zihinsel Engellilerde Matematik Öğretimi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Temel Beceriler <ul style="list-style-type: none"> ○ Problem çözme ○ İletişim ○ Akıl yürütme ○ İlişkilendirme ○ Duyusal özellikler ○ Psikomotor beceriler • Öğrenme Alanları • Matematik Becerilerinin Sırası ve Aşamaları • Sayılar ve İşlemler • Geometri • Ölçme • Yöntem ve Teknikler <ul style="list-style-type: none"> ○ Temel Yetenek Modeli ○ Yaratıcı Model ○ Yaratıcı Yöntem ○ Tümevarım ○ Keşfetme Öğretimi ○ Doğrudan Öğretim Modeli <ul style="list-style-type: none"> - Etkileşim / Basamaktan Önce Öğretim - Yapı Basamağında Etkinliğin Düzenlenmesi - Göster Basamağında Etkinliğin Düzenlenmesi - Söyle Basamağında Etkinliğin Düzenlenmesi - Yaz Basamağında Etkinliğin Düzenlenmesi 	14	10

<p>Özel Eğitimde Aile</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aileye İlişkin Temel Kavramlar <ul style="list-style-type: none"> ○ Tanım ○ Aile Yapıları ○ Aile Özellikleri • Ailenin Özel Eğitimdeki Rolü • Özel Gereksinimli Olan Çocuğun Aileye Etkileri <ul style="list-style-type: none"> ○ Aile Bireylerinin Tepkileri ○ Anne Babaların Değişen Roller • Özel Gereksinimli Olan Çocukların İhmal ve İstisnaları • Okul Aile İşbirliği <ul style="list-style-type: none"> ○ Anne Baba Öğretmen İletişimi ○ Anne Baba Katılımı • Aile Eğitimi Programları 	7	
Ölçme ve Değerlendirme (Sınav)	2	
Toplam	80	60
Genel Toplam	140	

7. ÖĞRETİM YÖNTEM TEKNİK VE STRATEJİLERİ

- Programın hedeflerine ulaşmak için, aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılacaktır.
- Katılımcılara eğitim ile ilgili ders notları elektronik ortamda verilecektir.
- Bu faaliyet, uzaktan eğitim yaklaşımı ile düzenlendiğinde modül programı kullanılacaktır.

8. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- Kursiyerlerin başarısını değerlendirmek amacıyla 50 sorudan oluşan ve tüm konuları kapsayan çoktan seçmeli test sınavı yapılacaktır, 45 ve üzeri not alanlar başarılı sayılacaktır.
- Başarılı olanlara "Kurs Belgesi" (sertifika), başarısız olanlara istemeleri halinde "Katılım Belgesi" verilecektir.

yapanlar uygulamayı tamamlamış sayılacak ve uygulama eğitiminden muaf tutulacaktır.

- Sınıf ortamı katılımcıların etkin iletişim kurabileceği biçimde düzenlenecektir.
- Eğitim, internet bağlantılı bilgisayar ve projeksiyon cihazı ya da etkileşimli tahtanın bulunduğu eğitim ortamında gerçekleştirilecektir. Eğitim içerikleri uygun materyallerle desteklenecektir.
- Eğitim, konferans oturma düzeninde olan eğitim ortamında yapılacaktır.
- Katılımcı sayısı dikkate alınarak ortamda gerekli ışık ve ses düzeni sağlanacaktır.
- Katılımcı sayısı her eğitim ortamı için 40 kişiyi geçmeyecek şekilde oluşturulacaktır.

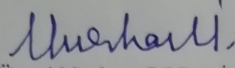
6. ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ

Konular	Süre (Saat)	
	Teori	Uygulama
Zihin Engellilerde İletişim Becerileri <ul style="list-style-type: none"> • İletişim • Sözlü İletişim • Zihin Engelli Çocuklarda Dil • İletişim Ve Konuşma Sorunları • Kavram Ve Tanımlar <ul style="list-style-type: none"> o Dil, İfade Edici Dil o Alıcı Dil Ve Konuşma Kavramları • Dilin Özellikleri • Dilin Bileşenleri ve Alt Bileşenleri • Dilin Bileşenlerinin Birinde ve Etkileşiminde Olan Yetersizliklerin Çocuk Diline Etkisi • Erken Bebeklik ve Okulöncesi Dil Gelişimi Sorunları • Söz Öncesi İletişim Becerileri ve Değerlendirilmesi • Okul Çağı Dil Öğrenme ve Okuma Yazma Sorunları • Çocukta Dilin Biçim Gelişimi ve Biçimin Değerlendirilmesi • Çocukta Dilin Anlam Gelişimi ve Anlamın Değerlendirilmesi • Çocukta Dilin Kullanım Gelişimi ve Kullanımın Değerlendirilmesi • Normal ve Zihin Engelli Çocukların İletişim Becerilerinin Karşılaştırılması • İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında Çağdaş Yöntemler • Özel Eğitim Öğretmenlerinin Uygulayabileceği Öğretim Yöntemleri 	10	18
Zihinsel Engellilerde Kavram Öğretimi <ul style="list-style-type: none"> • Tanımlar • Kavramın İlişkili ve İlişkisiz Nitelikleri • Kavramın Olumlu ve Olumsuz Örnekleri • Taksonomik Yapısı • Kavram Öğretiminde Kullanılan Yöntemler 	18	12

<ul style="list-style-type: none"> o Açık Sunu o Doğal Dille Öğretim o Basamaklandırılmış Öğretim o Yanlızsız Öğretim 		
Zihinsel Engellilerde Beceri Öğretimi <ul style="list-style-type: none"> • Tanımlar • Beceri Alanları • Beceri Analizi Üretme Yolları • Beceri Analizi Yapma • Kullanılan İpuçları • Karmaşık Becerilerin Öğretiminde Öncelik Becerileri Belirleme • Ön Koşul Becerileri <ul style="list-style-type: none"> o Büyük ve Küçük Kasların Kullanımını Gerektiren Beceriler o El Göz Koordinasyonu o Hareketleri Taklit Etme o Görsel Dikkat o Alıcı Dil o İfade Edici Dil • Temel Beceriler <ul style="list-style-type: none"> o Özbakım, o Sosyal Hayat o Toplumsal Yaşam o Günlük Yaşam Beceri • Yöntemler <ul style="list-style-type: none"> o İleri Zincirleme o Tersine Zincirleme o Tüm Beceri o Basitten Karmaşığa o Somuttan Soyuta • Becerilerinin Öğretiminde Kullanılan İpuçları <ul style="list-style-type: none"> o Sözel İpucu o İşaret İpucu o Model Olma o Fiziksel Yardım 	15	10
Zihinsel Engellilerde Okuma Yazma ve Türkçe Öğretimi <ul style="list-style-type: none"> • Okuma Yazmada Temel Kavramlar • Okuma Yazmaya Hazırlık • Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılacak Yöntem ve Materyallerin Geliştirilmesi ve Uyarlanması <ul style="list-style-type: none"> o Okumaya Hazırlanan Zihin Engellilere o Okuyabilen Zihin Engellilere • Düzeltici Okuma 	14	10

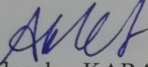
Ek-6.Tez İsim Değişikliği Tutanağı**TUTANAK**

Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Ahmet TURSUN'un 05.07.2019 tarihinde yapılan tez savunmasında "540 Saatlik Özel Eğitim Sertifikası İle Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Yeterlikleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi" tez başlığının "540 Saatlik Özel Eğitim Sertifika Programı İle Alan Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Yeterlikleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi" olarak değiştirilmesinin uygun olduğuna. (05.07.2019)

Dr. Öğr. Üyesi Nurhan CORA İNCE

Tez Danışmanı

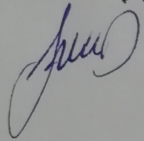

Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan KARABULUT

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fidan Yeliz ÖZBEY

Üye

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Ahmet Tursun
Doğum Tarihi : 15 Aralık 1980
E-mail : atursun2005@hotmail.com

Öğrenim Durumu

1. Lisans : Türk Dili ve Edebiyatı Pamukkale Üniversitesi 2002
2. Lisans : Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği AİBÜ 2014
3. Yüksek Lisans : Tezsiz Yüksek Lisans ÇOMÜ 2003
4. Yüksek Lisans : Özel Eğitim (Tezli) BAİBÜ 2019

Görevler

Türkçe Öğretmeni Engürücük İlköğretim Okulu / Bursa	2003-2006
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Dargeçit Lisesi / Mardin	2006-2008
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Orta ÇPL/Çankırı	2008-2008
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Gazi Anadolu Lisesi/Çankırı	2008-2009
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Çerkeş ÇPL/Çankırı	2009-2012
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Bolu Ticaret Meslek Lisesi/Bolu	2012-2013
Müdür Yardımcısı Canip Baysal Ortaokulu/Bolu	2013-2015
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Bolu Sağlık Meslek Lisesi/Bolu	2015-2019
Özel Eğitim Öğretmeni Sarıcalar Özel Eğitim Uyg. Okulu 3. Kademe	2019-...